

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนเงินทุนของสหกรณ์การเกษตร
กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด
The Financial Cost – Benefit Analysis of Agricultural Cooperatives
: A Case Study of Tubclor Agricultural Cooperative Limited.

อาจารย์อัมรินทร์ ทิธีแก้ว

การวิจัยครั้งนี้ได้รับเงินอุดหนุนจากกองทุนสนับสนุนงานวิชาการ คณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่
ประจำปีการศึกษา 2552

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ด้วยความช่วยเหลือ และการสนับสนุนจากผู้
พระคุณหลายท่าน คือ รศ.ดร.ศิริพร กิตติการกุล ซึ่งได้กรุณาสละเวลามาเป็นนักวิจัยที่เลี้ยง โดย
การให้คำปรึกษา และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปรับปรุงให้รายงานวิจัยฉบับนี้ให้
ถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับความอนุเคราะห์จากคณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในการสนับสนุนปัจจัยที่สำคัญ และจำเป็นต่อการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึง
ขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาทั้งหลายที่ได้รับ มา ณ โอกาสนี้ด้วย

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณาจารย์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่คณะบริการธุรกิจทุกท่านที่
กรุณาให้คำปรึกษา และอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานเป็นอย่างดี ตลอดระยะเวลา
ในการทำวิจัย รวมถึงเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดการ และคณะกรรมการสหกรณ์การเกษตรท้อชัย จำกัด ทุก
ท่าน ที่เสียสละเวลาในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

สำหรับการทำรายงานการวิจัยในครั้งนี้ หากมีข้อผิดพลาด หรือขาดตกบกพร่องประการ
ใด ผู้วิจัยขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย และยินดีน้อมรับความผิดพลาดดังกล่าวแต่เพียงผู้เดียว

อาจารย์อัมรินทร์ ทิธีแก้ว

ผู้วิจัย

ชื่อโครงการวิจัย

การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนเงินทุนของสหกรณ์การเกษตร

กรณีศึกษา : สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด

ชื่อผู้วิจัย

อาจารย์อัมรินทร์ ธีรแก้ว

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนเงินทุนของสหกรณ์การเกษตร กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแหล่งที่มา การใช้ไปของเงินทุน และความเพียงพอของเงินทุนของสหกรณ์ การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนเงินทุนของสหกรณ์ และศึกษาแนวโน้มนโยบายในการบริหารเงินทุนของสหกรณ์เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนนโยบายในการบริหารเงินทุนของสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากรายงานงบการเงินของสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด ปี 2552 ใช้เครื่องมือทางด้านบัญชีในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์มีการระดมเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอก ได้แก่ การกู้ยืมจากสถาบันการเงินภายนอก ในสัดส่วนที่มากกว่าแหล่งเงินทุนภายใน ซึ่งได้แก่ การรับฝากเงิน และการระดมหุ้นจากสมาชิก ทั้งนี้สหกรณ์มีต้นทุนเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์ร้อยละ 2.94 ต่อปี และต้นทุนเงินทุนทางบัญชีร้อยละ 2.36 ต่อปี สหกรณ์ได้ใช้เงินทุนที่ระดมได้ในธุรกิจหลักของสหกรณ์ คือ ธุรกิจสินเชื่อ และธุรกิจรวบรวมผลผลิต ทั้งนี้สหกรณ์มีอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนร้อยละ 4.50 ต่อปี และผลตอบแทนจากการลงทุนสุทธิ หรือส่วนต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนของเงินทุน และต้นทุนเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์เท่ากับร้อยละ 1.56 ขณะที่อัตราผลตอบแทนสุทธิทางบัญชีเท่ากับร้อยละ 2.14

สำหรับความเพียงพอของเงินทุนของสหกรณ์ โดยใช้อัตราส่วนทางการเงินของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สะท้อนให้เห็นว่า สหกรณ์ยังไม่มี ความเพียงพอของเงินทุนที่จะรองรับความเสี่ยงจากภาระหนี้ของสหกรณ์ ดังนั้นแนวทางนโยบายในการบริหารเงินทุนของสหกรณ์ ควรมุ่งเน้นการระดมเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายใน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทุนเรือนหุ้น ที่สหกรณ์สามารถนำไปลงทุนเพื่อสร้างรายได้ในระยะยาว

Title The Financial Cost – Benefit Analysis of Agricultural Cooperatives : A Case Study of Tubclor Agricultural Cooperative Limited.

Author Lecturer Ammarin Kereekaew

ABSTRACT

The objectives of the financial cost – benefit analysis of agricultural cooperatives ; a case study of Tubclor agricultural cooperative Ltd., were to study the sources of the in flow and out flow of the cooperative's capital and the sufficiency of the cooperative's capital. The cost-benefit analysis of cooperative's capital and the guidelines of the policy for the cooperative financial administration. The secondary data was collected from the cooperatives financial report in the fiscal year 2009. The accounting tools were used for data analysis. The primary data was collected from the focused group to brainstorm the stakeholders for policies guideline of the cooperative capital administration.

The results of the study revealed that, the cooperative had mobilized the capital from the outside capital sources (for example the raising of the BAAC loan) more than the inside capital sources (for example the raising of share and the deposit from the members). The analysis found that economics cost of capital was 2.94 percent per year and the account cost of capital was 2.36 percent per year. The cooperative has invested the capital in 2 main businesses of the cooperative; the credit business and the member agricultural products marketing business. The calculation showed that the cooperative rate of return of capital was 4.50 percent per year. The net return of investment calculated from economics cost of capital was 1.56 percent while the net accounting rate of return was 2.14 percent.

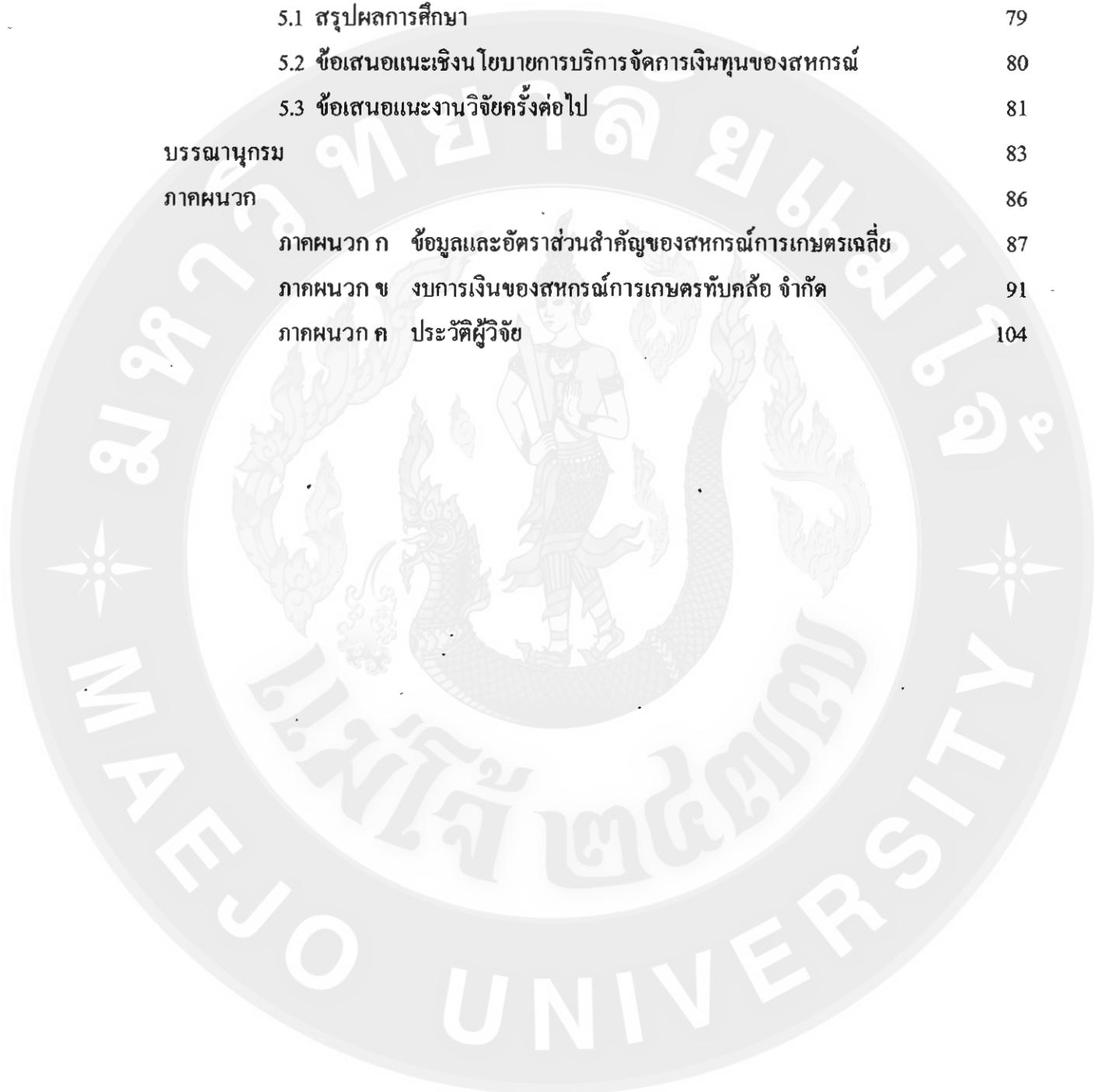
An analysis of the sufficiency of the cooperative capital by using the financial ratio from the Department of Cooperative Auditing was reflected that the cooperative was still insufficient in the capital to cover the risk from the debt responsibility. Thus the administrative capital policies should emphasize mobilizing the fund from the inside source and investment the capital for the main businesses. Particularly, the inside capital from the member share and the member deposit. The sufficient capital will induce cooperative to invest in the business and create the sustainable return the long term.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
ABSTRACT	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
สารบัญภาคผนวก	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	4
1.5 กรอบแนวคิดในการศึกษา	4
1.6 ระเบียบวิธีวิจัย	5
1.7 ระยะเวลาทำการวิจัยและแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย	6
1.8 งบประมาณของโครงการวิจัย	7
1.9 แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย	7
1.10 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	7
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	9
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	9
2.1.1 สหกรณ์ และโครงสร้างการบริหารจัดการสหกรณ์	9
2.2.2 ลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร	16
2.2.3 แนวคิดและนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินทุนของสหกรณ์	19
2.2.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับต้นทุน ผลตอบแทนเงินทุน	20
2.2.5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความเสี่ยงของเงินทุนต่อความเสี่ยง	36
2.2 งานวิจัยและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง	43

2.2.1 งานวิจัย และการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการดำเนินงานของ สหกรณ์	43
2.2.2 งานวิจัย และการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดและนโยบายเกี่ยวกับ การบริหารจัดการเงินทุนของสหกรณ์	44
2.2.3 งานวิจัย และการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับต้นทุน ผลตอบแทน และ ประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงิน	45
2.2.4 งานวิจัย และการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความเพียงพอของเงินทุนต่อ ความเสี่ยง	46
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	48
3.1 สถานที่ดำเนินการวิจัย	48
3.2 ประชากร ในการศึกษา	48
3.3 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	49
3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	49
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	49
3.5.1 การวิเคราะห์ต้นทุนเงินทางบัญชีของสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด	50
3.5.2 การวิเคราะห์ต้นทุนเงินทางบัญชีของสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด	51
3.5.3 การวิเคราะห์การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนของเงินทุนและ แนวนโยบายในการบริหารเงินทุน	52
3.5.4 การวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง	54
บทที่ 4 ผลการศึกษา	57
ส่วนที่ 1 แหล่งที่มา และใช้ไปของเงินทุนของสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด	57
ส่วนที่ 2 ต้นทุน และผลตอบแทนเงินทุนของสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด	63
ส่วนที่ 3 ความเพียงพอของเงินทุนสหกรณ์	72
ส่วนที่ 4 แนวนโยบายในการบริหารเงินทุนของสหกรณ์	75
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	79

5.1	สรุปผลการศึกษา	79
5.2	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการบริหารจัดการเงินทุนของสหกรณ์	80
5.3	ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป	81
บรรณานุกรม		83
ภาคผนวก		86
ภาคผนวก ก	ข้อมูลและอัตราส่วนสำคัญของสหกรณ์การเกษตรเฉลี่ย	87
ภาคผนวก ข	งบการเงินของสหกรณ์การเกษตรท๊อบคัลส์ จำกัด	91
ภาคผนวก ค	ประวัติผู้วิจัย	104

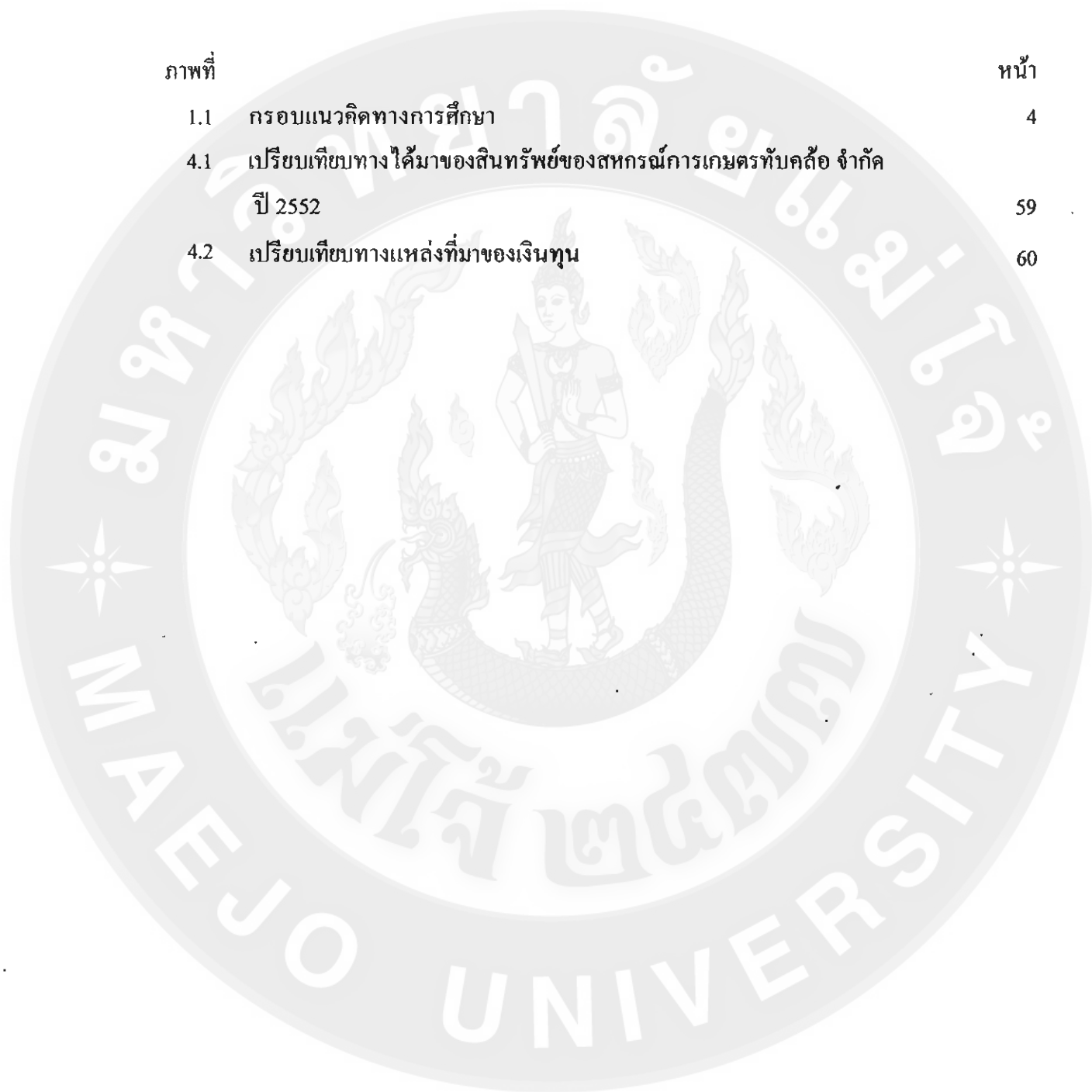

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.1	แหล่งที่มาของเงินทุน และทางใช้ไปของเงินทุนในสหกรณ์ทบค้อ จำกัด ปี 2552	3
1.2	แผนการทำงานวิจัย	6
1.3	งบประมาณโครงการวิจัย	7
4.1	ฐานะทางการเงินของสหกรณ์การเกษตร ทบค้อ จำกัด ปี 2552	58
4.2	แหล่งที่มาและปริมาณเงินทุน ของสหกรณ์การเกษตร ทบค้อ จำกัด ปี 2552	60
4.3	ปริมาณรับฝาก และประเภทเงินรับฝากของสหกรณ์การเกษตร ทบค้อ จำกัด ปี 2552	61
4.4	ต้นทุนของเงินทุนของสหกรณ์การเกษตร ทบค้อ จำกัด ปี 2552	64
4.5	อัตราต้นทุนของเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์ และทางบัญชีของสหกรณ์ ปี 2552	66
4.6	ประเภทลูกหนี้เงินกู้ของสหกรณ์ ปี 2551-2552	68
4.7	การใช้เงินทุนและผลตอบแทนเงินทุนของสหกรณ์ ปี 2552	70
4.8	ต้นทุนเงินทุน อัตราผลตอบแทนการลงทุนของสหกรณ์ ปี 2552	72
4.9	อัตราส่วนวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงของสหกรณ์ ปี 2552	74

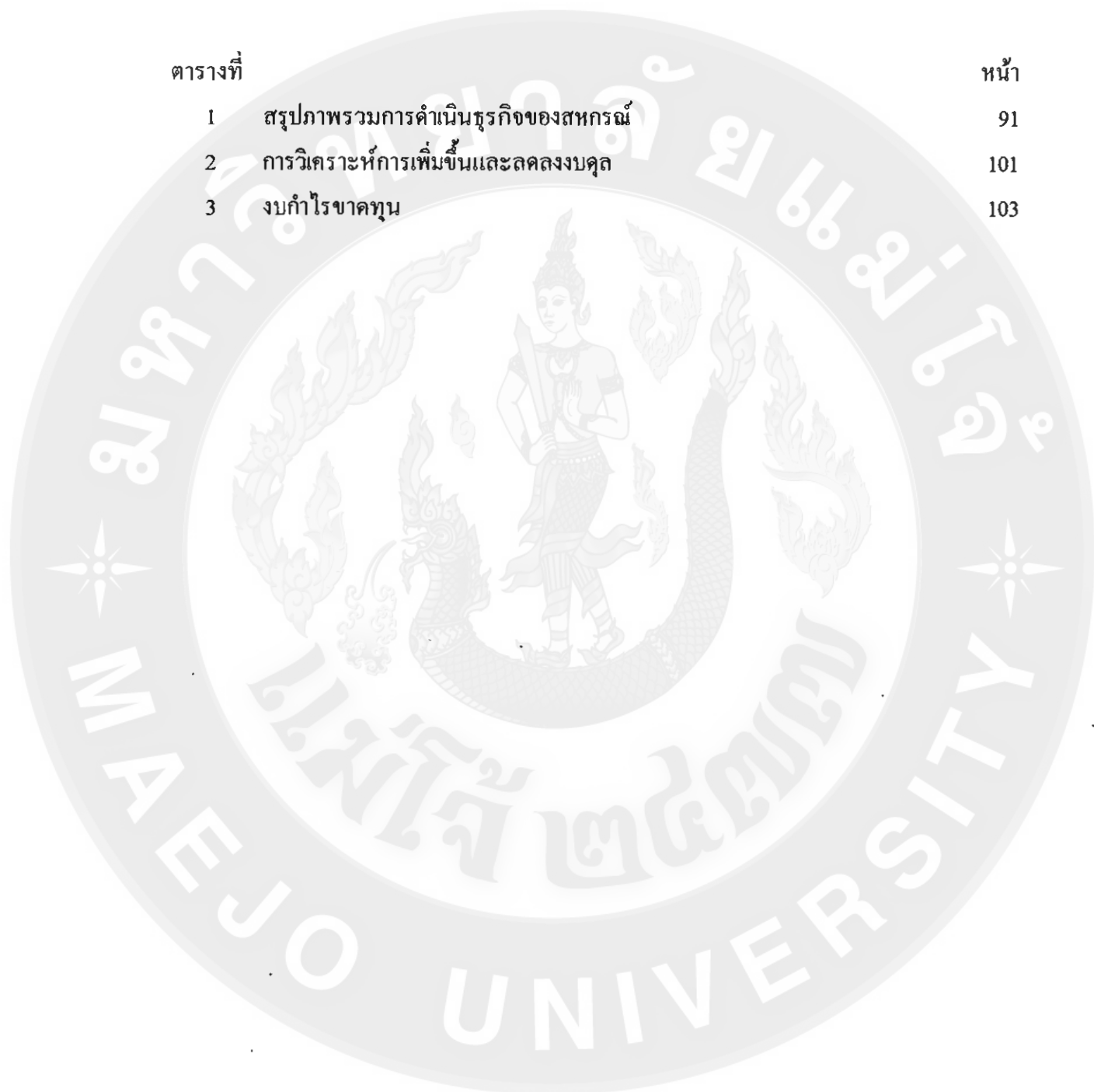
สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	กรอบแนวคิดทางการศึกษา	4
4.1	เปรียบเทียบทางได้มาของสินทรัพย์ของสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด ปี 2552	59
4.2	เปรียบเทียบทางแหล่งที่มาของเงินทุน	60

สารบัญตารางภาคผนวก

ตารางที่		หน้า
1	สรุปภาพรวมการดำเนินงานธุรกิจของสหกรณ์	91
2	การวิเคราะห์การเพิ่มขึ้นและลดลงงบดุล	101
3	งบกำไรขาดทุน	103

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ความเพียงพอของเงินทุน (Capital Strength) ในการบริหารธุรกิจสหกรณ์เป็นปัญหาสำคัญของสหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกร ทั้งนี้เนื่องจากการระดมเงินทุนภายในของสหกรณ์ ทั้งจากการระดมทุนเรือนหุ้น และการระดมเงินฝากจากสมาชิกสหกรณ์ ยังมีศักยภาพในระดับต่ำ ไม่เพียงพอต่อการหมุนเวียนในธุรกิจสินเชื่อ ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ของสหกรณ์ยังมีความต้องการสินเชื่อเพื่อการผลิตอีกมาก ดังนั้นธุรกิจสินเชื่อจึงจะเป็นธุรกิจที่มีบทบาทนับเป็นธุรกิจหลักของสหกรณ์การเกษตร และมีสัดส่วนในธุรกิจในระดับสูงสุด เงินทุนหมุนเวียนเพื่อการให้สินเชื่อแก่สมาชิก ที่มีจากเงินทุนภายในเพียงแห่งเดียวจึงไม่เพียงพอ สหกรณ์ต้องอาศัยเงินทุนจากการกู้ยืมจากสถาบันการเงิน ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นหลัก สหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่จึงมีแหล่งที่มาของเงินทุนทั้งภายในและภายนอก และมีจำนวนไม่น้อยที่ต้องอาศัยแหล่งเงินทุนภายนอกมากกว่าภายใน การระดมเงินทุนในลักษณะดังกล่าว สหกรณ์จะต้องมีการระดมทุนเงินทุน (หรือดอกเบี้ยจากการระดมเงินทุน) ในอัตราที่สูงกว่าการระดมเงินทุนจากทุนเรือนหุ้น และรับฝากจากสมาชิก นอกจากนี้การบริหารจัดการเงินทุนภายในยังมีข้อดีในด้านระยะเวลาการชำระคืนอีกด้วย สหกรณ์การเกษตรทับล้อ จำกัด เป็นสหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่มาก ที่จดทะเบียนเมื่อปี 2528 ในปี 2552 มีสมาชิกจำนวน 2,433 คน เพิ่มจากปี 2551 ซึ่งมีจำนวน 1,307 คน ฐานะทางการเงินของสหกรณ์มีความมั่นคงขึ้น เมื่อพิจารณาจากขนาดของสินทรัพย์รวมของสหกรณ์ เพิ่มขึ้นจาก 119.0 ล้านบาทในปี 2551 เพิ่มเป็น 194.6 ล้านบาทในปี 2552 การเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์รวม เกิดจากการเพิ่มหนี้ในรายการในงบดุลที่สำคัญ 2 รายการ คือ เงินกู้ยืมระยะสั้น (โครงการรับจำนำข้าว กรมส่งเสริมสหกรณ์) จำนวน 52 ล้านบาท และเงินรับฝากสมาชิกที่เพิ่มขึ้นในระหว่างปี 5 ล้านบาท สำหรับการเพิ่มของทุนสหกรณ์ 6.2 ล้านบาท (จาก 30.4 ล้านบาทในปี 2551 เพิ่มเป็น 36.6 ล้านบาทในปี 2552) จากรายการทุนเรือนหุ้น 2.5 ล้านบาท ทุนสำรอง 0.8 ล้านบาท ทุนสะสม 0.8 ล้านบาท และกำไรสุทธิเพิ่มขึ้น 2.1 ล้านบาท

การเปลี่ยนแปลงฐานะทางการเงินของสหกรณ์ จากการเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์ที่เกิดจากการสร้างหนี้เพิ่ม และส่วนของทุนสหกรณ์ที่เพิ่มขึ้น สหกรณ์ได้ลงทุนสินทรัพย์สหกรณ์ไปในกิจการ หรือธุรกิจของสหกรณ์ ประกอบด้วย ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย (วัสดุการเกษตร, สินค้าน้ำมัน และสินค้าอื่นๆ) ธุรกิจรวบรวมผลผลิต (ข้าวและข้าวโพด) ธุรกิจการแปรรูป (ข้าวสาร) และ

ธุรกิจให้บริการส่งเสริมการเกษตร หากทำการจัดอันดับความสำคัญของธุรกิจของสหกรณ์ โดยใช้ปริมาณเงินทุนหมุนเวียนและรายได้จากธุรกิจเป็นเกณฑ์ ธุรกิจสินเชื่อสูงสุดเป็นอันดับหนึ่ง และรองลงมาเป็น ธุรกิจรวบรวมผลผลิต ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจการแปรรูป และธุรกิจให้บริการส่งเสริมการเกษตร มีความสำคัญตามลำดับ

จากการระดมเงินทุนหมุนเวียนนี้ สหกรณ์จะต้องมีการระดมทุนทางบัญชี (ดอกเบี้ยจ่าย) จำนวน 151.9 ล้านบาท โดยการกู้ยืม ธ.ก.ส. กรมส่งเสริมสหกรณ์ และรับฝากเงินจากสมาชิก สหกรณ์มีวัตถุประสงค์ในการระดมเงินทุนเพื่อใช้ในธุรกิจที่สำคัญ 2 ธุรกิจได้แก่

1. ธุรกิจสินเชื่อ สหกรณ์ให้สินเชื่อแก่สมาชิก โดยแยกเป็นเงินกู้ระยะสั้น และระยะปานกลาง เมื่อสิ้นบัญชีปี 2552 มีลูกหนี้เงินกู้ทั้งระยะสั้นและระยะปานกลาง คงเหลือ 80.2 ล้านบาท
2. ธุรกิจรวบรวมผลผลิต โดยการรับจำนำข้าว แม้จะใช้เงินทุนหมุนเวียนจำนวนมาก สหกรณ์ได้รับการสนับสนุนด้านเงินกู้ยืมปลอดดอกเบี้ย (ชำระคืนภายใน 3 เดือน หากชำระช้าเกินกว่า 3 เดือน ดอกเบี้ยเท่ากับ 3% ต่อปี) จำนวน 52 ล้านบาท เพื่อใช้ในการรวบรวมข้าวเปลือก จากสมาชิก มูลค่ากว่า 109 ล้านบาท และสามารถชำระคืนเงินกู้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด

จากตารางที่ 1.1 แสดงให้เห็นทางได้มาของเงินทุนจากการกู้ยืม และการฝากเงินของสมาชิก จำนวน 51.9 ล้านบาท สหกรณ์นำไปใช้เพื่อการให้สินเชื่อแก่สมาชิก การรวบรวมผลผลิต ในโครงการรับจำนำข้าวและอื่นๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นการลงทุนในธุรกิจหลักของสหกรณ์ซึ่ง สหกรณ์ยังมีความจำเป็นต้องอาศัยเงินทุนเพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนสำหรับธุรกิจอื่นๆ ซึ่งในการทำบัญชีมิได้ระบุแหล่งที่มาและใช้ไปของเงินทุนของสหกรณ์ รวมทั้ง การวิเคราะห์ต้นทุนเงินทุนทางบัญชีที่ว่า สหกรณ์ต้องรับภาระจ่ายค่าดอกเบี้ย การใช้ไปของเงินทุนในธุรกิจต่างๆ ให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าและสอดคล้องกับต้นทุนเงินทุนที่ระดมจากแต่ละแหล่งหรือไม่ ทั้งนี้การกู้ยืมจาก ธ.ก.ส. และการรับฝากเงินจากสมาชิกมีต้นทุนที่แตกต่างกัน รวมทั้งการใช้ส่วนของทุนสหกรณ์ (ทั้งทุนเรือนหุ้น และทุนสำรอง) สหกรณ์มิได้คิดต้นทุนทางบัญชี และมีได้บันทึกบัญชีเป็นค่าใช้จ่าย ซึ่งในทางปฏิบัติสหกรณ์จ่ายคืนเงินปันผลแก่สมาชิกในอัตราร้อยละ 6 (ในปี 2552) การปันผลคืนแก่สมาชิกจัดได้ว่าเป็นต้นทุนทางอ้อมของเงินทุนของสหกรณ์ที่ควรนำมาคำนวณในการบริหารจัดการเงินทุนของสหกรณ์ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นต้นทุนที่แท้จริง เพื่อให้เห็นนโยบายการบริหารจัดการเงินทุนของสหกรณ์มีประสิทธิภาพ การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินรับฝากและเงินกู้ (สินเชื่อ) สอดคล้องกับสถานะทางการเงินที่แท้จริง ป้องกันการขาดสภาพคล่อง และสภาพคล่องส่วนเกิน หากกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินรับฝากไว้สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยในตลาด และสหกรณ์ไม่สามารถนำเงินทุนไปลงทุนให้เกิดผลตอบแทนที่สูงกว่าต้นทุนของเงินทุนได้ คณะกรรมการและฝ่ายจัดการของสหกรณ์

จึงควรทำการวิเคราะห์ถึงแหล่งที่มา-ใช้ไปของเงินทุนสหกรณ์ ต้นทุนและผลตอบแทนของเงินทุนของสหกรณ์เพื่อกำหนดแนวนโยบายในการบริหารจัดการเงินทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ตารางที่ 1.1 แหล่งที่มาของเงินทุน และทางใช้ไปของเงินทุนในสหกรณ์ ทับคล้อ จำกัด ปี 2552

(หน่วย: ล้านบาท)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ที่มาของเงินทุนหนี้สินจากการกู้ยืมและเงินรับฝาก		
1.1 ช.ก.ส.	57.7	37.99
1.2 กรมส่งเสริมสหกรณ์ (โครงการรับจำนำข้าว	52.0	34.33
1.3 เงินรับฝากจากสมาชิก	42.2	27.78
รวมทางได้มาของเงินทุน	151.90	100.00
2. ทางใช้ไปของเงินทุน		
2.1 โครงการรับจำนำข้าว	52.0	34.23
2.2 สินเชื่อเงินกู้ระยะสั้น และระยะปานกลาง	80.2	52.80
2.3 อื่นๆ	19.7	12.97
รวมทางใช้ไปของเงินทุน	151.90	100.00

ที่มา : งบการเงิน สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด ; 2552

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแหล่งที่มา และ ใช้ไปของเงินทุนและความเพียงพอของสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด

2. เพื่อวิเคราะห์ต้นทุน และผลตอบแทนเงินทุนของสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด

3. เพื่อศึกษาแนวนโยบายในการบริหารเงินทุนของสหกรณ์การเกษตรให้มีประสิทธิภาพ

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. คณะกรรมการและฝ่ายจัดการสามารถใช้ในการวางแผน การกำหนดปริมาณเงินทุนที่จะระดมได้จากแหล่งเงินทุนภายใน และภายนอก ได้อย่างเหมาะสม

2. คณะกรรมการ สามารถวางแผนนโยบายในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยในการให้สินเชื่อแก่สมาชิก และอัตราดอกเบี้ยเงินรับฝากประเภทต่างๆ จากสมาชิก ได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับอัตราดอกเบี้ยในตลาดเงิน

3. สหกรณ์สามารถจัดสรรเงินปันผลให้แก่สมาชิกได้อย่างเหมาะสม และสร้างศรัทธาแก่สมาชิกในการระดมหุ้นเพื่อใช้เป็นทุนดำเนินงานของสหกรณ์ในระยะยาวต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตของการศึกษาดังนี้

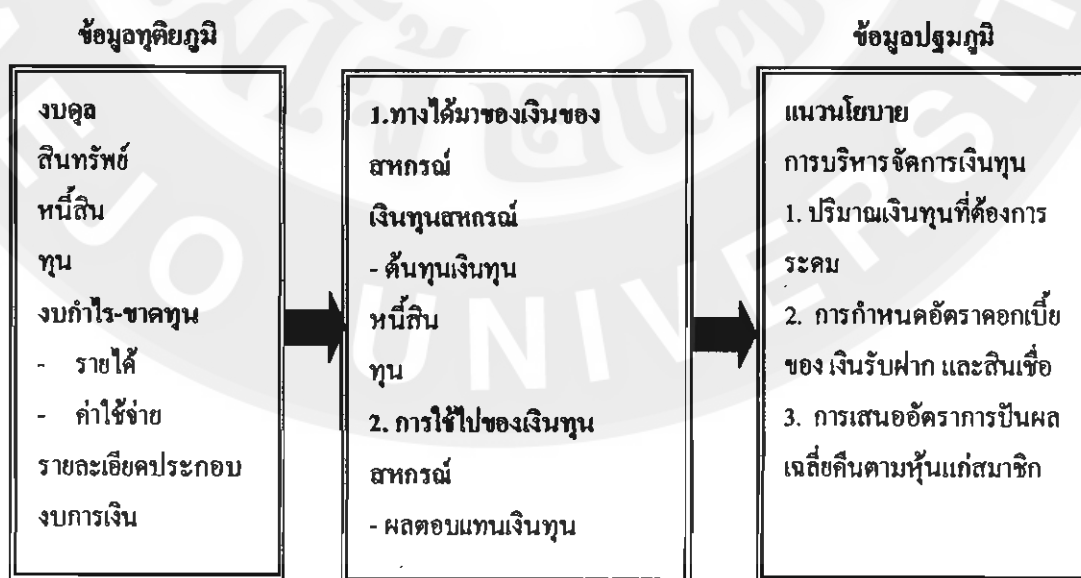
1.4.1 ขอบเขตด้านเวลา

ข้อมูลที่ใช้ไปในการวิเคราะห์จะรวบรวมจากข้อมูลทุติยภูมิ จากงบการเงิน และรายงานกิจการประจำปี 2552 (เมษายน 2551- 31 มีนาคม 2552) ส่วนข้อมูลปฐมภูมิที่รวบรวมโดยวิธีการประชุมกลุ่ม (Focused Group) จะเป็นข้อมูลปี 2552 – 2553

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิเคราะห์ต้นทุนเงินทุนของสหกรณ์ จะอาศัยแนวคิดการคำนวณต้นทุนเงินทุน 2 ประเภท คือต้นทุนทางบัญชี ที่คำนวณจากดอกเบี้ยจ่าย ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายจริงที่เห็นตัวเงินทางบัญชี รวมทั้งหลักการคำนวณต้นทุนตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ ที่คิดต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) ซึ่งเป็นเพียงต้นทุนที่ไม่เงินสด แต่เป็นต้นทุนที่สหกรณ์ต้องคำนึงถึง เช่นเดียวกับค่าเสื่อมราคาทรัพย์สิน

1.5 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

1.6 ระเบียบวิธีวิจัย

1.6.1 สถานที่ที่ใช้ในการวิจัย

สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร

1.6.2 ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) จากการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการระดมเงินทุน ประกอบด้วย แหล่งเงินทุน ปริมาณเงินทุนที่จะระดมจากแต่ละแห่ง อัตราดอกเบี้ย รวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับการระดมทุนเรือนหุ้น และการจัดสรรกำไรสุทธิเพื่อเฉลี่ยคืนแก่สมาชิกตามส่วนของมูลค่าหุ้นที่สามารถถือหุ้นไว้กับสหกรณ์

ข้อมูลทุติภูมิ (Secenary data) จะรวบรวมข้อมูลทางงบการเงินของสหกรณ์ ประกอบด้วย งบดุล งบกำไรขาดทุน รายละเอียดประกอบงบการเงิน รายงานกิจการประจำปี 2552 ของสหกรณ์ รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

1.6.3 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย

(1) บุคลากรสหกรณ์ 3 ฝ่ายดังนี้

ฝ่ายบริหาร ได้แก่ คณะกรรมการ 15 ท่าน ผู้ตรวจสอบกิจการ 2 ท่าน และที่ปรึกษาสหกรณ์ 1 ท่าน รวม 18 ท่าน

ฝ่ายจัดการ ได้แก่ ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ เจ้าหน้าที่สินเชื่อ 2 ท่าน รวม 4 ท่าน

ประชาชนกลุ่ม จำนวน 20 ท่าน

(2) บุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2 ฝ่าย คือ กรมส่งเสริมสหกรณ์ 1 ท่าน และ ช.ก.ส. 1 ท่าน รวม 2 ท่าน

รวมประชากรทั้งสิ้นที่ใช้ในการวิจัย 44 ท่าน

1.6.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการจัดประชุมกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็น (Focused Group) โดยเชิญประชากรที่จะทำการศึกษาเข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็นรวมกัน 2 ครั้ง

ครั้งที่ 1 การประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับ ทางได้มาของเงินทุน ปริมาณเงินทุนที่ต้องการระดมเพื่อใช้ในธุรกิจสินเชื่อ (และธุรกิจอื่นๆ ถ้ามี) อัตราดอกเบี้ย หรือต้นทุนเงินทุนจากแต่ละแหล่ง ทางใช้ไปของเงินทุน หรือการให้สินเชื่อแก่สมาชิกสหกรณ์ (เงินกู้ระยะสั้นและระยะปานกลาง) การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้แต่ละระยะ

ครั้งที่ 2 การประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับ การระดมทุนจากสมาชิกในรูปแบบ
ทุนเรือนหุ้น และการกำหนดอัตราการปันผล หรือเฉลี่ยคืนตามมูลค่าหุ้นที่สมาชิกลงทุนไว้กับ
สหกรณ์

1.6.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

จะทำการวิเคราะห์ต้นทุนเงินทุนของสหกรณ์ ได้แก่

- (1) ต้นทุนทางบัญชี
- (2) ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์
- (3) ผลตอบแทนของเงินทุน

1.7 ระยะเวลาทำการวิจัยและแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย

ระยะเวลาการทำวิจัย เริ่มต้น พฤศจิกายน 2552 – กรกฎาคม 2553 รวม 8 เดือน

ตารางที่ 1.2 แผนการทำงานวิจัย

ขั้นตอนการทำงาน	ระยะเวลา(เดือน)											
	2552					2553						
	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.
1. เขียน โครงร่าง	↔											
2. รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ			↔									
3. รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ - Focus Group ครั้งที่ 1 - Focus Group ครั้งที่ 2												
4. วิเคราะห์ข้อมูล							↔					
5. รายงานผล และจัดทำ รายงานการวิจัย						↔			↔			↔

1.8 งบประมาณของโครงการวิจัย

ตารางที่ 1.3 งบประมาณโครงการวิจัย

(หน่วย : บาท)

รายการ	จำนวนเงิน
1. งบบุคลากร	-
2. งบดำเนินการ	20,000.00
2.1 ค่าตอบแทน	-
2.2 ค่าใช้สอย	
- ค่าจ้างเหมา	15,000.00
2.3 ค่าวัสดุ	5,000.00
รวมงบประมาณที่เสนอขอ	20,000.00

หมายเหตุ ค่าใช้จ่ายทุกรายการถัวเฉลี่ยกันได้

1.9 แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

1. การเผยแพร่ผลงานวิจัยผ่านงานประชุมสัมมนา หรือในวารสารทางวิชาการต่าง ๆ
2. สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด สามารถนำผลการศึกษา ไปใช้ในการบริหารจัดการเงินทุนของสมาชิกได้ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.10 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

สหกรณ์ (Cooperative) หมายถึง องค์กรธุรกิจประเภทหนึ่ง ที่ไม่ได้มุ่งหวังผลกำไรจากการทำธุรกิจ ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของประชาชนด้วยความสมัครใจ เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาระบบธุรกิจ และสังคม โดยทุกคนจะมีสิทธิ์เท่าเทียมกัน และยึดหลักประชาธิปไตย (สำนักงานทะเบียนและกฎหมาย กรมส่งเสริมสหกรณ์, ออนไลน์) ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด

สหกรณ์การเกษตร (Agricultural Cooperative) หมายถึง สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ผู้มีอาชีพทางการเกษตรรวมตัวกันจัดตั้งขึ้น และจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลก่อนนายทะเบียนสหกรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขความ

เครื่องอื่นในการประกอบอาชีพของสมาชิก และช่วยยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น (สำนักงานทะเบียนและกฎหมาย กรมส่งเสริมสหกรณ์, ออนไลน์)

การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนเงินทุน (Cost-Benefit Analysis of Capital) หมายถึง การวิเคราะห์เกี่ยวกับ ต้นทุนของเงินลงทุนของสหกรณ์ ซึ่งประกอบด้วยต้นทุนเงินลงทุนทั้ง ภายนอก และภายในของสหกรณ์ หรือเรียกอีกอย่างว่า ต้นทุนทางบัญชี และต้นทุนทาง เศรษฐศาสตร์ หมายถึง ต้นทุนเงินกู้ยืม โดยไม่ได้พิจารณาต้นทุนเงินลงทุนของสหกรณ์เอง ไม่ได้มี การจ่ายเป็นตัวเงินจริง หรืออาจเรียกอีกอย่างว่า ต้นทุนตัวเลข ได้แก่ เงินทุนส่วนของเจ้าของ และ หนี้สินอื่นที่เป็นแหล่งเงินทุนที่ไม่มีการจ่ายผลตอบแทนใด ๆ ให้แก่ เจ้าของเงินทุน แต่อย่างใด

ต้นทุนของเงินลงทุน (The Cost of Capital) หมายถึง อัตราผลตอบแทนขั้นต่ำ ซึ่งหน่วย ธุรกิจ จะได้รับการลงทุนในสินทรัพย์ เพื่อที่จะให้เป็นที่พอใจของผู้ลงทุน หรือหมายถึงอัตรา ผลตอบแทนจากการลงทุนในสินทรัพย์ ซึ่งทำให้มูลค่าตลาด (Market Value) ของธุรกิจไม่ เปลี่ยนแปลง

อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (The Rate of Return of Capital) เป็นรายได้ หรือ ผลตอบแทนที่หน่วยธุรกิจได้รับการลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ สำหรับสหกรณ์ ได้แก่ เงินให้ กู้ยืมแก่สมาชิก (ลูกหนี้เงินกู้) เงินฝากในธนาคารพาณิชย์และเงินลงทุนในหลักทรัพย์ที่มี ผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ย ส่วนลดรับ และเงินปันผล

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

2.1 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในครั้งนี้ มีแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ประกอบการศึกษา ดังต่อไปนี้ สหกรณ์ และโครงสร้างการบริหารจัดการสหกรณ์ ลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร แนวคิดและนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินทุนของสหกรณ์ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับต้นทุนเงินทุน และผลตอบแทนเงินทุน และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 สหกรณ์ และโครงสร้างการบริหารจัดการสหกรณ์

1) แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์

องค์การสัมพันธภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (The International Co-operative Alliance: I.C.A) อ้างถึงใน กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2546) ออกแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของ สหกรณ์มีรายละเอียดดังนี้

สหกรณ์ คือ เป็นองค์กรอิสระของบุคคล ซึ่งรวมกันด้วยความสมัครใจ เพื่อสนองความต้องการและจุดมุ่งหมายร่วมกันทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม โดยการดำเนินวิสาหกิจที่เป็นเจ้าของร่วมกัน และควบคุมตามแนวทางประชาธิปไตย

ค่านิยม (Values) ของสหกรณ์ คือ สหกรณ์อยู่บนฐานค่านิยมของการพึ่งพาและรับผิดชอบตนเอง ประชาธิปไตย ความเสมอภาค ความเที่ยงธรรม และความสามัคคี สมาชิกสหกรณ์ตั้งมั่นอยู่ในค่านิยมของจริยธรรมแห่งความซื่อสัตย์ เปิดเผย รับผิดชอบต่อสังคม และเอื้ออาทรต่อผู้อื่นตามแบบแผนที่สืบทอดมาจากผู้ริเริ่มสหกรณ์

หลักการ (Principle) ของสหกรณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับสหกรณ์ทั้งหลายในการนำค่านิยมของสหกรณ์สู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย

- หลักการที่ 1 การเปิดรับสมาชิกทั่วไปและด้วยความสมัครใจ
(Voluntary and open Membership)
- หลักการที่ 2 การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย
(Democratic Member Control)
- หลักการที่ 3 การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก
(Member Economic Participation)
- หลักการที่ 4 การปกครองตนเองและความเป็นอิสระ
(Autonomy and Independence)
- หลักการที่ 5 การศึกษาฝึกอบรมและข่าวสาร
(Education, Training and Information)
- หลักการที่ 6 การร่วมมือระหว่างสหกรณ์
(Co-operation among Co-operatives)
- หลักการที่ 7 ความเอื้ออาทรต่อชุมชน (Concern for community)

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของสหกรณ์ว่า คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินการ เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้

กล่าวโดยสรุปแล้ว สหกรณ์คือธุรกิจรูปแบบหนึ่งที่เกิดจากการรวมคนเพื่อให้เกิดพลัง พร้อมทั้งการนำพลังที่เกิดขึ้นทั้งหมดไปใช้ในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก โดยวิธีที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2546) ได้กำหนดระดับมาตรฐานสหกรณ์ออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับได้มาตรฐานและระดับต่ำกว่ามาตรฐาน โดยมีตัวชี้วัดระดับมาตรฐานสหกรณ์ประกอบด้วย

- (1) ผลการดำเนินงานสามปีบัญชีย้อนหลัง สหกรณ์มีกำไรต่อเนื่อง เว้นแต่ปีใดมีอุบัติเหตุหรือภัยธรรมชาติ จนเกิดความเสียหายต่อสมาชิกและสหกรณ์โดยรวม ให้คัดปีนั้นออก
- (2) ในรอบสามปีบัญชีย้อนหลังไม่มีการกระทำอันถือได้ว่าทุจริตต่อสหกรณ์
- (3) ในรอบปีบัญชีสุดท้าย สหกรณ์จัดทำงบการเงินแล้วเสร็จและสามารถส่งให้ผู้สอบบัญชีได้ตามเวลาที่กฎหมายกำหนด

(4) ในรอบปีบัญชีสุดท้าย สหกรณ์ต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบของสมาชิกทั้งหมด ร่วมทำกิจกรรม หรือทำธุรกิจกับสหกรณ์ โดยคำนวณจากจำนวนสมาชิกที่มีสิทธิจะได้รับเงินเฉลี่ยคืน

(5) สหกรณ์ต้องมีจำนวนสมาชิกทั้งหมดไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคนเว้นแต่สหกรณ์ที่โดยสภาพหรือกิจกรรมที่ดำเนินการ ไม่อาจมีสมาชิกถึงหนึ่งร้อยคน ให้มีสมาชิกไม่น้อยกว่าห้าสิบคน โดยไม่นับรวมสมาชิกสมทบ

(6) ต้องจัดจ้างเจ้าหน้าที่สหกรณ์ปฏิบัติงานประจำรับผิดชอบดำเนินการและธุรกิจของสหกรณ์ หากยังไม่มี การจัดจ้างต้องมีบุคคลอื่น เช่น กรรมการ สมาชิกที่ได้รับมอบหมาย ให้ปฏิบัติหน้าที่ประจำ

(7) ในรอบปีย้อนหลังสามปี สหกรณ์ต้องมีการจัดสรรกำไรสุทธิเป็นทุนเพื่อสวัสดิการสมาชิก หรือทุนสาธารณประโยชน์อย่างน้อยหนึ่งครั้ง

(8) ในรอบปีบัญชีสุดท้าย สหกรณ์ต้องไม่กระทำการใด อันเป็นการจงใจฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ของนายทะเบียนสหกรณ์

สหกรณ์ใดมีผลการดำเนินการ ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ชี้วัดมาตรฐานสหกรณ์ ตามที่กำหนดตั้งแต่ข้อ 1-8 ทุกข้อ สหกรณ์นั้น เป็นสหกรณ์ระดับได้มาตรฐาน ส่วนสหกรณ์ใดมีผลการดำเนินงานต่ำกว่าเกณฑ์ชี้วัดมาตรฐานสหกรณ์ ตามที่ได้กำหนดตั้งแต่ข้อ 1-8 แม้เพียงข้อเดียว สหกรณ์นั้น เป็นสหกรณ์ระดับต่ำกว่ามาตรฐาน ทั้งนี้ การวัดมาตรฐานสหกรณ์จะจัดทำทุกสหกรณ์ปีละหนึ่งครั้ง

2) แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารสหกรณ์ และระบบการจัดการสหกรณ์

ประพันธ์ เสวคนันท์ (2538) และ พสุ สัตถาภรณ์ (2533) กล่าวว่า ในการจัดการสหกรณ์หรือการจัดการธุรกิจอื่นใดต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ คน (men) เงิน (money) วัสดุอุปกรณ์ (materials) และการจัดการ (management) เรียกปัจจัยเหล่านี้ว่า ปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด และต้องใช้ในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยผ่านกระบวนการจัดการ (management process) ซึ่งได้แก่ การวางแผนการจัดการองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การอำนาจการ การประสานงาน การควบคุมงาน เพื่อให้ได้ผลผลิต (Output) ซึ่งจะต้องเป็นผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ (efficiency) ประสิทธิภาพ (effectiveness) ประหยัด (economy) และพึงพอใจ (satisfaction) ผลผลิตจากการบริหารหรือการจัดการสหกรณ์ คือ การบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทั้งทางเศรษฐกิจและทางสหกรณ์นั่นเอง

สุชิน ปลื้หะจินดา (2537) กล่าวถึงปัจจัยภายในที่ทำให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ดังนี้

(1) คน (Man) ในการดำเนินงานของสหกรณ์จะมีบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรง 3 ฝ่าย ได้แก่ สมาชิก คณะกรรมการดำเนินการ และฝ่ายจัดการ ความสำเร็จของสหกรณ์นอกจากจะขึ้นอยู่กับคุณสมบัติที่เหมาะสมของบุคคลในแต่ละฝ่ายแล้ว ยังขึ้นอยู่กับความรู้และความเข้าใจในอุดมการณ์และหลักการสหกรณ์ หน้าที่และความรับผิดชอบที่แต่ละคนมีอยู่ในสหกรณ์ด้วย

(2) เงิน (Money) สหกรณ์สามารถระดมเงินเพื่อใช้เป็นทุนดำเนินงานได้จากแหล่งต่างๆ ดังนี้

(2.1) จากสมาชิก ได้แก่ ค่าหุ้นและเงินรับฝาก

(2.2) จากสหกรณ์เอง ได้แก่ การสะสมทุนสำรองและทุนต่าง ๆ ที่ได้จากการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีของสหกรณ์ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ

(2.3) จากสถาบันการเงินและแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ได้แก่ การกู้ยืมธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และจากทางราชการ

ความสำเร็จของสหกรณ์ ส่วนหนึ่งจะเกิดจากการบริหารด้านการเงินที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการจัดหาเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำ และการใช้เงินทุนเพื่อให้เกิดผลตอบแทนสูงสุด

(3) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) ในที่นี้วัสดุอุปกรณ์จะรวมถึงเครื่องมือเครื่องจักรและสิ่งก่อสร้างต่างๆของ สหกรณ์ด้วย การที่สหกรณ์จะดำเนินงานจนประสบผลสำเร็จได้จะต้องมีวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพ และเพียงพอที่จะใช้ในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การลงทุนจัดหาวัสดุอุปกรณ์เหล่านี้ควรคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ที่คุ้มค่าด้วย

(4) การจัดการ (Management) การจัดการ คือ การนำทรัพยากร คน เงิน และวัสดุอุปกรณ์เข้าประสานกัน เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงานของสหกรณ์ให้ได้รับผลตอบแทนมากที่สุด โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด หรือเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงที่สุดนั่นเอง

ในขณะเดียวกัน กฎหมาย มาเทียน และ จเรย์ สนประเทศ (2542) กล่าวถึงความ สำคัญของการจัดการสหกรณ์ บังคับในการบริหารที่จะทำให้การปฏิบัติงานเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพไว้ และความสำเร็จในการจัดการสหกรณ์ไว้ดังนี้ ไม่ว่าจะเป็นสหกรณ์ประเภทใดก็ตาม การจัดการส่วนใหญ่จะยึดถือในแนวทางปฏิบัติอันเดียวกัน ตามหลักการของสหกรณ์ เพราะสหกรณ์เป็นทั้งสมาคมและวิสาหกิจในขณะเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างให้การปฏิบัติงานหรือการจัดการสหกรณ์ อยู่ในระบบและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของอุดมการณ์สหกรณ์ ฉะนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการสหกรณ์ จะต้องมีความรู้และความเข้าใจในหลักการ การจัดการสหกรณ์ ซึ่งแยกพิจารณาในหลักการที่สำคัญ ดังนี้

สหกรณ์จะต้องดำเนินธุรกิจกับสมาชิกก่อนบุคคลภายนอก การดำเนินธุรกิจต่าง ๆ ของสหกรณ์มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายประการแรก คือ สหกรณ์จะกระทำกับบุคคลที่เป็นสมาชิกเป็นอันดับแรก เพราะสหกรณ์เป็นของสมาชิกดำเนินการเพื่อประโยชน์ของสมาชิก เมื่อสหกรณ์อำนวยความสะดวกหรือบริการแก่สมาชิกโดยทั่วถึงและครบถ้วนแล้วจึงจะช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกแก่บุคคลที่มีได้เป็นสมาชิก แต่จะต้องไม่มีผลกระทบต่อความเสียหาย อันจะเกิดขึ้นแก่สมาชิกและสหกรณ์ ในกรณีใดก็ตาม ถ้าสหกรณ์เห็นว่ายังไม่สามารถที่จะช่วยเหลือแก่บุคคลภายนอกได้ สหกรณ์จะให้บริการเฉพาะสมาชิกเท่านั้น ฉะนั้น บุคคลภายนอกหรือประชาชนทั่วไป อยาจะให้สหกรณ์ช่วยเหลือ ก็จะต้องสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์เสียก่อน

สหกรณ์จะต้องจัดการแบบประชาธิปไตย โดยยึดหลักแห่งความเสมอภาคและเสรีภาพ มีการจำกัดในการออกเสียง (หนึ่งคนออกเสียงได้หนึ่งเสียง)

สหกรณ์ต้องให้สมาชิกมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจกับสหกรณ์การจัดการสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพสหกรณ์จะต้องดำเนินการให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจกับสหกรณ์ กล่าวคือ สหกรณ์ต้องชักจูง แนะนำ สนับสนุนและส่งเสริมให้สมาชิกนำเงินมาลงทุนไว้กับสหกรณ์ ไม่ว่าจะเป็นการถือหุ้นหรือฝากเงินกับสหกรณ์ สนับสนุนให้สมาชิกทำธุรกิจกับสหกรณ์ เมื่อสหกรณ์ดำเนินงานมีกำไรให้สมาชิกคืนกำไรแก่สมาชิก ดังนี้

(1) จ่ายเงินปันผลตามหุ้นที่สมาชิกได้ลงทุนไว้กับสหกรณ์ โดยจ่ายให้อย่างจำกัด ทั้งนี้ เพราะเป็นการแสดงเจตนารมณ์ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และลงทุนเพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกัน มิใช่หวังผลประโยชน์จากการลงทุนเหมือนกับบริษัทจำกัด แต่ต้องคำนึงถึงความได้เปรียบเสียเปรียบที่จะนำไปฝากไว้กับธนาคาร

(2) จ่ายเป็นเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกได้กระทำกับสหกรณ์ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานของสหกรณ์มิได้มุ่งแสวงหากำไรที่เป็นที่ติง เพียงแต่ให้มีรายได้พอคุ้มกับค่าใช้จ่ายบ้างก็เป็นการเพียงพอแล้ว เป้าหมายหลักของสหกรณ์มุ่งไปยังความอยู่ดีกินดีของสมาชิก หลักการจัดการสหกรณ์ข้อนี้ยังเป็นการยืนยันได้ว่า สหกรณ์มิใช่องค์กรที่บรรดาสมาชิกทั้งหลายจะเข้ามาครอบงำหรือแสวงหากำไรใต่อนเองและพวกพ้องและยังได้กล่าวถึงปัจจัยในการบริหารที่จะทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย

(2.1) การวางแผน หมายถึง การกำหนดการทำงานไว้ล่วงหน้าอย่างมีระบบระเบียบและเป้าหมายที่แน่นอน มีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล มีการกำหนดตัวบุคคลที่จะปฏิบัติงาน ตลอดจนกำหนดงบประมาณที่จะต้องใช้จ่ายและระยะเวลาที่จะต้องปฏิบัติ ตลอดจนหน่วยงานที่จะต้องรับผิดชอบในการวางแผน เป็นต้น การจัดการสหกรณ์จะต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า สหกรณ์ใดที่มีการวางแผนการดำเนินงานไว้ล่วงหน้า เปรียบเหมือนว่า

สหกรณ์นั้นได้ดำเนินงานสำเร็จไปแล้วครั้งหนึ่ง ฉะนั้น การวางแผนการปฏิบัติงานจึงมีความสำคัญต่อการจัดการสหกรณ์เป็นอย่างมาก

(2.2) การจัดการองค์การหรือการจัดส่วนงาน ในการดำเนินงานของสหกรณ์จะต้องมีการแบ่งงาน และกำหนดวัตถุประสงค์ของแต่ละหน่วยงานอย่างชัดเจน ตลอดจนกำหนดหน้าที่ของหน่วยงานแต่ละหน่วยด้วย

(2.3) การจัดคนเข้าทำงาน หมายถึง การจัดหาหรือสรรหาบุคคลมาปฏิบัติงานในสหกรณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการของสหกรณ์ ตลอดจนการจัดหาหรือสรรหาบุคคลที่จะมาเป็นสมาชิกและผู้นำสมาชิก ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการสหกรณ์จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในงานบริหารบุคคลและงานสหกรณ์เป็นอย่างดี

(2.4) การอำนวยการ รวมถึงการสั่งงาน การควบคุม มนุษย์สัมพันธ์ การจูงใจและภาวะผู้นำ (Leadership) การอำนวยการนี้เป็นหน้าที่โดยตรงของคณะกรรมการดำเนินการและผู้จัดการสหกรณ์ เพื่อที่จะจัดการงานสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ

(2.5) การประสานงาน หมายถึง ความร่วมมือช่วยเหลือกันในทุกๆ ด้าน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และนอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการจัดระเบียบงานให้กลมกลืนสอดคล้องกัน และป้องกันมิให้ทำงานซ้ำซ้อนกัน ซึ่งมีความสำคัญมากในการจัดการสหกรณ์ ถ้าการประสานงานไม่มีในสหกรณ์ความร่วมมือก็ไม่เกิดขึ้น

(2.6) การรายงาน การรายงานสหกรณ์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ที่จะต้องแจ้งให้สมาชิกและประชาชนทราบ อันที่จริงการรายงานนี้มีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสารอยู่มาก การรายงานโดยทั่วไป หมายถึงวิธีการของหน่วยงานในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ข้อเท็จจริงหรือข้อมูลแก่ผู้สนใจที่มาติดต่อสอบถาม หรือให้ข้อเท็จจริงแก่ผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานสำหรับการรายงานของสหกรณ์นั้น ในบางเรื่องได้มีระเบียบกำหนดไว้ให้รายงาน เช่น รายงานผลการปฏิบัติงานประจำเดือน ประจำปี เป็นต้น การรายงานผลการปฏิบัติของสหกรณ์ นอกจากจะรายงานให้สมาชิกได้ทราบในฐานะที่เป็นเจ้าของสหกรณ์แล้ว อาจจะรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนรายงานให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจการของ สหกรณ์

(2.7) การงบประมาณ การเงินหรือการงบประมาณเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการธุรกิจของสหกรณ์ ดังนั้นผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการสหกรณ์ จะต้องทราบถึงกรรมวิธีการบริหารเงินทุนหรืองบประมาณ ตลอดจนการใช้วิธีการงบประมาณเป็นแผนการปฏิบัติงาน และเป็นเครื่องมือในการควบคุมการดำเนินงานของสหกรณ์

2.1.2 ลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร

1) ความเป็นมา และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์การเกษตรเป็นนิติบุคคล ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ผู้มีอาชีพทางการเกษตร รวมตัวกันจัดตั้งขึ้น และจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลก่อนายทะเบียนสหกรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพของสมาชิก และช่วยยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น(กรมส่งเสริมสหกรณ์, ออนไลน์)

เนื่องจากในอดีต เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้มีฐานะยากจนไม่มีเงินทุนเป็นของตัวเอง จึงต้องกู้ยืมจากพ่อค้าหรือนายทุนท้องถิ่น เพราะกู้ยืมได้สะดวก แต่ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูงและถูกเอารัดเอาเปรียบด้านต่างๆ มากมาย ประกอบกับสถาบันการเงินในชนบทมีน้อยและไม่ค่อยให้เกษตรกรกู้ยืมเงิน เนื่องจากการผลิตมีความเสี่ยงสูง เพราะสินค้าการเกษตรขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ ในปีใดที่ฝนแล้งหรือน้ำท่วม ผลผลิตการเกษตรจะมีน้อย เกษตรกรจึงไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด โอกาสที่จะมีหนี้สินจะพอกพูนก็มีมากขึ้น จนในที่สุดก็อาจต้องโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้กับเจ้าหนี้ไป ทำให้รัฐบาลเข้ามาแนะนำส่งเสริมชาวนาในจังหวัดพิษณุโลกจัดตั้งสหกรณ์ขึ้น สหกรณ์การเกษตรแห่งแรกได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2459 ชื่อว่า “สหกรณ์วัดจันทร์” ในจังหวัดพิษณุโลก เป็นสหกรณ์การเกษตรที่มีขนาดเล็กในระดับหมู่บ้าน จัดตั้งในหมู่เกษตรกรที่มีรายได้ต่ำและมีหนี้สินมาก มีสมาชิกแรกตั้งจำนวน 16 คน มีทุนดำเนินงานจำนวน 3,080 บาท จากค่าธรรมเนียมแรกเข้า 80 บาท และเป็นทุนจากการกู้แบงก์สยามกัมมาจล (ธนาคารไทยพาณิชย์ในปัจจุบัน) 3,000 บาท (กรมส่งเสริมสหกรณ์, ออนไลน์) สหกรณ์การเกษตรจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ (เศรษฐศาสตร์การเงินและการธนาคาร, ออนไลน์)

- (1) จัดหาทุนให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อนำไปลงทุนประกอบอาชีพและใช้จ่ายในครอบครัวโดยคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำและเหมาะสม
- (2) ส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์ โดยวิธีการฝากเงินทั้งฝากประจำและฝากสะสม
- (3) ช่วยเหลือสมาชิกในด้านการจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร ตลอดจนสิ่งของอื่นๆ ที่จำเป็นมาจำหน่ายแก่สมาชิกในราคาที่ยุติธรรม
- (4) ช่วยเหลือสมาชิกในด้านการจำหน่ายผลผลิตของสมาชิกให้ไครราคาดี ไม่ถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง
- (5) ส่งเสริมการเผยแพร่วิชาการเกษตรแผนใหม่แก่สมาชิก ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกลดต้นทุนการผลิตลงไปบ้าง และได้รับผลผลิตสูงขึ้น โดยวิธีแนะนำพันธุ์พืชที่เหมาะสม

และนำวิธีการใช้ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช ตลอดจนการทำให้แปลงทดลองสาธิตให้สมาชิกดูเป็นตัวอย่าง

2) ลักษณะการดำเนินงานธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร

การดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรสามารถแบ่งแยกธุรกิจออกเป็น 6 ธุรกิจได้แก่ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, ออนไลน์)

(1) ธุรกิจการชนกิจ (สินเชื่อ) ซึ่งทำหน้าที่คือ การจัดหาเงินทุนและสินเชื่อ การให้กู้เงินและการรับฝากเงิน

(1.1) การให้เงินกู้ เมื่อเกษตรกรรวมตัวกันเป็นสหกรณ์สามารถสร้างความเชื่อถือให้กับสถาบันการเงิน หน่วยงานของทางราชการและบุคคลทั่วไป โดยสหกรณ์จะจัดหาเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำมาให้สมาชิกนำไปลงทุนเพื่อการเกษตร ซึ่งสหกรณ์จะพิจารณาจากแผนดำเนินการหรือแผนการใช้เงินกู้ของสมาชิกประกอบการให้เงินกู้ เช่น สหกรณ์อาจให้เงินกู้แก่สมาชิกเพื่อนำไปซื้อวัสดุการเกษตร ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในครอบครัว หรือนำไปบุกเบิกปรับปรุงที่ดิน หรือจัดซื้อที่ดินการเกษตร ในกรณีที่สมาชิกไม่มีที่ดินทำกิน หรือมีน้อยไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร

(1.2) การรับฝากเงิน เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักและเห็นคุณค่าประโยชน์ของการออมทรัพย์ และเพื่อเป็นการระดมทุนในสหกรณ์ สหกรณ์จะรับเงินฝากจากสมาชิก 2 ประเภท คือ เงินฝากออมทรัพย์ และเงินฝากประจำ โดยสหกรณ์จะจ่ายดอกเบี้ยในอัตราเดียวกับธนาคารพาณิชย์ ซึ่งทำหน้าที่คือ การจัดหาเงินทุนและสินเชื่อ การให้กู้เงินและการรับฝากเงิน

(2) ธุรกิจการซื้อ โดยจัดซื้อวัสดุการเกษตร เครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องมือ เครื่องจักรสาร มาจำหน่ายให้กับสมาชิกเพื่อเป็นการช่วยลดต้นทุนในการผลิตให้กับสมาชิกเพราะสามารถซื้อสินค้าในราคายุติธรรมและประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อ

(3) ธุรกิจการขาย โดยสหกรณ์การเกษตรจะทำหน้าที่ในการจัดหาเงินทุนเพื่อนำมารวบรวมผลผลิตจากสมาชิก แล้วนำไปจำหน่ายต่อไป หรืออาจทำหน้าที่เป็นตัวแทนจำหน่ายการจัดการขนส่งและการจัดหาตลาดเพื่อนำสินค้าให้ไปถึงมือผู้บริโภค

(4) ธุรกิจแปรรูป ในบางกรณีสหกรณ์การเกษตรจะทำหน้าที่ในการแปรรูปผลผลิตก่อนเพื่อประโยชน์ในการเก็บรักษา การเพิ่มราคา และความสะดวกในการจัดจำหน่าย เช่น การสีข้าว การตากแห้งมัน และกระป๋องข้าวโพดเป็นส่วนผสมของอาหารสัตว์ เป็นต้น

(5) ธุรกิจการบริการและบำรุงที่ดิน ได้แก่ การจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการผลิต ด้วยการติดตั้งเครื่องสูบน้ำ จัดสร้างทำนบหรือเหมืองฝาย หรือการจัดทำระบบส่งน้ำและระบายน้ำ

อื่นๆ ที่เหมาะสมกับสภาพท้องที่ การดำเนินการดังกล่าว สหกรณ์การเกษตรจำเป็นต้องเรียกเก็บค่าบริการจากสมาชิกตามสมควรแก่กรณี โดยสหกรณ์เป็นผู้ลงทุนไปก่อน สำหรับการบำรุงที่ดิน ก็ทำโดยการใช้เครื่องจักรกลขนาดใหญ่ ไถและปรับที่เพื่ออนุรักษ์และปรับปรุงดิน เป็นต้น

(6) ธุรกิจการส่งเสริมการเกษตร จัดเป็นภารกิจหลักของสหกรณ์การเกษตร ในการที่จะช่วยให้คำแนะนำหรือบริการที่จำเป็นทางวิชาการในการเพิ่มผลิตผลทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพ เช่น การปรับปรุงพันธุ์พืชและสัตว์ การใช้ยาป้องกันและการกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น

3) แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร

แนวทางการบริการการเงินสหกรณ์การเกษตร

การบริหารการเงินสหกรณ์เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดหาและการจัดสรรของ สหกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีการวางแผนการเงินที่แน่ชัด และมีหลักในการตัดสินใจทาง การเงิน ซึ่งโดยทั่วไปการตัดสินใจทางการเงินดังกล่าวย่อมกระทำเพื่อรักษาไว้ซึ่งสถานะที่สำคัญ 2 ประการคือ

(1) การรักษาสภาพคล่อง (liquidity) สหกรณ์จำเป็นต้องดำเนินการให้เผชิญ กับความเสี่ยงภัยน้อยที่สุด นั่นก็คือความพยายามให้มีเงินหมุนเวียนในมืออย่างเพียงพอไม่ฝืดเคือง เพื่อให้สหกรณ์สามารถดำเนินงานได้คล่องตัว มีความสามารถเพียงพอที่จะชำระหนี้เมื่อครบ กำหนดได้ ฉะนั้น การรักษาสภาพคล่องก็คือ การจัดการทางการเงินในส่วนของเงินทุนหมุนเวียน (working capital) ซึ่งเป็นเงินลงทุนใน ทรัพย์สินหมุนเวียนหรือทรัพย์สินระยะสั้นที่สามารถแปลง กลับมาเป็นเงินสดได้ภายใน 1 ปี ได้แก่ เงินสด เงินฝากธนาคาร ลูกหนี้ และสินค้าคงเหลือ ให้ได้ สัดส่วนกันกับหนี้สินหมุนเวียน ซึ่งโดยมากเป็นหนี้สินที่เกิดจากรายการที่ต้องชำระประจำวันหรือ ภายในเวลา 1 ปี ได้แก่ เจ้าหนี้การค้า เจ้าหนี้สมาชิก เงินเดือน ค่าจ้าง และค่าใช้จ่ายค้างจ่ายอื่น ๆ ซึ่งถ้า สหกรณ์นำเอาเงินทุนหมุนเวียนส่วนหนึ่งมาชำระหนี้สินทั้งสิ้นแล้ว สหกรณ์ยังมีเงินสดหมุนเวียนใน มือสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายประจำวันโดยไม่ฝืดเคือง หรือมีทรัพย์สินหมุนเวียนสุทธิ (net working capital) อยู่ในมือจำนวนที่พอเพียงซ่อม เท่ากับรักษาสภาพคล่องและสามารถเผชิญกับความเสี่ยงภัยต่ำสุดได้

(2) การรักษาสภาพยืดหยุ่น (flexibility) สหกรณ์จำเป็นต้องพยายามรักษาสภาพ ยืดหยุ่นในการจัดหาและการใช้เงินทุนซึ่งโดยปกติแล้ว มักจะมีเรื่องของจังหวะเวลา (timing) เข้ามา เกี่ยวข้องเสมอ กล่าวคือเป็นจังหวะเวลาที่ต้องมีการตัดสินใจเพื่อเพิ่มทุน จัดสรรเงินทุน ลงทุน เพิ่มเติม หรือขยายการดำเนินงาน เพื่อให้ สอดคล้องกับ ภาวะการณ์ที่สหกรณ์เผชิญอยู่ ซึ่งมีการ เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ณ จังหวะเวลาต่าง ๆ เหล่านี้เองที่สหกรณ์จำเป็นต้องมีการตัดสินใจทาง การเงินให้ยืดหยุ่นต่อลักษณะปัญหาดังกล่าวเพื่อให้เกิดค่าใช้จ่ายต่ำสุดโดยต้องคำนึงถึงค่าของทุน

(cost of capital) และความเสี่ยง (risk) ที่จะเกิดจากการตัดสินใจสำหรับโครงการนั้น ๆ และเพื่อให้ตรงตามเป้าหมายของการดำเนินงานของสหกรณ์นั้นให้มากที่สุด

สำหรับการจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตรและเครื่องอุปโภคบริโภคมาจำหน่ายให้แก่สมาชิกเป็นเงินสดและเงินเชื่อ โดยสหกรณ์การเกษตร ได้รับมอบหมายจากสมาชิกและเป็นตัวแทน โดยคณะกรรมการของ สหกรณ์การเกษตร จะติดต่อกับร้านค้าที่จำหน่ายวัสดุอุปกรณ์การเกษตรและเครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อนำมาจำหน่ายให้แก่สมาชิกในราคาที่ยุติธรรม ทั้งนี้ สหกรณ์การเกษตร จะต้องสำรวจความต้องการของสมาชิกที่มีความประสงค์จะซื้อวัสดุอุปกรณ์การเกษตรและเครื่องอุปโภคบริโภค เพื่อวางแผนในการจัดหาปัจจัยการผลิตและเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นมาจำหน่าย ในกรณีที่สมาชิกซื้อเป็นเงินสด สมาชิกสามารถซื้อได้ที่สำนักงานของ สกต. ได้เลย ส่วนสมาชิกที่ซื้อเป็นเงินเชื่อ สมาชิกจะซื้อผ่านการขอกู้เงินจาก ธ.ก.ส. โดยพนักงาน ธ.ก.ส. จะทำหนังสือกู้เงินพร้อมใบสั่งซื้อสินค้า และจะส่งใบสั่งซื้อสินค้าให้ สหกรณ์การเกษตร สำหรับ สหกรณ์การเกษตร เมื่อได้รับใบสั่งซื้อสินค้าจาก ธ.ก.ส. แล้ว จะติดต่อไปที่ร้านค้าวัสดุอุปกรณ์การเกษตร เพื่อให้ร้านค้านำสินค้าตามที่สมาชิกสั่งซื้อไปส่งให้ถึงที่นาไรตามวันที่กำหนดไว้ในใบสั่งซื้อสินค้าของสมาชิก เมื่อสมาชิกได้รับสินค้าจากร้านค้าแล้ว สหกรณ์การเกษตร จะทำเรื่องขอโอนเงินกู้ที่สมาชิกทำเรื่องกู้เงินไว้กับ ธ.ก.ส. เมื่อ ธ.ก.ส. ได้รับหนังสือขอโอนเงินจาก สหกรณ์การเกษตร แล้ว ธ.ก.ส. จะโอนมาชำระหนี้ค่าสินค้าที่สมาชิกซื้อจาก สหกรณ์การเกษตร เพื่อเข้าบัญชีเงินฝากของ สหกรณ์การเกษตร ต่อไป เมื่อ สหกรณ์การเกษตร ได้รับโอนเงินค่าสินค้าจาก ธ.ก.ส. แล้ว สหกรณ์การเกษตร จะโอนเงินดังกล่าวไปชำระหนี้ให้ร้านค้าที่ สหกรณ์การเกษตร สั่งสินค้ามาจำหน่ายต่อไป

4) ประวัติความเป็นมา และข้อมูลโดยทั่วไปของสหกรณ์ทบคล้อ จำกัด

ความเป็นมาของสหกรณ์การเกษตรทบคล้อ จำกัด

สหกรณ์การเกษตรทบคล้อ จำกัด จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2528 เลขทะเบียนที่ กสก. 3/2528 ปัจจุบัน สหกรณ์มีทรัพย์สินกว่า 119 ล้านบาท สหกรณ์ประกอบธุรกิจ 4 ประเภท ได้แก่ ธุรกิจสินเชื่อเชื่อ (แยกเป็น เงินกู้ระยะสั้น และระยะปานกลาง) ธุรกิจรับฝากเงิน ธุรกิจด้านการตลาด และ ธุรกิจส่งเสริมการเกษตร มีสมาชิก จำนวน 1,308 คน, จำนวน 37 กลุ่ม มีพื้นที่ดำเนินการครอบคลุม 4 ตำบล คือ ตำบลทบคล้อ ตำบลเขาทราย ตำบลท้ายทุ่ง และตำบลเขาเจ็ดยอด อำเภอทบคล้อ จังหวัดพิจิตร

โครงสร้างของสหกรณ์และการบริหารงานของสหกรณ์

สหกรณ์การเกษตรทบคล้อ จำกัด ณ วันที่ 31 มีนาคม 2552 มีสมาชิกจำนวน 2,433 คน แบ่งออกเป็น 41 กลุ่ม มีคณะกรรมการดำเนินการบริหารงานของสหกรณ์ จำนวน 13

คน โดยสมาชิกเป็นผู้เพื่อคัดเลือก และมีผู้ตรวจสอบกิจการ จำนวน 2 คน กรรมการดำเนินการจะอยู่ในวาระได้ 2 ปี และไม่เกิน 2 วาระต่อเนื่อง ต้องมีการเว้นว่าง 1 ปี จึงจะสามารถรับคัดเลือกเป็นกรรมการบริหารงานต่อไปได้อีก

คณะกรรมการดำเนินการได้แบ่งภาระหน้าที่โดยมอบหมายให้คณะกรรมการจำนวน 9 ชุด ดูแลรับผิดชอบในแต่ละภารกิจของสหกรณ์ และการปฏิบัติงานของฝ่ายจัดการสหกรณ์ จำนวน 28 คน เพื่อปฏิบัติงานตามแผนงานประจำปีให้เป็นไปตามข้อบังคับ ระเบียบของสหกรณ์ และมติของคณะกรรมการดำเนินงานที่ได้รับมอบหมาย

ฝ่ายจัดการสหกรณ์มีการจัดแบ่งการปฏิบัติงานของสหกรณ์เป็น 5 ฝ่าย ประกอบด้วย ฝ่ายบัญชี ฝ่ายการเงิน ฝ่ายการตลาด ฝ่ายสินเชื่อ และฝ่ายธุรการ

2.1.3 แนวคิดและนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินทุนของสหกรณ์

1) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดการ

สาโรจน์ อังสุมาลิน (2528) จุดมุ่งหมายของการบริหารการเงินเพื่อจะให้ผลตอบแทนกับผู้ถือหุ้นให้มากที่สุด โดยนำหลักเกณฑ์ของตลาดเงินทุนมาเป็นหลักในการพิจารณา คือ ถ้ากิจการหรือธุรกิจใดมีผลตอบแทนการดำเนินงานดีกว่าผลตอบแทนในตลาดเงินทุนราคาหุ้นของกิจการก็จะสูงขึ้น กิจการก็สามารถหาเงินทุนมาใช้ในกิจการได้โดยง่าย และมีเงื่อนไขที่เป็นประโยชน์ต่อกิจการ ในทัศนะของสังคม ถ้ามีเงินแล้วนำไปใช้ในกิจการที่มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อย ๆ แสดงว่าทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดของสังคมกำลังถูกจัดสรรไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การวางแผนการเงินเป็นกุญแจสำคัญของความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจ และแผนที่ดีควรจะแบ่งให้ทราบจุดบกพร่องและจุดเด่นของธุรกิจที่พิจารณาอยู่ ธุรกิจจะต้องพยายามรักษาจุดเด่นที่มีให้คงอยู่ตลอดไปและพยายามแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ถ้าไรที่เกิดจากนโยบายและการตัดสินใจต่าง ๆ ของผู้จัดการและคณะกรรมการบริหาร อัตราส่วนกำไร จะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าการจัดการของกิจการมีประสิทธิภาพหรือไม่

เต็มใจ สุวรรณทัต (2526) การบริหารการเงินหรือสภาพคล่องอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงการเจริญเติบโตของเงินออมที่มีอยู่ในสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง เงินออมนี้ไม่ว่าจะเป็นทุนเรือนหุ้น เงินสำรองสะสม เงินรับฝากก็ตาม ซึ่งเงินเหล่านี้จะมีต้นทุนในตัวของมันเอง โดยปกติสหกรณ์จะให้สมาชิกกู้เพื่อจะทำรายได้เข้าสหกรณ์ อย่างไรก็ตามในการบริหารการเงินนั้น จะต้องมีการสำรองเงินสด เงินฝากธนาคาร หรือตราสารทางการเงินที่มีสภาพคล่องซึ่งจะเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่ายที่สุดเพื่อสนองตอบการไหลออกของเงิน ดังนั้นการบริหาร

การเงินที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมีแหล่งเงินทุน แหล่งสนับสนุนสภาพคล่อง เช่น มีธนาคารพาณิชย์ มีชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นแหล่งต่อทุน

2.1.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทุน ต้นทุนและผลตอบแทนเงินทุน

1) ทุน และประเภทของทุนสหกรณ์

สุวรรณ เจียรนัยกูร (2530) ได้สรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทุน ไว้ดังนี้ว่า ประเภทของ “ทุน” ในองค์การสหกรณ์ก็เช่นเดียวกับองค์การธุรกิจทั่วไป ที่จะไม่สามารถดำเนินธุรกิจได้เลิยหากปราศจากทุน (capital) โดยทั่วไป “ทุน” ของสหกรณ์ก็ไม่แตกต่างจากในองค์การธุรกิจอื่นๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ทุนคงที่ (fixed capital) ได้แก่ ที่ดิน อาคาร และสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ เป็นต้น ลักษณะของทุนประเภทนี้มักจะเป็นทุนที่มองเห็นได้ชัดเจนเป็นทุนที่สามารถใช้งานได้เป็นเวลานาน และเป็นทุนที่ส่วนใหญ่จะใช้ในกิจการโดยปกติของสหกรณ์และเมื่อสหกรณ์จะคิดคืนทุนประเภทนี้ก็จะหักคืนในรูปของค่าเสื่อมราคาตามระยะเวลาที่ใช้ทุน ทุนประเภทนี้อาจจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ทุนในระยะยาว (long-term capital) ทุนอีกลักษณะหนึ่งคือทุนดำเนินงาน (operating/working capital) เช่น ทุนที่จ่ายสำหรับการรวบรวมผลผลิตจากสมาชิกในสหกรณ์การเกษตรที่ทำธุรกิจรวมขาย ทุนที่จ่ายเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ สินเชื่อเพื่อการผลิตในฤดูกาลต่างๆ ในสหกรณ์การเกษตรที่รวมซื้อปัจจัยการผลิต ทุนที่จ่ายเป็นค่าจ้าง ค่าตอบแทนต่างๆ ในสำนักงาน เป็นต้น ทุนประเภทนี้เป็นทุนที่ใช้ในการดำเนินงานปัจจุบันของสหกรณ์ และสหกรณ์โดยทั่วไปก็มักจะพิจารณาการใช้ทุนประเภทนี้ในระยะสั้นๆ ดังนั้น จึงมักเรียกทุนประเภทนี้ว่า ทุนในระยะสั้น (short-term capital)

การจัดสรรการใช้ทุนของสหกรณ์ในแต่ละประเภท ทั้งที่เป็นทุนในระยะยาว และทุนในระยะสั้นนั้น ไม่มีข้อกำหนดที่ตายตัว ในแต่ละสหกรณ์อาจจะมีจัดการที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของกิจการที่สหกรณ์นั้นๆ รับผิดชอบอยู่ เช่น ในสหกรณ์การเกษตรที่ทำธุรกิจรวบรวมผลผลิตจากสมาชิกแล้วนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ก่อนออกจำหน่าย ย่อมต้องการทุนในระยะยาวเพื่อใช้ในการโรงงานแปรรูปมากกว่าสหกรณ์ที่ทำธุรกิจเพียงแต่การรวมซื้อผลผลิตจากสมาชิกแล้วจำหน่ายต่อ โดยไม่มีการแปรรูป เป็นต้น

นอกจากเราจะแบ่งทุนในสหกรณ์ออกเป็น 2 ประเภทดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หากเราพิจารณาประเภทของทุนออกตามแหล่งที่มาของเงินทุน ก็อาจจะแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทเช่นกัน คือ ทุนในส่วนของเจ้าของ (owned capital) และทุนจากการกู้ยืม (borrowed capital) การแบ่งประเภทของทุนในมิตินี้ก็มีประโยชน์สำหรับสหกรณ์เนื่องจาก ปัญหาทางการเงินในสหกรณ์หลายๆ ครั้ง ก็มาจากแหล่งที่มาของเงินทุน นอกจากนี้ความสามารถในการจัดสรรการใช้ทุนของ

สหกรณ์ไปเพื่อการใช้ในระยะยาวเป็นทุนคงที่ หรือใช้ในระยะสั้นเป็นทุนดำเนินงานนั้น ก็ขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่สหกรณ์สามารถหามาได้จากแหล่งต่างๆ ด้วยเช่นกัน

(1.1) ทุนในส่วนของผู้ถือหุ้น (owned capital)

(1.1.1) ทุนเรือนหุ้น (share capital) คือทุนที่ได้มาจากการถือหุ้นของสมาชิก เป็นทุนที่สมาชิกให้กับสหกรณ์เพื่อที่จะทำให้สหกรณ์ของเขาสามารถดำเนินกิจการได้ โดยปกติทุนประเภทนี้จะได้มาเมื่อมีการสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ ลักษณะที่สำคัญของหุ้นของสหกรณ์เป็นทุนเรือนหุ้นที่มองเห็นได้ชัดเจน ก็คือ การผูกติดอยู่กับสมาชิกภาพของสมาชิกราชบุคคล

สหกรณ์จะมีการกำหนดปริมาณหุ้นขั้นต่ำที่สมาชิกต้องถือเอาไว้ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่สหกรณ์ก็มักจะกำหนดให้เท่ากับมูลค่าของหุ้นเพียงหนึ่งหุ้นเท่านั้น และเพียงหุ้นเดียวที่สมาชิกถืออยู่นี้ก็เป็นหุ้นที่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียง (voting share) ส่วนหุ้นจำนวนหลายๆ ที่สมาชิกถือเพิ่มเติมจากหุ้นแรก โดยทั่วไปจะไม่ให้สิทธิพิเศษอะไรเลยแก่ผู้ถือหุ้น ทั้งนี้เป็นผลมาจากหลักสหกรณ์ในด้านการจัดการและการควบคุมแบบประชาธิปไตย ที่กำหนดให้สมาชิกแต่ละคนหรือผู้ถือหุ้นแต่ละคน ได้รับสิทธิที่จะลงคะแนนเสียงได้เพียงหนึ่งเสียงเท่านั้น ดังนั้นอำนาจในการลงคะแนนเสียงของสมาชิกจึงไม่ผูกติดอยู่กับจำนวนหุ้นที่เขาถือ แต่จะขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ที่เป็นสมาชิกซึ่งแต่ละคนถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้นในสหกรณ์

(1.1.2) ทุนสำรอง (reserves) นับเป็นทุนที่มีบทบาทสำคัญในธุรกิจของสหกรณ์ เป็นกองทุนที่มักจะมิฉะนั้นด้วยด้วยเหตุผลสำคัญในด้านความมั่นคง โดยเฉพาะเพื่อป้องกันเหตุการณ์ต่างๆ ในด้านร้ายที่ไม่อาจคาดคิดเอาไว้ล่วงหน้า ทุนสำรองอาจมีขึ้นในสหกรณ์ด้วยเหตุผลเฉพาะอย่างที่แตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ทุนสำรองที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ (statutory) ซึ่งเกิดขึ้นตามข้อกำหนดหรือ พ.ร.บ. โดยไม่คำนึงว่าสมาชิกของสหกรณ์จะมีความพอใจหรืออยากจะให้หรือไม่ และทุนสำรองที่มีขึ้นโดยความสมัครใจ (voluntary) เป็นทุนสำรองที่บรรดาสมาชิกเห็นชอบให้มีขึ้นเพราะมองเห็นประโยชน์และความจำเป็น

ทุนสำรองตาม พ.ร.บ. นั้น เป้าหมายของการเก็บและเงื่อนไขต่างๆ ที่จะใช้ทุนสำรองประเภทนี้ได้ จะอยู่ภายใต้ข้อกำหนดทางกฎหมาย ส่วนทุนสำรองโดยสมัครใจนั้นลักษณะและเงื่อนไขของทุนจะอยู่ภายใต้ความเห็นชอบของสมาชิก โดยทุกๆ ไปทุนสำรองโดยสมัครใจนี้จะมีขึ้นก็ต่อเมื่อสหกรณ์ต้องการเงินกองทุน ทุนสำรองเพิ่มเติมจากกองทุนสำรองตามกฎหมาย ลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งของทุนสำรองก็คือ สมาชิกภาพของสหกรณ์ไม่สามารถจะอ้างสิทธิในทุนประเภทนี้ได้ ไม่ว่าจะเป็นบางส่วนหรือทั้งหมดก็ตาม ทุนสำรองนี้จะเป็นของสมาชิกก็เพียงแต่ในฐานะที่เขาเป็นส่วนหนึ่งของสหกรณ์เท่านั้น ทำให้บางแห่งเรียกทุนสำรอง

นี้ว่า “ทุนของส่วนรวม” (common capital) หรือ “ทุนของสังคม” (social capital) ซึ่งแตกต่างจากทุนเรือนหุ้นที่สมาชิกแต่ละคนเป็นผู้ถือและครอบครองเป็นสินทรัพย์ส่วนบุคคลและมีสิทธิที่จะไถ่ถอนออกทั้งหมดในกรณีที่ลาออกจากการเป็นสมาชิก แต่สมาชิกรายบุคคลจะไม่มีสิทธิเรียกคืนทุนสำรองถึงแม้ว่าเขาจะลาออกจากสหกรณ์ก็ตาม

เนื่องจากทุนสำรองของสหกรณ์นี้ไม่สามารถที่จะแบ่งแยกได้ จึงมักมีเสถียรภาพมากกว่าทุนเรือนหุ้น การเปลี่ยนแปลงในทุนสำรองโดยมากมักจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปี นอกเสียจากเกิดความเสียหายขึ้นในสหกรณ์และอยู่ภายใต้ข้อกำหนดให้ใช้เงินจากกองทุนสำรองที่มีอยู่

แหล่งที่มาของทุนสำรอง

ทุนสำรองในสหกรณ์นี้มีที่มาจากหลายแหล่ง ทั้งจากภายในและภายนอกสหกรณ์ แหล่งที่มาที่สำคัญๆ มีดังต่อไปนี้

(ก) กันไว้จากส่วนเกินหรือกำไรประจำปีของสหกรณ์ (retained annual surpluses) แหล่งที่มาที่สำคัญของเงินสำรองในสหกรณ์ก็คือ การกันเงินจากกำไรส่วนเกินจากการประกอบการประจำปีของสหกรณ์โดยทั่วๆ ไปมักจะเป็นข้อกำหนดทางกฎหมายให้สหกรณ์กันส่วนหนึ่งของกำไรประจำปีเอาไว้เป็นทุนสำรองตาม พ.ร.บ. (ส่วนใหญ่จะกำหนดเป็นสัดส่วนของกำไร เช่น 10% - 20% ของกำไรสุทธิเป็นต้น) หลังจากหักเป็นทุนสำรองตาม พ.ร.บ. แล้วในบางสหกรณ์ก็อาจจะกันอีกส่วนหนึ่งเป็นทุนสำรองตามความสมัครใจ และเนื่องจากทุนสำรองส่วนใหญ่ของสหกรณ์ได้มาจากกำไรของสหกรณ์นี้เอง จึงมักจะมีการกล่าวกันว่าเป็นการช่วยเหลือตนเองทางการเงินของสหกรณ์ (self finance)

(ข) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า (entry/admission fee) เงินที่สมาชิกจ่ายเป็นค่าธรรมเนียมเมื่อแรกเข้าเป็นสมาชิก ซึ่งโดยปกติมีเหตุผลต่างๆ กันไป สำหรับการอ้างความต้องการใช้เงินส่วนนี้ อาทิ เป็นเครื่องแสดงค่าตอบแทนของสมาชิกรายใหม่ที่จะเข้ามาใช้ประโยชน์จากสหกรณ์ เป็นเครื่องวัดความตั้งใจจริงของสมาชิกหรือปรารถนาที่จะเข้าร่วมกับสหกรณ์ได้ในระดับหนึ่งนอกเหนือจากที่แสดงออกด้วยการถือหุ้นและการให้การอุดหนุนแก่สหกรณ์ รวมทั้งถือเป็นค่าตอบแทนสำหรับค่าใช้จ่ายในการบริหารและค่าใช้จ่ายต่างๆ เกี่ยวกับทะเบียนสมาชิกใหม่

(ค) ทุนเรือนหุ้นที่ถูกระงับสิทธิ (lapsed share capital) เป็นทุนที่ได้มาจากทุนเรือนหุ้นของสมาชิกที่ลาออกจากสหกรณ์แล้วไม่มารับคืนเงินค่าหุ้นภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ซึ่งโดยทั่วไปก็มักจะถูกโอนเข้ากองทุนเงินสำรอง

(ง) เงินปันผล/เงินเฉลี่ยคืนที่ถูกระงับสิทธิ (lapsed dividends and patronage refunds) เช่นเดียวกับกรณีของทุนเรือนหุ้น เมื่อสหกรณ์ประกาศจัดสรรเงินให้กับสมาชิก

ไม่ว่าจะเป็นเงินเฉลี่ยคืนหรือเงินปันผลหากสมาชิกไม่มารับภายในระยะเวลาที่กำหนดก็อาจจะถูกริบเข้ากองทุนสำรองได้ แต่ทั้งนี้ในความเป็นจริง เหตุการณ์ดังกล่าวมักจะไม่มีเกิดขึ้นเนื่องจากผู้ที่จะได้เงินในส่วนนี้จะป็นสมาชิกปัจจุบันที่ยังคงใช้บริการจากสหกรณ์อยู่ ดังนั้น หากมีการโอนเงินส่วนนี้ของสมาชิกเป็นทุนสำรองแล้ว อาจจะทำให้เกิดความไม่พอใจแก่สมาชิกได้ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วสหกรณ์มักจะใช้วิธีการเปลี่ยนเงินก้อนนี้ให้เป็นทุนเรือนหุ้นเพิ่มเติมให้กับสมาชิกรายนั้นไปเลยหากเขาไม่มาใช้สิทธิในช่วงเวลาที่กำหนด

(จ) ค่าปรับ (penalties) เป็นเงินที่เรียกเก็บจากสมาชิกเมื่อมีการกระทำความผิด ผ่าฝืนสัญญาหรือข้อตกลงของกลุ่ม

(ฉ) เงินช่วยเหลือและเงินรางวัล (grants and gifts) ส่วนใหญ่เงินส่วนนี้มักจะมาจากเงินให้ความช่วยเหลือจากรัฐบาลหรือเอกชนอื่นๆ รวมทั้งหน่วยงานระหว่างประเทศที่ให้การสนับสนุน มักจะพบมาในประเทศที่กำลังพัฒนา

(ช) การปรับปรุงการตีราคา (manipulation of valuation) เป็นทุนส่วนที่ได้มาจากเทคนิคการตีราคาทางบัญชี โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับการคิดค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์ มักเกิดขึ้นเมื่อสหกรณ์พบว่า สินทรัพย์ของสหกรณ์ถูกตีราคาต่ำกว่ามูลค่าจริง หรือในกรณีที่หนี้สินของสหกรณ์ถูกตีราคาที่สูงเกินจริง ทุนในส่วนนี้จะแตกต่างจากทุนในส่วนอื่นๆ ที่กล่าวมาเนื่องจากการได้มาจะไม่เป็นเงินสดที่สหกรณ์จะได้รับเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด หากแต่เป็นตัวเลขทางบัญชีของทุนสำรองเท่านั้นที่ดูว่ามีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลง

ข้อดีของทุนสำรองของสหกรณ์

(ก) เป็นแหล่งทุนที่มั่นคง ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าส่วนที่เป็นทุนสำรองของสหกรณ์นั้นสมาชิกไม่สามารถจะอ้างสิทธิของความเป็นเจ้าของได้เหมือนกับทุนเรือนหุ้น ดังนั้นการขถอนหุ้นบางส่วนหรือทั้งหมดของสมาชิกจากสหกรณ์ก็จะไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทุนสำรอง ทุนสำรองจึงนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการรักษาระดับความผันแปรทางการเงินของสหกรณ์ และช่วยให้ปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นจากความไม่แน่นอนของทุนเรือนหุ้นมีน้อยลงได้

(ข) เพิ่มความไว้วางใจให้กับเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ผู้ที่เป็นเจ้าหน้าที่โดยทั่วๆ ไปมักจะให้ความสนใจในเรื่องความปลอดภัยของเงินที่จะให้กู้ก่อนเป็นอันดับแรกๆ ดังนั้น พวกเขาจึงมักจะต้องพิจารณาที่หลักทรัพย์หรือสิ่งที่จะเป็นเครื่องค้ำประกันจากผู้กู้ ซึ่งในสหกรณ์มักจะเป็นทุนเรือนหุ้นและเงินสำรองที่มีอยู่ของสหกรณ์นั่นเอง เช่น การพิจารณาจำนวนเงินที่จะให้สหกรณ์กู้คิดเป็นจำนวนเท่าของทุนที่สหกรณ์มี เช่น 5 เท่า หรือ 10 เท่า เป็นต้น

(ค) เป็นแหล่งทุนที่ต้นทุนต่ำ เนื่องจากสหกรณ์ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดหาเงินทุนก่อนนี้เพราะเป็นทุนสำรองของสหกรณ์เอง นอกจากนี้สหกรณ์ยังไม่ต้องเป็นกังวลในเรื่องอัตราดอกเบี้ยที่จะต้องมีเงื่อนไขผูกมัดให้ต้องเสียในอัตราต่างๆ เพราะสหกรณ์อาจจะจ่ายหรือไม่จ่ายดอกเบี้ยให้กับเงินในส่วนนี้ได้เพราะเป็นทุนของสหกรณ์เอง (แต่อย่างไรก็ตามในการประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ผลตอบแทนที่ต่ำจากการใช้ทุนสำรองอย่างน้อยก็ไม่ควรที่จะต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ของธนาคาร)

(ง) เป็นแหล่งที่มาของเงินทุนในระยะยาว โดยปกติผู้ให้กู้ต่างๆ ไปมักจะให้กู้ในระยะสั้นและระยะกลาง อีกทั้งทุนที่มาจากหุ้นของสมาชิกรุ่นนั้นก็ไม่น่ายากนักที่สหกรณ์จะจำแนกกว่าเป็นทุนที่สามารถนำไปใช้ได้ในระยะสั้น ปานกลาง หรือระยะยาว ดังนั้น ในภาวะปกติสหกรณ์จึงมักจะใช้ทุนในส่วนที่เป็นทุนสำรองซึ่งมีความแน่นอนมากกว่าในการลงทุนระยะยาวของสหกรณ์

ข้อเสียของทุนสำรองของสหกรณ์

(ก) เป็นที่มาของความขัดแย้งระหว่างสมาชิกและฝ่ายจัดการของสหกรณ์ เพราะว่าประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้มาจากทุนสำรอง ผู้จัดการของสหกรณ์จึงมักจะให้ความสนใจอย่างมากที่จะเพิ่มเงินทุนในส่วนนี้ ในขณะที่บรรดาสมาชิกผู้ถือหุ้นสหกรณ์ก็มักจะให้ความสนใจที่ผลตอบแทนในรูปเงินเฉลี่ยคืนจากการที่เขาถือหุ้นสหกรณ์ หรือให้ความสนใจกับผลตอบแทนในรูปของเงินปันผลจากหุ้นที่เขาถือ ซึ่งในระยะสั้นนั้นความต้องการของสองฝ่ายนี้มักจะขัดแย้งกัน เพราะในความเป็นจริงนั้นเมื่อใดที่เงินส่วนเกินของสหกรณ์ถูกจัดเอาไว้เป็นทุนสำรองมากก็จะเหลือสำหรับที่จะเฉลี่ยคืนหรือปันผลให้แก่สมาชิกได้น้อย แต่สำหรับในระยะยาวนั้น กล่าวไม่ได้ว่าผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายจะขัดแย้งกันหรือไม่ เพราะว่าการที่สหกรณ์มีทุนสำรองมากขึ้น ก็จะสามารถให้บริการแก่สมาชิกได้ดีขึ้นสหกรณ์ก็จะมีผลประโยชน์ที่ค้ำจุนและสามารถจัดสรรกลับคืนให้แก่สมาชิกได้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากในระยะสั้นนั้นเกิดจากการที่สมาชิกต้องการเงินเพื่อนำไปใช้สำหรับการประกอบการในระยะสั้นของตนเอง ในขณะที่ฝ่ายจัดการของสหกรณ์มักจะให้ความสนใจกับการเติบโตของสหกรณ์ในระยะยาว ความขัดแย้งนี้อาจจะมีมากขึ้นได้โดยเฉพาะในภาวะที่สหกรณ์ต้องเผชิญหน้ากับการแข่งขันที่รุนแรงซึ่งมีผลให้การประกอบการมีส่วนเกินเหลือที่จะจัดสรรไม่มากนัก สำหรับในประเทศที่กำลังพัฒนาซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีบทบาทต่อการจัดการในสหกรณ์มากและสมาชิกเองก็ไม่ค่อยให้ความสนใจหรือมีความเชื่อมั่นว่าการจัดสรรเงินเอาไว้เป็นทุนสำรองเพื่อการจัดการนั้นจะประสบความสำเร็จ ทำให้พวกเขาต้องการให้สหกรณ์จัดสรรส่วนเกินเป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่พวกเขามากที่สุดเท่าที่จะทำได้ซึ่งก็หมายถึงส่วนที่จะเหลือเป็นทุนสำรองก็มีน้อยลง

(ข) เป็นอันตรายต่อการจัดการแบบพึ่งพาตนเองของสหกรณ์ ในสหกรณ์ที่มีทุนสำรองสูงความพึ่งพาเงินลงทุนจากส่วนของสมาชิกในการจัดการจะมีน้อยลง หมายความว่าฝ่ายจัดการจะมีอิสระในการตัดสินใจทางธุรกิจมากขึ้นด้วย สามารถที่จะตัดสินใจใช้เงินสำรองในการลงทุนได้โดยที่สมาชิกอาจจะไม่ทันได้สังเกตเห็นหากพิจารณาเพียงแค່รายงานประจำปี และในบางกรณีที่เลวร้ายไปกว่านั้นก็คืออาจจะเกิดการคดโกงฉ้อฉลโดยที่สมาชิกไม่ทราบได้ นับว่าเป็นอันตรายอย่างยิ่งโดยมีปรากฏให้เห็นกันอยู่เสมอๆ ในประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย ในบางกรณีอันตรายอาจจะเกิดขึ้นจากการนำเงินทุนสำรองที่มีมากไปขยายกิจการให้ใหญ่โตขึ้น ทำธุรกิจในการค้ามากขึ้น ใช้เทคนิคที่มีความซับซ้อนมากขึ้นจนเกินขีดความสามารถที่สมาชิกโดยทั่วๆ ไปจะเข้าไปควบคุมดูแลและเข้าใจได้ และในหลายๆ กรณีโดยเฉพาะในสหกรณ์ที่การจัดการยังขาดคุณภาพการใช้เงินทุนสำรองที่มีมากขึ้นในการประกอบการอาจจะสร้างความเสี่ยงภัยให้แก่สมาชิกผู้เป็นเจ้าของมากขึ้นด้วย

(ค) อันตรายที่เกิดจากการสูญเสียการควบคุมโดยสมาชิก เป็นประเด็นที่เกิดจากการปกปิดมูลค่าที่แท้จริงของทุนสำรอง เกิดจากการตีราคานี้สินของสหกรณ์สูงเกินความจริงหรือตีราคาสินทรัพย์ของสหกรณ์ต่ำกว่าความเป็นจริง โดยวัตถุประสงค์หลักอาจจะเพื่อลดตัวเลขกำไรหรือส่วนเกินที่จะเปิดเผยในงบดุลให้น้อยลงด้วยหวังผลทางด้านภาษีที่จะเสียลดลง อย่างไรก็ตามกระบวนการเช่นนี้เป็นเทคนิคทางบัญชีที่สมาชิกโดยทั่วๆ ไปมักจะไม่มีความรู้ ดังนั้นอันตรายจึงอาจจะเกิดขึ้นโดยเฉพาะในกรณีที่กิจการที่แท้จริงของ

(ง) สหกรณ์กำลังประสบปัญหาแต่มีการกลบเกลื่อนหรือปกปิดโดยการจัดการกับตัวเลขทางบัญชีให้ดูดีจนดูเหมือนว่าไม่มีอะไรเกิดขึ้น ทำให้สมาชิกไม่สามารถทราบสถานการณ์ที่เป็นจริงของสหกรณ์ได้ นอกจากนี้อันตรายยังอาจจะเกิดขึ้นในกรณีที่สหกรณ์มีการสร้างกองทุนรักษาระดับเงินเฉลี่ยคืน (dividend equalization funds) ซึ่งสำรองเป็นพิเศษสำหรับการจ่ายเงินเฉลี่ยคืนให้กับสมาชิกในอัตราที่คงที่ ซึ่งทำให้สมาชิกไม่ทราบสถานการณ์ที่แท้จริงของสหกรณ์ ก็จะเป็นอันตรายแก่สหกรณ์ได้โดยเฉพาะในกรณีที่ธุรกิจมีปัญหาแต่สมาชิกไม่ทราบ จึงไม่มีการศึกษาเพื่อหาทางแก้ไข

(จ) สร้างความรู้สึกที่ไม่ถูกต้องในด้านความมั่นคงของสหกรณ์ เป็นผลมาจากการปรับแก้ตัวเลขทางบัญชีข้างต้นทำให้การรับรู้ข้อเท็จจริงเป็นไปอย่างไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะในกรณีที่สหกรณ์มีทุนสำรองในระดับสูง สมาชิกและฝ่ายจัดการอาจจะเกิดความรู้สึกที่ผิดๆ ว่าสหกรณ์มีความมั่นคงสูงเป็นผลให้การจัดการด้านการเงินเป็นไปอย่างประมาท เช่น จูงใจให้ลงทุนในกิจกรรมที่มีความเสี่ยงมากขึ้น ทั้งๆ ที่โดยปกติหากพวกเขามีความรู้สึกว่าเงินทุนสำรองมีไม่มากก็อาจจะไม่ทำกิจกรรมอะไรที่อยู่นอกเหนือจากความสนใจของสมาชิก

(1.2) ทุนจากการกู้ยืม (borrowed capital)

ความต้องการเงินทุนจากการกู้ยืมของสหกรณ์ เกิดขึ้นจากทุนเรือนหุ้นและทุนสำรองของสหกรณ์มีอยู่อย่างจำกัด เงินทุนจากการกู้ยืมนี้แตกต่างจากเงินทุนที่สหกรณ์เป็นเจ้าของเพราะเป็นเงินทุนจากแหล่งภายนอกสหกรณ์มีบุคคลที่สามเป็นเจ้าของ ซึ่งสหกรณ์จะต้องชำระคืนในระยะเวลาที่กำหนดพร้อมทั้งดอกเบี้ย ในขณะที่เงินทุนจากทุนเรือนหุ้นของสมาชิกหรือทุนสำรองของสหกรณ์นั้นสหกรณ์ไม่มีภาระที่จะต้องจ่ายคืนในกำหนดเวลา อีกทั้งไม่จำเป็นต้องจ่ายดอกเบี้ยด้วยก็ได้หากสมาชิกเห็นชอบ

อำนาจในการกู้ยืมนี้โดยปกติจะมาจากที่ประชุมใหญ่ซึ่งได้พิจารณาแล้วถึงภาระในด้านความเสี่ยงภัยที่จะเกิดจากการกู้ยืมและให้ความเห็นชอบ โดยทั่วไปในทางปฏิบัติก็จะมอบอำนาจให้กับฝ่ายจัดการในการกู้ยืม ซึ่งมักจะมีกรอบกำหนดให้ปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย เช่น กำหนดวงเงินสูงสุดที่ให้อ้างอิง หรือกำหนดเป็นปริมาณ ที่แน่นอนเลยว่าจะให้กู้เท่าใดในประเทศที่กำลังพัฒนาหลายแห่งสหกรณ์ที่ขึ้นทะเบียนมักจะมีการกำหนดภาระความรับผิดชอบในหนี้สินของสหกรณ์ในปริมาณที่จำกัด

แหล่งที่มาของเงินทุนจากการกู้ยืม

(ก) จากสมาชิกของสหกรณ์ ในความเป็นจริงนั้นสหกรณ์ส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงตลาดทุนได้ อีกทั้งยังขาดแคลนหลักทรัพย์ค้ำประกันที่เหมาะสม ทำให้ไม่มากนักที่จะได้มาซึ่งเงินกู้ยืมในระยะยาวจากแหล่งอื่นๆ ดังนั้น สมาชิกจึงเป็นแหล่งเงินทุนหนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับสหกรณ์ซึ่งเมื่อสหกรณ์ได้รับเงินกู้ยืมจากส่วนของสมาชิกแล้วจะต้องคำนึงเสมอว่า เงินส่วนที่กู้ยืมมาจากสมาชิกนี้แตกต่างจากเงินส่วนที่เป็นการถือหุ้นจากสมาชิก และจะต้องให้ความสำคัญในเงินส่วนนี้เสมือนกับว่าสหกรณ์กู้ยืมมาจากบุคคลที่สามที่ไม่ใช่สมาชิก ทั้งในเรื่องของการให้ผลตอบแทนหรือการชำระคืน เป็นต้น

(ข) จากรัฐบาล ในประเทศที่กำลังพัฒนานั้นส่วนมากมักจะพบว่ารัฐบาลเป็นแหล่งทุนภายนอกที่สำคัญของสหกรณ์ เนื่องจากประชาชนส่วนมากมักมีรายได้ต่ำ และสหกรณ์เองส่วนใหญ่ก็เติบโตมาจากการริเริ่มและการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ เงินทุนส่วนที่รัฐบาลให้กับสหกรณ์นั้นมีทั้งที่อยู่ในรูปของเงินทุนในการกู้ยืม และเงินทุนให้เปล่าเพื่อช่วยเหลือสหกรณ์ในโครงการต่างๆ ในส่วนที่เป็นเงินทุนกู้ยืมนี้รัฐก็มักจะกำหนดเงื่อนไขในเรื่องของดอกเบี้ยและการชำระคืนที่เป็นภาระกับสหกรณ์น้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งเงินทุนภายนอกอื่นๆ นอกจากนี้เงินทุนที่ให้กู้ยืมในบางโครงการก็มักจะให้มาควบคู่กับการช่วยเหลือในด้านอื่นๆ ด้วย อย่างไรก็ตามการพึ่งพาเงินทุนจากภาครัฐจำนวนมากก็มีข้อเสีย โดยเฉพาะในกรณีที่

ประชาชนมีการศึกษาน้อยเพราะมักจะสร้างความรู้สึกรังเกียจและสร้างความคิดที่ว่าสหกรณ์เป็นองค์การของรัฐบาลไม่ใช่องค์การอิสระที่มีพวกเขาเป็นเจ้าของ

(ค) จากสถาบันการเงินต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธนาคารพาณิชย์ ซึ่งมีข้อดีที่สำคัญเมื่อเทียบกับแหล่งเงินกู้ภายนอกอื่นๆ คือปริมาณเงินทุนที่จะให้กู้ยืมนั้นโดยทั่วๆ ไปมักจะมีมากกว่าแหล่งเงินทุนอื่นๆ อีกทั้งยังมีผู้เชี่ยวชาญทางการเงินคอยให้คำแนะนำทางด้านการจัดการเงินทุนอีกด้วยซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากโดยเฉพาะสหกรณ์ในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งมักจะขาดแคลนผู้จัดการที่มีความรู้ทางการเงินและการจัดการทางการเงิน โดยทั่วไปการให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์มักจะอยู่ในรูปของเงินให้กู้และเงินเบิกเกินบัญชีและไม่ว่าจะเป็นการให้กู้ยืมแบบใดก็ตาม ธนาคารก็มักจะเรียกร้องหลักทรัพย์ค้ำประกันที่ครอบคลุมวงเงินที่ให้กู้ยืม สำหรับข้อเสียที่เกิดจากการใช้เงินกู้จากธนาคารพาณิชย์นั้นก็มียุทธศาสตร์หลายประการ เช่นกันเป็นต้นว่า มักจะเป็นการให้กู้ในระยะสั้นหรืออย่างดีที่สุดก็เป็นการให้กู้ในระยะปานกลาง ในขณะที่สหกรณ์เองมักจะต้องการใช้เงินในระยะยาว นอกจากนี้ สหกรณ์ก็มักจะหาหลักทรัพย์ค้ำประกันตามที่ธนาคารต้องการให้ไม่ได้หลักทรัพย์ค้ำประกันที่สหกรณ์มี เช่น ที่ดิน ก็มักจะถูกประเมินราคาที่ต่ำ และทุนเรือนหุ้นที่สหกรณ์มีซึ่งพอจะอาศัยเป็นส่วนหนึ่งของหลักทรัพย์ของสหกรณ์ก็มีความไม่คงที่สูง ดังนั้น จึงพบอยู่เสมอว่าในประเทศที่กำลังพัฒนาธนาคารผู้ให้กู้ก็มักจะเรียกร้องให้ภาครัฐเป็นผู้ค้ำประกันการกู้ยืม ซึ่งก็ทำได้ไม่มากนัก อีกทั้งยังเป็นการเสี่ยงต่อการถูกครอบงำโดยทางการอีกด้วย นอกจากนี้ในการพิจารณาการให้กู้ยืมโดยเจ้าหน้าที่ของธนาคารมักจะไม่มี ความยืดหยุ่น พวกเขามักจะมองตัวเลขทางบัญชีเป็นเกณฑ์โดยไม่สนใจลักษณะเฉพาะของการทำธุรกิจแบบสหกรณ์ เช่น การดูที่สัดส่วนของหนี้สินต่อสินทรัพย์ ซึ่งง่ายต่อการพิจารณาของเขา ในขณะที่ไม่ให้ความสำคัญกับจุดแข็งที่สหกรณ์มี เช่น การเป็นองค์การของสมาชิกที่มีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น ด้วยข้อจำกัดต่างๆ เหล่านี้ ทำให้ในทางปฏิบัติมักไม่ค่อยพบว่า ธนาคารพาณิชย์เป็นแหล่งสินเชื่อสำคัญของสหกรณ์โดยสหกรณ์มักจะไปพึ่งเงินทุนจากขบวนการสหกรณ์ด้วยกันเอง เช่น ทุนหมุนสหกรณ์ หรือจากสหกรณ์ระดับปฐมด้วยกัน

(ง) จากสหกรณ์อื่นๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าสหกรณ์ต้องเผชิญหน้ากับปัญหาหลายประการในการที่จะใช้เงินทุนจากแหล่งภายนอก ดังนั้นจึงมักจะมีคำแนะนำว่าเมื่อสหกรณ์จำเป็นต้องใช้เงินทุนจากแหล่งภายนอก ในขั้นแรกสหกรณ์ควรที่จะพิจารณาใช้แหล่งเงินทุนจากองค์กรหรือสถาบันที่เป็นส่วนหนึ่งของขบวนการสหกรณ์ หรือที่เป็นมิตรและมีความเข้าใจในการสหกรณ์ดีเสียก่อน หลังจากนั้นจึงค่อยพิจารณากู้ยืมจากสถาบันการเงินอื่น แต่อย่างไรก็ตามในประเทศที่กำลังพัฒนานั้นเป็นไปได้ที่จะพบว่า สหกรณ์ทั้งหลายแม้กระทั่ง

สหกรณ์ออมทรัพย์เองก็ยังมีทุนสะสมไม่เพียงพอต่อความต้องการของตัวเอง เนื่องจากบรรดาสมาชิกยากจนเกินกว่าจะมีเหลือสำหรับการออม

2) แหล่งเงินทุนของสหกรณ์

สหกรณ์มีแหล่งเงินทุนในการดำเนินธุรกิจ 2 ทาง คือ

(2.1) เงินทุนภายนอก

(2.1.1) ส่วนใหญ่ได้มาจากการกู้ยืมจากเงินทุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งธนาคารจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2509 โดยโอนกิจการของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเข้าไว้ด้วยกัน มีวัตถุประสงค์ให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อส่งเสริมอาชีพหรือการดำเนินงานของเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร ดังนั้นในด้านที่เกี่ยวกับสหกรณ์ ธ.ก.ส. จะให้เงินกู้แก่สหกรณ์การเกษตรเป็นส่วนใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สหกรณ์การเกษตร ใช้เป็นทุนสำหรับให้สมาชิกกู้ตามข้อบังคับของสหกรณ์ ใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินการจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตร ตลอดจนสิ่งจำเป็นอื่น ๆ มาจำหน่ายแก่สมาชิกและเกษตรกร และใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินการขายผลิตผลเกษตรกร

(2.1.2) เงินกู้จากสถาบันการเงินต่าง ๆ สหกรณ์การเกษตรกู้เงินจาก ธ.ก.ส. แต่สหกรณ์รูปอื่น ๆ หรือสหกรณ์การเกษตรบางแห่งจำเป็นต้องหาเงินทุนจากแหล่งภายนอกมาใช้เพื่อใช้ในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งที่มาของเงินทุนของสหกรณ์อาจจะขอกู้จากธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ ซึ่งมีนโยบายที่จะช่วยเหลือสถาบันเกษตรกรที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลโดยถูกต้องตามกฎหมายอยู่แล้ว เช่น ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ธนาคารกรุงไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ เป็นต้น

(2.1.3) เงินเบิกเกินบัญชีจากธนาคาร สหกรณ์ที่มีการดำเนินธุรกิจขนาดใหญ่ เช่น ร้านสหกรณ์ สหกรณ์ออมทรัพย์ หรือสหกรณ์การเกษตร จำเป็นต้องใช้เงินสดมาก หรือใช้เงินสดบ้างเป็นบางเวลา แต่ในขณะที่เช็คหรือการหมุนเวียนของเงินสดอาจหมุนมาไม่ทันกับความต้องการ อาจส่งผลกระทบต่อภาระการดำเนินงานของสหกรณ์ได้ ฉะนั้น จึงต้องแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าโดยการเบิกเงินเกินบัญชีจากธนาคารในบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน ซึ่งสหกรณ์ได้ทำการตกลงไว้กับธนาคาร โดยจะเบิกเงินเกินบัญชีไม่เกินวงเงินที่กำหนดไว้และธนาคารคิดดอกเบี้ยตามยอดเบิกเกินคงเหลือประจำวัน

(2.1.4) สินเชื่อทางการค้า สหกรณ์ที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับการจัดหาสินค้าทั้งสินค้าอุปโภคบริโภค หรือสินค้าประเภทวัสดุทางการเกษตรหรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่สมาชิกในบางครั้งสหกรณ์อาจมีทุนไม่เพียงพอสำหรับการจัดการด้านนี้ สหกรณ์จะขอ

สินเชื่อนำสินค้ำมาให้สมาชิกก่อน แล้วชำระมูลค่าสินค้ำนั้นในภายหลัง อาจเป็นระยะเวลา 30 วัน 45 วัน หรือ 60 วัน แล้วแต่จะตกลงให้เครดิต เราเรียกวิธีนี้ว่า สินเชื่อทางการค้า

(2.1.5) เงินทุนจากแหล่งอื่น ๆ ในปัจจุบันมีหลายหน่วยงานที่ใช้วิธีการสหกรณ์เป็นวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานนั้น ๆ เช่น กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมการปกครอง ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้ จะมีทุนให้กู้ยืมเพื่อการส่งเสริมและช่วยเหลือสหกรณ์ที่หน่วยงานนี้รับผิดชอบ

ปัจจุบันพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 บัญญัติให้สหกรณ์มีฐานะการเงินที่ดีที่มั่นคงจะช่วยเหลือสหกรณ์อื่น โดยการให้กู้หรือนำเงินฝากไว้กับสหกรณ์นั้น ๆ เพื่อช่วยเหลือให้สหกรณ์ที่มีเงินทุนน้อยมีเงินทุนที่จะให้บริการแก่สมาชิกได้

(2.2) เงินทุนภายใน

แหล่งเงินทุนภายในสหกรณ์เป็นเงินทุนที่สหกรณ์ได้มาจากมวลสมาชิกของสหกรณ์ เช่น ทุนเรือนหุ้น เงินรับฝาก ค่าธรรมเนียมแรกเข้า ตลอดจนทุนสำรองกำไรสะสมและทุนสะสมอื่น ๆ ตามพระราชบัญญัติ เป็นต้น สหกรณ์จะต้องจัดหาเงินทุนเพียงพอกับขนาดธุรกิจของสหกรณ์ เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคคลภายนอกในการที่จะให้เงินทุนหรือทำธุรกิจกับสหกรณ์ ฉะนั้นนอกจากสหกรณ์จะดำเนินธุรกิจเพื่อสนองความต้องการของสมาชิกแล้ว สหกรณ์ควรจะหาวิธีการที่จะส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก ส่งเสริมการประหยัดและการออมทรัพย์ในหมู่สมาชิก เพื่อส่งเสริมฐานะสมาชิกของสหกรณ์ ปัจจุบันเงินทุนที่มาจากแหล่งภายในสหกรณ์ประกอบด้วย 4 ชนิดใหญ่ ๆ ดังนี้

(2.2.1) ทุนเรือนหุ้น มาจากการถือหุ้นของสมาชิกเมื่อแรกเข้าหรือระหว่างการเป็นสมาชิก ทุนเรือนหุ้นเป็นส่วนของสมาชิกผู้เป็นเจ้าของอย่างแท้จริง มูลค่าหุ้นอาจแตกต่างกันไปแล้วแต่ข้อบังคับของสหกรณ์ที่กำหนดไว้ หุ้นที่สมาชิกถือทั้งหมดต้องไม่เกินกฎหมายที่กำหนดไว้คือ ไม่ให้สมาชิกคนหนึ่งถือหุ้นเกินกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนหุ้นทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อป้องกันการใช้อิทธิพล เนื่องจากการเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการถือหุ้นส่วนใหญ่ของสหกรณ์

(2.2.2) เงินรับฝากจากสมาชิก การรับฝากเงินจากสมาชิก เป็นการส่งเสริมการออมในหมู่สมาชิก และยังถือว่าเป็นการหาทุนสำหรับใช้ในธุรกิจของสหกรณ์วิธีหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการรับฝาก เงินฝากออมทรัพย์พิเศษ เงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากสัจจะออมทรัพย์ เงินฝากประจำ ถือเป็นแหล่งเงินทุนสำคัญแหล่งหนึ่งของสหกรณ์ซึ่งสหกรณ์สามารถรวบรวม เพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินงานได้ แต่ขณะเดียวกันสหกรณ์จะต้องเสียดอกเบี้ยให้แก่ผู้

ฝากเหมือนสถาบันการเงินทั่วไป เงินรับฝากถือเป็นแหล่งเงินทุนภายในของสหกรณ์ จัดไว้ในประเภททุนจากเจ้าหนี้

(2.2.3) ทุนสำรอง ทุนสำรองเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของแหล่งเงินทุนของสหกรณ์ ความสำคัญของทุนสำรองจะช่วยรักษาเสถียรภาพทางการเงิน เป็นการลงทุนระยะยาวและขยายกิจการ เพิ่มอำนาจการกู้ยืมของสหกรณ์ และทำหน้าที่เป็นกันชนสำหรับป้องกันความรับผิดชอบหนี้สินของสมาชิก เพราะสามารถนำไปชดเชยการขาดทุน โดยไม่ต้องลดค่าหุ้นหรือเรียกให้สมาชิกชำระหนี้เพิ่มเติม ทุนสำรองเป็นเงินทุนของสหกรณ์ที่สหกรณ์ไม่ต้องจ่ายดอกเบี้ย

(2.2.4) ทุนสำรองเป็นทุนที่ได้มาจากการรวบรวมสะสมจากแหล่งต่าง ๆ ที่ไม่ใช้การก่อหนี้ เพื่อให้ทุนส่วนของสมาชิกเป็นเจ้าของได้คงแยกขึ้น ถือได้ว่าทุนส่วนนี้มีความสำคัญต่อการขยายและเติบโตของสหกรณ์ โดยมีที่มาจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

- (ก) การจัดสรรเงินส่วนเกิน (กำไรสุทธิ) เป็นทุนสำรอง
- (ข) เงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้โดยไม่ระบุว่าจะให้

ใช้เพื่อการใด

- (ค) กำไรจากการจำหน่ายทรัพย์สินของสหกรณ์
- (ง) เงินที่สหกรณ์พึงจ่ายให้แก่บุคคลใดที่ขาดการเรียกร้องจน

พ้นกำหนดอายุความ เช่น เงินปันผล เงินเฉลี่ยคืน ที่ไม่ได้มารับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด เป็นต้น

- (จ) เงินค่าปรับต่าง ๆ ที่สหกรณ์ได้รับจากสมาชิก
- (ฉ) หนี้ต่าง ๆ ที่เจ้าหนี้ยกให้
- (ช) เงินทุนสะสมอื่น ๆ ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.

2542 ได้กำหนดให้สหกรณ์จัดสรรกำไรสุทธิจากการดำเนินงานประจำปี ส่วนหนึ่งไว้เป็นทุนสะสมเพื่อการดำเนินการ อย่างใดอย่างหนึ่งของสหกรณ์ ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับทั้งนี้เพื่อให้สหกรณ์มีทุนใช้เพื่อการนั้นโดยไม่ต้องหาจากแหล่งอื่น เช่น เป็นทุนศึกษาอบรมทางสหกรณ์ เป็นทุนการสะสมเพื่อการสงเคราะห์ ส่งเสริมสวัสดิการในหมู่สมาชิกและครอบครัวเป็นทุนสะสมเพื่อการขยายงาน เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่าสหกรณ์ต้องการเงินทุนไม่ว่าจะเป็นระยะเริ่มตั้ง ระยะดำเนินงาน หรือระยะขยายกิจการ เงินทุนที่ต้องการจึงมีเงินทุนระยะสั้น เงินทุนระยะปานกลาง และเงินทุนระยะยาว แหล่งเงินทุนของสหกรณ์มีอยู่ 2 แหล่ง คือ แหล่งเงินทุนภายนอกและแหล่งเงินทุนภายใน

3) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับต้นทุนเงินทุน

ต้นทุนของเงินลงทุน หมายถึง อัตราผลตอบแทนขั้นต่ำ ซึ่งธุรกิจได้รับจากการลงทุนในสินทรัพย์ เพื่อที่จะเป็นที่พอใจของผู้ลงทุน หรือหมายถึง อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในสินทรัพย์ ซึ่งจะให้มูลค่าตลาด (market value) ของธุรกิจไม่เปลี่ยนแปลงในการพิจารณาต้นทุนของเงินทุนจะถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์งบการเงินสำหรับธุรกิจที่ได้ผลตอบแทนหรือสร้างผลตอบแทนจากเงินลงทุนและสินทรัพย์ อันได้แก่ ธุรกิจการให้สินเชื่อของสถาบันการเงินต่าง ๆ (รวมทั้งธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์) เนื่องจากผลตอบแทนที่ได้จากเงินลงทุนจะสูงหรือต่ำ ย่อมขึ้นอยู่กับต้นทุนของเงินลงทุน และค่าใช้จ่ายในการใช้สินเชื่อสถาบันการเงินที่สามารถมีต้นทุนเงินลงทุนต่ำ ควบคุมค่าใช้จ่ายในการบริหารสินเชื่อได้ดี ย่อมสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพการดำเนินงานที่จะปรากฏออกมาในงบกำไรขาดทุนได้

ในการวิเคราะห์ต้นทุนของเงินลงทุนมักจะพิจารณา ต้นทุนเงินลงทุนภายนอกหรือเรียกอีกอย่างว่า ต้นทุนทางบัญชี ซึ่งต้นทุนในรูปของตัวเงินจริง ๆ เช่น ต้นทุนของเงินรับฝาก และต้นทุนเงินกู้ยืม โดยไม่ได้พิจารณาต้นทุนเงินลงทุนภายในหรือเรียกอีกอย่างว่า ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งหน่วยธุรกิจไม่ได้จ่ายเป็นตัวเงินจริง หรืออาจเรียกอีกอย่างว่า ต้นทุนตัวเลข อันได้แก่ ต้นทุนเงินทุน ดังต่อไปนี้

(1) ส่วนของเจ้าของหรือทุนเรือนหุ้น ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ถือว่าเงินทุนเหล่านี้อย่างน้อยที่สุดก็มีต้นทุนค่าเสียโอกาส หรือ Opportunity Cost ซึ่งมักไม่ได้แสดงต้นทุนในเงินสดโดยตรง

(2) หนี้สินอื่นที่เป็นแหล่งเงินทุนที่ไม่มีการจ่ายผลตอบแทนใด ๆ ให้แก่เจ้าของทุนแต่อย่างใด เช่นกัน

ดังนั้น ต้นทุนของเงินลงทุนมักเป็นต้นทุนของเงินลงทุนภายนอก (ต้นทุนบัญชี) ของสหกรณ์ที่มีการจ่ายในรูปค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินจริง มักจะได้แก่ ต้นทุนเงินฝาก และต้นทุนเงินกู้ยืม

ประสิทธิภาพในการใช้เงินทุน คือ ส่วนต่างของผลตอบแทนเงินลงทุนและต้นทุนเงินทุน คือ ประสิทธิภาพในการใช้เงินทุนของธุรกิจผลตอบแทนแตกต่างกันไป กล่าวอีกในหนึ่งว่าธุรกิจควรจะลงทุนในสินทรัพย์ประเภทใด และแต่ละประเภทควรมีจำนวนเท่าใด จึงจะทำให้ธุรกิจได้ประโยชน์สูงสุด ประโยชน์สูงสุดหรือประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เป็นจุดมุ่งหมายของธุรกิจซึ่งถือเป็นเป้าหมายหรือทิศทางทางการดำเนินงานที่ทุกธุรกิจต้องกำหนดขึ้น การนำเงินลงทุนไปใช้ไปจัดสรรเงินทุนหรือลงทุนในสินทรัพย์ในประเภทต่าง ๆ โดยให้ธุรกิจมีทั้ง Liquidity และ Profitability

ศิริพร กิริติการกุล (2547) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับต้นทุนเงินทุนไว้ดังนี้

ต้นทุนเงินกู้ยืม

เงินกู้ยืมเป็นแหล่งเงินทุนภายนอกอีกแหล่งหนึ่ง ซึ่งนับว่าเป็นแหล่งเงินทุนที่มีความสำคัญรองจากเงินฝาก การระดมเงินทุนโดยการกู้ยืมจะต้องจ่ายผลตอบแทนแก่เจ้าของเงินทุนในรูปดอกเบี้ยเงินกู้ยืม โดยมากมักจะมีต้นทุนสูงกว่าการระดมเงินฝากโดยหน่วยธุรกิจเอง ยกเว้นเงินกู้ยืมสนับสนุนเพื่อกิจการเฉพาะทางที่จะได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาล เช่น เงินกู้กรมส่งเสริมสหกรณ์ เป็นต้น

การวิเคราะห์ต้นทุนเงินกู้ยืมมีลักษณะเช่นเดียวกับต้นทุนเงินฝาก คือ คำนวณได้จากค่าใช้จ่ายเงินกู้ยืมระหว่างปีหารด้วย ปริมาณเงินกู้ยืมคงเหลือ ณ วันสิ้นสุดงวดบัญชีนั้น ๆ คูณด้วยร้อย สามารถเขียนสมการ ได้ดังนี้

$$\text{ต้นทุนเงินกู้ยืม} = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายเงินกู้ยืม} \times 100}{\text{ปริมาณเงินกู้ยืม}}$$

ค่าใช้จ่ายเงินกู้ยืม หมายถึง ดอกเบี้ยเงินกู้ยืมที่จ่ายออกไปในงวดบัญชีนั้น ๆ

ต้นทุนเงินฝาก

เงินฝากเป็นเงินทุนที่มักเป็นสัดส่วนสูง เมื่อเปรียบเทียบเงินทุนรวมเป็นที่มาของแหล่งเงินทุนรวมเป็นที่มาของแหล่งเงินทุนของสหกรณ์ อาจจะอยู่ในรูปแบบบริการเงินฝากรูปแบบต่าง ๆ กัน เพื่อจะระดมเงินทุนที่มีต้นทุนของเงินลงทุนที่ต่ำกว่าเงินกู้ยืม โดยจะจ่ายผลตอบแทนแก่สมาชิกผู้ฝากเงินในรูปของดอกเบี้ยเงินฝาก การวิเคราะห์ต้นทุนเงินฝากนี้จะใช้ค่าใช้จ่ายฝากระหว่างปีหาร ด้วยปริมาณเงินฝากคงเหลือ ณ สิ้นงวดปีบัญชีนั้น ๆ คูณด้วยร้อย โดยสามารถเขียนอยู่ในรูปสมการดังนี้

$$\text{ต้นทุนเงินรับฝาก} = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายเงินฝาก}}{\text{ปริมาณเงินฝาก}} \times 100$$

ค่าใช้จ่ายเงินฝาก หมายถึง ดอกเบี้ยจ่ายเงินฝากที่จะต้องจ่ายออกไปในรอบบัญชี

นั้น

ต้นทุนเงินทุนจากหุ้นบุริมสิทธิ

สุมาลี จิระมิตร (2541) ได้กล่าวเกี่ยวกับต้นทุนเงินทุนจากหุ้นบุริมสิทธิได้ดังนี้

หุ้นบุริมสิทธิ มีลักษณะสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการคำนวณต้นทุน ดังนี้ ประการแรกหุ้นบุริมสิทธิมีอัตราเงินปันผลที่ระบุไว้คงที่ และเงินปันผลจ่ายนี้ถือเป็นรายจ่ายหรือต้นทุนของการที่ธุรกิจที่ได้เงินจากการออกหุ้นบุริมสิทธิขาย มาใช้ในการลงทุนที่ต้องจ่าย ที่สำคัญอีกประการก็คือ

เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิเป็นรายจ่ายที่ธุรกิจไม่สามารถจะนำไปหักภาษีได้ ดังนั้น การคำนวณต้นทุนหุ้นบุริมสิทธิจึงไม่ต้องคำนวณต้นทุนหลังหักภาษี คำนวณได้จากสูตร ดังนี้

$$kp = dps / mps$$

ถ้ากำหนดให้ kp = ต้นทุนของหุ้นบุริมสิทธิ

dps = เงินปันผลต่อหุ้น

mps = จำนวนเงินสุทธิที่ได้จากการออกหุ้นบุริมสิทธิ

ต้นทุนเงินทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

การระดมเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอก ซึ่งต้องจ่ายผลตอบแทนให้แก่เจ้าของทุนในรูปดอกเบี้ยเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินจริง ในแต่ละปีก็มีสัดส่วนที่แตกต่างกัน เนื่องจากขนาดของตัวเลขเงินทุนจากแหล่งที่มาของทั้งสองอาจแตกต่างกัน การวิเคราะห์ต้นทุนเงินทุนจึงจำเป็นต้องใช้วิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted average) โดยคำนวณจากอัตราส่วนของเงินทุนแต่ละประเภทต่อเงินทุนภายนอกทั้งสิ้นคูณด้วยต้นทุนเงินทุนประเภทนั้น ๆ แล้วนำมารวมกันจะได้ต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของเงินทุนทั้งหมด ซึ่งสามารถเขียนในรูปสมการได้ดังนี้

$$\text{ต้นทุนเงินทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก} = (\text{สัดส่วนของเงินฝาก} \times \text{ต้นทุนเงินฝาก}) + (\text{สัดส่วนของเงินกู้ยืม} \times \text{ต้นทุนเงินกู้ยืม})$$

โดยที่ สัดส่วนของเงินฝาก = เงินรับฝาก ÷ เงินทุน

สัดส่วนของเงินกู้ยืม = เงินกู้ยืม ÷ เงินทุน

ต้นทุนเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์

ต้นทุนดังกล่าวอยู่ในรูปตัวเลขทางบัญชีที่ปรากฏในงบการเงิน เนื่องจากแหล่งที่มาของเงินทุนสหกรณ์ นอกจากจะมาจากเงินรับฝากจากสมาชิกและเงินกู้จากแหล่งต่าง ๆ แล้ว

ส่วนหนึ่งยังมาจากทุนสหกรณ์เอง เช่น ทุนเรือนหุ้น ทุนสำรอง ซึ่งในที่นี้ควรคิดต้นทุนค่าเสียโอกาสของเงินทุนดังกล่าว เพื่อคำนวณหาต้นทุนที่แท้จริงของเงินลงทุนที่สหกรณ์นำไปใช้ลงทุนก่อให้เกิดรายได้ ฉะนั้นในการคำนวณนอกจากจะคำนวณนอกจากจะคำนวณหาต้นทุนที่แท้จริงของเงินลงทุนและต้นทุนเงินกู้ยืมแล้ว ยังต้องคำนวณค่าเสียโอกาสเงินทุนภายในสหกรณ์อีกส่วนหนึ่งก่อนนำมาหาต้นทุนเงินทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก สามารถคำนวณหาต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักได้ โดยถ่วงน้ำหนักจากสัดส่วนของเงินทุนจากทุนภายในกับเงินลงทุนสุทธิ ดังนี้

ต้นทุนเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์ถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

$$= (\text{สัดส่วนของต้นทุนทางบัญชี} \times \text{ต้นทุนถัวเฉลี่ยทางบัญชี}) + (\text{สัดส่วนของเงินทุนภายใน} \times \text{ต้นทุนค่าเสียโอกาส})$$

โดยที่ สัดส่วนของต้นทุนทางบัญชี = $\frac{\text{เงินรับฝาก} + \text{เงินกู้ยืม}}$

เงินทุนภายนอกและภายในนำไปลงทุน

สัดส่วนเงินทุนภายใน = $\frac{\text{เงินทุนภายในสหกรณ์}}$

เงินทุนภายนอกและเงินทุนภายในที่นำไปลงทุน

4) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน

อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนเป็นรายได้ หรือผลตอบแทนที่หน่วยธุรกิจได้รับจากการลงทุนในทรัพย์สินต่าง ๆ ได้แก่ เงินให้กู้ยืม (ลูกหนี้เงินกู้) เงินฝากในธนาคารพาณิชย์ และเงินลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ย ส่วนลดรับ และเงินปันผล ซึ่งคำนวณได้จาก ดอกเบี้ยส่วนลดรับและเงินปันผลระหว่างปีหารด้วย ปริมาณเงินลงทุน คูณด้วยร้อย สามารถเขียนออกมาในรูปสมการได้ดังนี้

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน} = \frac{\text{ดอกเบี้ย} + \text{ส่วนลดรับ} + \text{เงินปันผล}}{\text{เงินลงทุน}} \times 100$$

ดอกเบี้ย ส่วนลดรับ และเงินปันผล หมายถึง ดอกเบี้ย ส่วนลดรับ และเงินปันผลที่ได้รับจากการลงทุน โดยการให้กู้ยืม การฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์ และการลงทุนในหลักทรัพย์ในงวดบัญชีนั้น ๆ

ส่วนต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนกับต้นทุนของเงินลงทุน

การนำต้นทุนของเงินทุนมาเปรียบเทียบกับอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนจะทำให้ทราบว่าสหกรณ์สามารถนำเงินลงทุนที่ได้มาจากการระดมทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอกและนำไปใช้ในการลงทุนให้เกิดประโยชน์งอกเงยมากน้อยเพียงใด อันสามารถที่จะสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างกำไรแก่หน่วยธุรกิจนั้น

ส่วนต่างระหว่างผลตอบแทน จากการลงทุนกับต้นทุนของเงินทุนที่สหกรณ์ได้รับสามารถคำนวณได้จากส่วนต่างของต้นทุนเงินทุน (ภายใน) ถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่สหกรณ์มีค่าใช้จ่ายเป็นต้นทุนจริงได้ดังนี้

ส่วนต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนการลงทุน เท่ากับ อัตราร้อยละผลตอบแทนจากการลงทุน ลบ อัตราร้อยละ ต้นทุนเงินทุน (ภายใน) ถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

ส่วนต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนการลงทุน กับต้นทุนเงินลงทุนทางเศรษฐกิจย่อมมีค่าที่แตกต่างไปจากกรณีการคิดต้นทุนเงินลงทุนทางบัญชี ซึ่งหากนำตัวเลขอัตราผลตอบแทนการลงทุนของสหกรณ์มาเปรียบเทียบกับย่อมทราบส่วนต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนการลงทุนกับต้นทุนทางเศรษฐกิจ

ส่วนต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนการลงทุนกับต้นทุนทางเศรษฐกิจ เท่ากับ อัตราผลตอบแทนการลงทุน ลบ ต้นทุนเงินทุนทางเศรษฐกิจตัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

ส่วนต่างอัตราผลตอบแทนการลงทุนทางเศรษฐกิจและทางบัญชีจะแตกต่างกันมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 2 ปัจจัย คือ

1. สัดส่วนของเงินทุนภายในที่ใช้ในการลงทุนสุทธิ ซึ่งหากขนาดของสัดส่วนเงินทุนดังกล่าวมีมากก็จะมีน้ำหนักในการถ่วงหาค่าเฉลี่ยสูงขึ้น
2. ต้นทุนค่าเสียโอกาสของเงินลงทุนที่นำมา ใช้ในการวิเคราะห์ว่าจะใช้ในอัตราที่สูงหรือต่ำนั้นก็จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ที่จะทำให้ต้นทุนเงินทุนแตกต่างกันได้ และอาจขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้วิเคราะห์ซึ่งอาจจะใช้เงินปันผลคืนให้แก่สมาชิกเป็นเกณฑ์ หรือใช้ในการคำนวณต้นทุนเงินทุนของสหกรณ์เอง

5) แนวคิดเกี่ยวกับการวัดประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงิน

ศิริพร กิริติการกุล (2547) สรุปไว้ว่า การวัดประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงินนั้น ถ้าประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงินต่ำ สหกรณ์จะมีต้นทุนทางบัญชีและต้นทุนทางเศรษฐกิจสูง และผลตอบแทนการลงทุนจะต่ำ แต่ถ้าประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงินสูง สหกรณ์จะมีต้นทุนทางบัญชีและต้นทุนทางเศรษฐกิจต่ำและผลตอบแทนทางบัญชีสูง

ทางเลือกของนโยบาย

1. เลือกทางเลือกของนโยบายด้านการจัดการเงินทุน (ฝ่ายจัดการ) โดยพิจารณาจากประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงิน ถ้าประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงินต่ำ สหกรณ์จะมีต้นทุนทางบัญชีและต้นทุนทางเศรษฐกิจสูงและผลตอบแทนการลงทุนจะต่ำ สหกรณ์สามารถเลือกกำหนดนโยบายการจัดการเงินทุนเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมให้สูงขึ้น ควบคุมสินเชื่ออย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดเป้าหมายสินเชื่อประจำปี และพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพการลงทุนภายในภายนอกสหกรณ์ โดยพิจารณาจากแหล่งลงทุนที่ให้ผลตอบแทนสูง ต้นทุนต่ำ พิจารณาเลือกทางเลือกของนโยบาย โดยพิจารณาประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงิน ถ้าประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงินสูง สหกรณ์จะมีต้นทุนทางบัญชีและต้นทุนทางเศรษฐกิจต่ำ และผลตอบแทนการลงทุนจะสูง การเลือกทางเลือกในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเงินทุนของสหกรณ์เกี่ยวกับการจัดการเงินทุนของสหกรณ์

เกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม อาจกำหนดให้ลดลงได้ แต่ยังคงควบคุมสินเชื่อให้ดีขึ้นและกำหนดเป้าหมายสินเชื่อที่ชัดเจน

2. เลือทางเลือกของนโยบายด้านการบริหารเงินทุน (ฝ่ายบริหาร) โดยพิจารณาประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงิน ถ้าประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงินต่ำ สหกรณ์จะมีต้นทุนทางบัญชีและต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์สูงและผลตอบแทนการลงทุนจะต่ำ การเลือกนโยบายด้านการบริหารเงินทุนควรปรับอัตราดอกเบี้ยด้านเงินรับฝากให้สอดคล้องกับตลาด และปรับปรุงอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ให้ให้สอดคล้องกับตลาดเช่นเดียวกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าผลตอบแทนการลงทุนที่สหกรณ์ได้รับอาจจะสูง ในขณะที่ต้นทุนเงินลงทุนอาจจะสูงด้วย สหกรณ์ควรเลือกนโยบายด้านการบริหารเงินทุนโดยพิจารณาประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงินลงทุนสูง คือ ต้นทุนทางบัญชีและต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ต่ำ ผลตอบแทนการลงทุนสูง ควรเป็นทางเลือกของสหกรณ์ เพื่อประโยชน์ของสมาชิกที่จะได้รับเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนในอัตราสูง และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพเงินทุนจากการลงทุนทั้งภายในและภายนอกและภายใน ลดความเสี่ยงของการลงทุนในระยะยาว

3. เงินทุน มีความหมายได้หลายความหมาย ขึ้นอยู่กับผู้วิเคราะห์จะสนใจศึกษาในเรื่องทั่วไปในภาพกว้างหรือเรื่องเฉพาะเจาะจง เราสามารถสรุปความหมายของเงินทุนได้ 3 ลักษณะ คือ

3.1 เงินทุน หมายถึง สินทรัพย์ทั้งสิ้นหรือหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น ทั้งนี้เป็นไปตามสมการบัญชีที่ว่า $\text{สินทรัพย์} = \text{หนี้สิน} + \text{ทุน}$ ความหมายนี้นับเป็นนิยามที่มีความหมายกว้างที่สุด

3.2 เงินทุน หมายถึง เงินทุนหมุนเวียนในทางบัญชีและการเงิน อาจหมายถึงสินทรัพย์หมุนเวียน หรือสินทรัพย์หมุนเวียนหักด้วยหนี้สินหมุนเวียน หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าเงินทุนหมุนเวียนสุทธิ เงินทุนตามความหมายที่สองนี้มีความหมายแคบกว่าความหมายแรก

3.3 เงินทุน หมายถึง เงินสด ซึ่งเป็นความหมายที่เข้าใจง่าย และแคบที่สุด มักถูกนำมาพิจารณาวิเคราะห์สภาพคล่องทางธุรกิจ

3.4 เงินลงทุน หมายถึง หลักทรัพย์หรือสินทรัพย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาประโยชน์จากการลงทุนนั้น หากเราให้ความหมายของเงินลงทุนในความหมายกว้างจากความหมาย 3 ลักษณะข้างต้นที่กล่าวมา

2.1.5 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2548) วิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร โดยประยุกต์ใช้ CAMELS ANALYSIS พัฒนานวัตกรรมทางการเงินเพื่อการเตือนภัย และเฝ้าระวังทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ได้มีการเตรียมพร้อมรับกับกระแส

ความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในทุกสถานการณ์ จึงได้มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนระบบการตรวจบัญชีสหกรณ์เพื่ออนาคตขึ้น โดยการนำข้อมูลทางการเงินที่ผ่านการตรวจสอบบัญชีประจำปีแล้ว กรมตรวจบัญชีสหกรณ์โดยผู้สอบบัญชีจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย CAMELS ANALYSIS เพื่อเป็นระบบเตือนภัยให้กับสหกรณ์

สหกรณ์เป็นองค์การธุรกิจรูปแบบหนึ่ง ซึ่งการบริหารและการดำเนินการก็เหมือนธุรกิจอื่น ๆ ทั่วไป จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันสหกรณ์ต้องแข่งขันกับธุรกิจอื่น ๆ มากมาย สหกรณ์จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงตัวเองเพื่อความอยู่รอด และความเจริญก้าวหน้าสืบไป ปัจจุบันสหกรณ์ในประเทศไทยมีจำนวน 7,364 สหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรอีกจำนวน 7,390 กลุ่ม ที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้ทำการศึกษาค้นคว้า เพื่อพัฒนานวัตกรรมทางการเงินสำหรับประเมินสถานะทางการเงิน เพื่อการเฝ้าระวังทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

การสร้างระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System) เพื่อการส่งสัญญาณเตือนภัยทางการเงินให้กับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ภายใต้สภาวะการแข่งขันกับธุรกิจทั่วไปในปัจจุบัน ช่วยให้การตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและการวางแผนงานทุกระดับเป็นไปทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย มีการพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น และสามารถสะท้อนภาพการดำเนินธุรกิจร่วมกันของภาคประชาชนที่สามารถขยายผลนำไปสู่แนวทางการพัฒนาของธุรกิจขนาดใหญ่ อันจะเป็นประโยชน์และส่งผลดีต่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศในอนาคตต่อไป อีกทั้งยังส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนด้วย

CAMELS ANALYSIS เป็นเครื่องมือทางการเงินที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์นำมาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างมาตรฐานในการวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงิน ของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรอย่างเป็นระบบและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ในการวิเคราะห์ในมุมมอง 6 มิติ

อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรโดย CAMELS ANALYSIS ให้เกิดประโยชน์ในเชิงบริหารจัดการผู้สอบบัญชีควรต้องนำโครงสร้างธุรกิจของสหกรณ์มาร่วมวิเคราะห์ด้วย เพื่อสะท้อนผลการบริหารจัดการของสหกรณ์ในรอบปีที่ผ่านมาได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

การประยุกต์ใช้ CAMELS ANALYSIS วิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

(1) เพื่อชี้สถานการณ์ความเสี่ยงที่สำคัญและความจำเป็นต้องเตือนภัยทางการเงินให้แก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรภายในเวลาที่เหมาะสม

(2) เพื่อส่งสัญญาณเตือนภัยให้ผู้บริหารสหกรณ์ได้ทราบภาวะเศรษฐกิจของสหกรณ์ เพื่อให้สามารถวางแผนงานรับสถานการณ์ได้ทันเวลา รวมถึงนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงานของสหกรณ์

(3) เสนอผลการวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจ พร้อมให้ข้อเสนอแนะเพื่อการเฝ้าระวังทางการเงินของสหกรณ์ เพื่อลดความเสี่ยงและป้องกันมิให้เกิดผลเสียหาย

(4) เพื่อสร้างตัวชี้วัดที่เป็นมาตรฐานอย่างเป็นรูปธรรมสำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

สำหรับการประยุกต์ใช้ CAMELS ANALYSIS ในการวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

(1) โครงสร้างธุรกิจของสหกรณ์ ประกอบด้วย

(1.1) ธุรกิจการรับฝากเงิน (Deposit Operation)

(1.2) ธุรกิจการให้เงินกู้ยืม (สินเชื่อ) (Credit Operation)

(1.3) ธุรกิจการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย หรือธุรกิจการซื้อ (Sale of Agricultural Product Operation)

(1.4) ธุรกิจการรวบรวมผลิตผล หรือธุรกิจการขาย (Marketing Operation)

(1.5) ธุรกิจให้บริการและส่งเสริม (Agricultural Promotion & Service Operation)

(2) วิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์โดย CAMELS ANALYSIS 6 มิติ คือ

มิติที่ 1 : C- Capital Strength: ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง

มิติที่ 2 : A-Asset quality: คุณภาพของสินทรัพย์

มิติที่ 3 : M-Management ability: ชัดความสามารถในการบริหาร

มิติที่ 4 : E – Earning sufficiency: การทำกำไร

มิติที่ 5 : L-Liquidity: สภาพคล่อง

มิติที่ 6 : S-Sensitivity: ผลกระทบของธุรกิจ

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ได้ประยุกต์ใช้ CAMELS ANALYSIS ในการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินเพื่อการเตือนภัยและเฝ้าระวังทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เพื่อสร้าง

มาตรฐานในการวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรอย่างเป็นระบบ และเป็นมาตรฐานเดียวกันในมุมมอง มิตินี้ 1 ดังนี้

มิตินี้ 1: C- Capital Strength: ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงหรือความเข้มแข็งของเงินทุนเป็นการวิเคราะห์แหล่งเงินทุน ที่สามารถรองรับ หรือป้องกันผลกระทบจากความเสี่ยงทางด้านธุรกิจ และการเงินที่เกิดขึ้นกับสหกรณ์ เงินทุนดำเนินงานของสหกรณ์ประกอบด้วย ทุนเรือนหุ้น ทุนสำรอง ทุนสะสมตามระเบียบข้อบังคับ กำไรสุทธิ และการจัดหาเงินทุนในรูปของการก่อหนี้ผูกพัน

ความเพียงพอและความเข้มแข็งเงินเงินทุน เน้นแหล่งเงินทุนภายในสหกรณ์เป็นหลัก การมีทุนของสหกรณ์เพียงพอกับความเสี่ยงต่าง ๆ และทุนของสหกรณ์ควรมีลักษณะที่ไม่สามารถถอนได้และไม่ผูกพันที่จ่ายผลตอบแทน หากเงินทุนภายนอก (เงินกู้ยืม) มากกว่าทุนของสหกรณ์ แสดงว่าทุนของสหกรณ์ไม่เพียงพอและมีภาระผูกพันทางการเงิน ผู้บริหารสหกรณ์ต้องเพิ่มความสามารถระดมเงินในการใช้ทุนเพื่อสร้างรายได้รองรับ

ความเสี่ยงของเงินทุน การก่อหนี้ในอัตราที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ด้วยทุนของสหกรณ์มีความเสี่ยง จากสัดส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุนของสหกรณ์ ถ้าผลนี้น้อยกว่าทุนของสหกรณ์ ย่อมสามารถรองรับหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุนของสหกรณ์ถ้าผลนี้น้อยกว่าทุนของสหกรณ์ ย่อมสามารถรองรับหนี้ได้ด้วยตัวเอง และสร้างความมั่นใจให้กับเจ้าหนี้ที่ หากผลนี้มากกว่าทุนของสหกรณ์มีความเสี่ยงต้องระดมทุน และบริหารสินทรัพย์เพื่อสร้างรายได้รองรับความเสี่ยง

การให้ผลตอบแทน ผลตอบแทนมากหรือน้อย วัดจากอัตรากำไรต่อส่วนของทุนสหกรณ์ หากมีอัตราสูงแสดงว่าทุนไปสร้างรายได้ดี หรือลงทุนในสินทรัพย์คุณภาพดีเพื่อสร้างรายได้

คำอธิบายแบบ

มิตินี้ 1 ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง

(1) เงินทุนดำเนินงาน หมายถึง หนี้สินและทุนของสหกรณ์ในงบดุล

ผลตอบแทนต่อส่วนของทุน หมายถึง ร้อยละของผลตอบแทนจากเงินลงทุน โดยใช้กำไรสุทธิเทียบกับทุนของสหกรณ์ถัวเฉลี่ย (ทุนของสหกรณ์ปีปัจจุบัน+ปีก่อนแล้วหาร 2)

(2) แหล่งเงินทุน หมายถึง แหล่งที่มาของเงินทุนดำเนินงาน ดูจากงบดุล แบ่งเป็นทุนภายในสหกรณ์ (เงินรับฝากสมาชิก และทุนของสหกรณ์ ฯลฯ) และทุนภายนอกสหกรณ์ (เงินกู้ยืม เงินรับฝากจากสหกรณ์ และอื่น ๆ)

ทุนสำรองต่อสินทรัพย์ หมายถึง สัดส่วนของทุนสำรองเทียบกับสินทรัพย์รวมทั้งสิ้น ดูจากงบดุล

(3) อัตราส่วนหนี้สินทั้งสินต่อทุน หมายถึง การเทียบสัดส่วนระหว่างหนี้สินทั้งสินกับทุนของสหกรณ์ ดูจากงบดุล

การเติบโตทุนของสหกรณ์/หนี้สิน หมายถึง อัตราการเพิ่ม/ ลดทุนของสหกรณ์และหนี้สิน เทียบปีปัจจุบันกับปีก่อน

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดให้ผู้สอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ทั้งระดับจุลภาคและระดับมหภาคในมุมมอง 6 มิติ โดยการประยุกต์ใช้ CAMELS ANALYSIS เพื่อสร้างตัวชี้วัดที่เป็นมาตรฐานในการวิเคราะห์และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ต่อฝ่ายบริหารของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เพื่อการเฝ้าระวังการเตือนภัยทางการเงิน เพื่อส่งสัญญาณเตือนให้ผู้บริหารสหกรณ์ได้ทราบภาวะเศรษฐกิจสหกรณ์ให้สามารถวางแผนงานรับสถานการณ์ได้ทันเวลา รวมทั้งเสนอผลการวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจ ให้ข้อเสนอแนะเพื่อลดความเสี่ยงทางการเงินและป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย

การวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง (Capital strength) ใช้เครื่องมือทางบัญชีวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ดังนี้

(1) อัตราหนี้สินต่อทุน (เท่า) มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราหนี้สินต่อทุน} = \frac{\text{หนี้สินทั้งสิน}}{\text{ทุนของสหกรณ์}} \text{ เท่า}$$

(2) อัตราทุนสำรองต่อสินทรัพย์ (เท่า) มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราทุนสำรองต่อสินทรัพย์} = \frac{\text{ทุนสำรอง}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิน}} \text{ เท่า}$$

(3) อัตราการเติบโตทุนของสหกรณ์ (%) มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราการเติบโตทุนของสหกรณ์} = \frac{\text{ทุนของสหกรณ์ปีปัจจุบัน} - \text{ทุนปีก่อน}}{\text{ทุนปีก่อน}} \times 100$$

(4) อัตราการเติบโตของหนี้สิน (%) มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราการเติบโตของหนี้สิน} = \frac{\text{หนี้สินของสหกรณ์ปีปัจจุบัน} - \text{หนี้สินปีก่อน}}{\text{หนี้สินปีก่อน}} \times 100$$

(5) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน (%) มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ทุนของสหกรณ์ถัวเฉลี่ย}} \times 100$$

มิติที่ 2: A-Asset quality: คุณภาพของสินทรัพย์

ใช้เครื่องมือทางบัญชีวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ดังนี้

- (1) อัตราการค้างชำระของลูกหนี้ (%) (สำหรับภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร)

$$= \frac{\text{หนี้ที่ไม่สามารถชำระได้ตามกำหนด}}{\text{หนี้ที่ถึงกำหนดชำระ}} \times 100$$

- (2) อัตราการหมุนของสินทรัพย์ (รอบ)

$$= \frac{\text{ขาย/บริการ (รายได้ธุรกิจหลัก)}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสินถัวเฉลี่ย}}$$

- (3) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (%)

$$= \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน}}{\text{สินทรัพย์ถัวเฉลี่ย}} \times 100$$

- (4) อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ (%)

$$= \frac{\text{สินทรัพย์ทั้งสินปีปัจจุบัน - สินทรัพย์ทั้งสินปีก่อน}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสินปีก่อน}} \times 100$$

มิติที่ 3: M-Management ability: จัดความสามารถในการบริหาร

ใช้เครื่องมือทางบัญชีวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน คือ อัตราการเติบโตของธุรกิจ (%) (ธุรกิจสหกรณ์: ยอดเพิ่มระหว่างปีแต่ละธุรกิจ (รับฝากเงิน ให้เงินกู้ จัดหาสินค้ารวบรวม ให้บริการอื่น)

$$= \frac{\text{มูลค่าธุรกิจรวมปีปัจจุบัน - มูลค่าธุรกิจรวมปีก่อน}}{\text{มูลค่าธุรกิจรวมปีก่อน}} \times 100$$

มิติที่ 4: E – Earning sufficiency: การทำกำไร

ใช้เครื่องมือทางบัญชีวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน คือ

- (1) กำไรต่อสมาชิก (บาท)

$$= \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{จำนวนสมาชิก}}$$

(2) เงินออมต่อสมาชิก (บาท) (เงินออม = เงินฝากสิ้นปีของสมาชิก + เงินหุ้นสมาชิก)

$$= \frac{\text{เงินฝากสมาชิก} + \text{ทุนเรือนหุ้น}}{\text{จำนวนสมาชิก}}$$

(3) หนี้สินต่อสมาชิก (บาท) (หนี้สินปีของสมาชิกยังไม่หักหนี้สงสัยจะสูญ = ลูกหนี้เงินกู้ + ลูกหนี้การค้า + ลูกหนี้ค่าบริการ)

$$= \frac{\text{ลูกหนี้เงินกู้} + \text{ลูกหนี้การค้า} + \text{ลูกหนี้ค่าบริการอื่น}}{\text{จำนวนสมาชิก}}$$

(4) อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน (%)

$$= \frac{\text{ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน}}{\text{กำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน}} \times 100$$

(5) อัตราการเติบโตของทุนสำรอง (%)

$$= \frac{\text{ทุนสำรองปีปัจจุบัน} - \text{ทุนสำรองปีก่อน}}{\text{ทุนสำรองปีก่อน}} \times 100$$

(6) อัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่น (%)

$$= \frac{\text{ทุนสะสมอื่นปัจจุบัน} - \text{ทุนสะสมอื่นปีก่อน}}{\text{ทุนสะสมอื่นปีก่อน}} \times 100$$

(7) อัตราการเติบโตของกำไรสุทธิ (%)

$$= \frac{\text{กำไรสุทธิปีปัจจุบัน} - \text{กำไรสุทธิปีก่อน}}{\text{กำไรสุทธิปีก่อน}} \times 100$$

(8) อัตรากำไรสุทธิ (%)

$$= \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ขาย/บริการ (รายได้ธุรกิจหลัก)}} \times 100$$

มติที่ 5: L-Liquidity: สภาพคล่อง

ใช้เครื่องมือทางบัญชีวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน คือ

1. อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (เท่า)

$$= \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

2. อัตราหมุนของสินค้า (ครั้ง) (เฉพาะธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย)

$$= \frac{\text{ต้นทุนสินค้าขาย}}{\text{สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย}}$$

3. อายุเฉลี่ยสินค้า (วัน)

$$= \frac{365 \text{ วัน}}{\text{อัตราหมุนของสินค้า}}$$

4. อัตราลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด (%)

$$= \frac{\text{ลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด}}{\text{ลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นที่ถึงกำหนดชำระ}} \times 100$$

2.2 งานวิจัย และการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 งานวิจัย และการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์

รณชิต ชุมทอง (2538) ศึกษาผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำกัดประจำปี 2535 – 2537 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาผลการดำเนินงานและฐานะการเงินและทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจของสมาชิกที่มีต่อสหกรณ์ และสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขเพื่อปรับปรุงการบริหารของสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำกัด ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานของสหกรณ์ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี สมาชิกให้ความศรัทธาและไว้วางใจมาทำธุรกิจกับสหกรณ์ด้วยความสุจริต ถึงแม้ว่ามีปัญหาอยู่บ้างในด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก แต่ไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของสหกรณ์ นอกจากนี้ พบว่าสหกรณ์ประสบความสำเร็จในส่วนของการดำเนินงาน คือ สามารถทำกำไรเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี

ประภาศรี กล่อมมานพ (2543) ศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการค้าเงินด้านการเงินของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ถึงผลการดำเนินงาน และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการค้าเงินด้านการเงินของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยใช้ข้อมูลจากงบการเงิน พ.ศ. 2524 – 2540 การวิเคราะห์อัตราส่วนการเงินในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน และใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติในการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการค้าเงินทางการเงินด้วยวิธีการกำลังสองน้อยที่สุด ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการค้าเงินทางการเงินของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยกำหนดตัวแปรอิสระที่มีผลกระทบต่อกำไรสุทธิที่มีการเปลี่ยนแปลงแล้ว ส่งผลให้กำไรสุทธิเพิ่มขึ้นคือ ปริมาณการให้สินเชื่อระหว่างปี ปริมาณหนี้คงค้างชำระและอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ถั่วคือ เมื่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมีปริมาณการให้

สินเชื่อเพิ่มขึ้นและมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นส่งผลให้ธนาคารมีกำไรสุทธิที่เพิ่มขึ้น และเมื่อปริมาณนี้ต่ำชำระของธนาคารลดลงคือ จำนวนลูกค้าเมื่อมีจำนวนลูกค้าเพิ่มขึ้น แต่ลูกค้าไม่สามารถนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่ธนาคารได้ตามกำหนดจะส่งผลให้กำไรสุทธิของธนาคารลดลง

2.2.2 งานวิจัย และการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเงินทุนของสหกรณ์

นวลละออ เตกาญจนวนิช (2531) ศึกษาการวิเคราะห์การบริหารการเงินทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูโรงเรียนรัฐบาล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์แหล่งที่มาและใช้ไปของเงินทุนสหกรณ์ ต้นทุนและเงินทุนแต่ละประเภท อัตราผลตอบแทนเงินให้กู้ยืม อัตรารายได้และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ตลอดจนความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้น ประสิทธิภาพในการบริหารงานรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างเงินให้กู้ยืมกับกำไร เงินฝาก เงินกู้ยืม ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและทุนของสหกรณ์ โดยศึกษาข้อมูลระหว่างปี 2526 – 2529 พบว่า แหล่งที่มาของเงินทุนภายในที่สำคัญของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูโรงเรียนรัฐบาล ได้แก่ ทุนเรือนหุ้นมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่แหล่งที่มาของเงินทุนภายนอกที่สำคัญ ได้แก่ เงินฝากและเงินกู้ยืม โดยต้นทุนเงินกู้ยืมมีต้นทุนสูง มีผลตอบแทนทั้งสิ้นเฉลี่ยมีอัตราสูงเมื่อเทียบกับสหกรณ์ทั้งระบบ ด้านการใช้ไปของเงินทุนมีค่าต่ำกว่าอัตราค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานใกล้เคียงกับสหกรณ์ทั้งระบบ มีรายจ่ายที่เป็นเงินเดือนพนักงานเป็นสัดส่วนสูงกว่ารายจ่ายในการดำเนินงานด้านอื่น ๆ ความสามารถชำระหนี้ระยะสั้นส่วนใหญ่มีค่าต่ำกว่า ขณะที่ประสิทธิภาพในการบริหารงานของสหกรณ์ใกล้เคียงกับสหกรณ์ทั้งระบบ จากการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเงินให้สมาชิกกู้ยืมกับกำไร เงินฝาก เงินกู้ยืมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และทุนเรือนหุ้น พบว่า มีความสัมพันธ์กันมากและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

พวงผกา วรรณะปกรณ (2536) การวิเคราะห์การบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนครราชสีมา จำกัด จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน วิเคราะห์ความสามารถในการบริหารเงินของสหกรณ์ และเพื่อเสนอแนวทางในการระดมเงินออมของสหกรณ์ ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์แห่งนี้มีเสถียรภาพทางการเงินดีขึ้นตลอดระยะเวลา 5 ปี มีการลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียนเฉลี่ยร้อยละ 99.39 ของสินทรัพย์รวมมีอัตราร้อยละของกำไรสุทธิต่อรายได้เฉลี่ยร้อยละ 84.61 และมีอัตราเงินปันผลที่จ่ายให้หุ้นสามัญเฉลี่ยร้อยละ 80 สหกรณ์มีการจัดหาเงินทุนจากภายนอกเพิ่มขึ้นทุนปี เป็นเหตุให้ต้องเสียดอกเบี้ยจ่ายเพิ่มขึ้นในขณะเดียวกันมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเพิ่มขึ้นทุกปีซึ่งเป็นเหตุให้กำไรสุทธิลดลง

รุ่งทิพย์ กมลพรพันธ์ (2540) ศึกษาการบริหารโครงสร้างเงินทุนเมื่อกิจการมีการเพิ่มทุน ในช่วงระยะเวลาปี 2537 – 2539 โดยเลือกปัจจัยเข้ามาทดสอบเพื่อศึกษาว่ากิจการมีการบริหารระดับภาระผูกพันจากการก่อหนี้สินในลักษณะที่มุ่งที่จะบริหารระดับหนี้สินให้อยู่ในระดับเดียวกันกับอุตสาหกรรม และพิจารณาว่าการเพิ่มทุนของกิจการมีผลกระทบต่อระดับหนี้สินของ

กิจการอย่างไรซึ่งพบว่ากิจการที่มีการบริหารเงินทุนในลักษณะที่จะทำให้มีระดับหนี้สินใกล้เคียงกับอุตสาหกรรมนั้น การเพิ่มทุนของกิจการจะไม่กระทบต่อระดับภาระผูกพันของหนี้สิน

การศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงระดับหนี้สินของกิจการพบว่า ปัจจัยการขาดแคลนเงินทุนมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับระดับการเปลี่ยนแปลงของภาระผูกพันของหนี้สิน กล่าวคือ เมื่อกิจการต้องการเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอกก็ส่งผลให้กิจการก่อหนี้มากขึ้นเป็นผลให้ระดับภาระผูกพันโดยเฉลี่ยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผลที่ได้รับนั้นสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นในการจัดหาเงินทุน ซึ่งกล่าวว่ากิจการจะเลือกใช้หนี้ก่อนที่จะใช้ทุน

2.2.3 งานวิจัย และการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับต้นทุน ผลตอบแทน และประสิทธิภาพการ ใช้เงินทุน

ถนอมจิตต์ ท้าวแคนคำ (2544) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการระดมเงินทุนภายในและประสิทธิภาพการบริหารเงินทุนของสหกรณ์การเกษตรสันทราย จำกัด ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารเงินทุนของสหกรณ์การเกษตรสันทราย จำกัด จากการวิเคราะห์ การเคลื่อนไหวของเงินทุนพบว่า สหกรณ์การเกษตรสันทราย จำกัด จัดหาเงินทุนของสหกรณ์จากแหล่งเงินทุนภายในสหกรณ์เป็นส่วนใหญ่ โดยได้จากผลการดำเนินงานที่มีผลการดำเนินงานทุกปี จากการรับฝากเงินและการเพิ่มหุ้นของสมาชิกที่มีทางใช้ไปของเงินทุน ในด้านการจ่ายเงินกู้แก่สมาชิกมากที่สุดรองลงมาได้แก่การจ่ายเงินปันผลตามหุ้น การจ่ายเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกทำกับสหกรณ์และการจ่ายเงินค่าหุ้นให้แก่สมาชิก ผลต่างของแหล่งที่มาและใช้ไปของเงินทุน สหกรณ์ก่อให้เกิดเงินทุนสุทธิเพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ย 5 ปี เท่ากับร้อยละ 24.41 ของแหล่งที่มาของเงินทุน

ผลการวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการลงทุน วิเคราะห์จากความสามารถในการหากำไรของสหกรณ์ พบว่า ในระหว่างปี 2539-2543 สหกรณ์มีความสามารถในการหากำไรเพิ่มขึ้นทุกปี มีค่าเฉลี่ย 5 ปี เท่ากับร้อยละ 28.52 และมีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน เฉลี่ย 5 ปี เท่ากับร้อยละ 5.19 กล่าวคือ ในระยะเวลา 5 ปี สหกรณ์การเกษตรสันทราย จำกัด นำเงินทุนที่มีอยู่ไปใช้ในการดำเนินงานก่อให้เกิดรายได้ทุก 100 บาท ก่อให้เกิดผลตอบแทนจำนวน 5.19 บาท

การวัดประสิทธิภาพในการใช้เงินทุน ของสหกรณ์ไปหมุนเวียนในการดำเนินงาน ก่อให้เกิดรายได้ พบว่าสหกรณ์มีประสิทธิภาพสูงในการใช้สินค้างเหลือและสินทรัพย์ถาวรในการดำเนินงานเพื่อก่อให้เกิดรายได้ และมีประสิทธิภาพต่ำในการใช้สินทรัพย์รวม เงินสดและลูกหนี้เงินกู้ในการดำเนินงานเพื่อก่อให้เกิดรายได้

หทัยชนก ศิริพัฒนกุล (2545) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุนในส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของสหกรณ์ออมทรัพย์

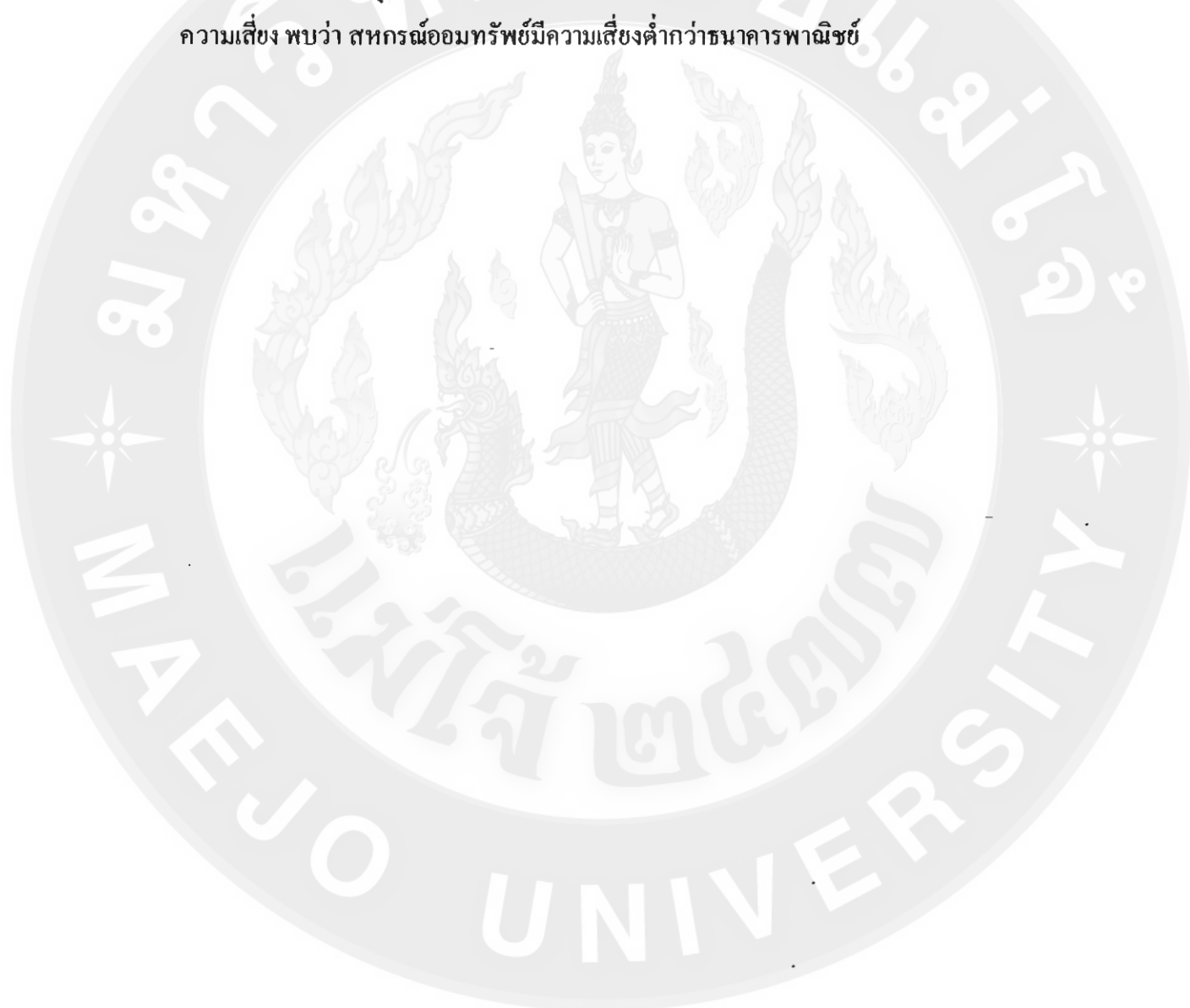
โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุนในส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของสหกรณ์ออมทรัพย์ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจและสัดส่วนการใช้หนี้สินที่แตกต่างกัน คือ ช่วงก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ และระหว่างกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีเงินฝากมากกว่าและน้อยกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ของหนี้สินรวม ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบความสัมพันธ์ลักษณะเชิงเส้น โค้ง และอัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุน ในส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบกับอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น คือ เมื่ออัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นอยู่ในระดับต่ำและเพิ่มสูงขึ้น อัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุนในส่วนของผู้ถือหุ้นจะสูงขึ้นด้วย แต่หากมีอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นสูงเกินกว่าระดับหนึ่งแล้ว อัตราผลตอบแทนดังกล่าวจะลดต่ำลงลงเมื่อแบ่งการศึกษาตามสภาวะเศรษฐกิจกล่าวได้ว่าในช่วงก่อนวิกฤต อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของสหกรณ์ออมทรัพย์ในกลุ่มที่หนึ่งสูงกว่าที่สอง ในขณะที่อัตราผลตอบแทนดังกล่าวสูงกว่าช่วงหลังวิกฤตด้วย เช่นกัน นอกจากนี้ การศึกษาพบว่า กรณีที่สหกรณ์ออมทรัพย์มีหนี้สินจากเงินฝากมากกว่าเงินกู้ยืมในภาวะปกติควรมีอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นประมาณ 1.5 – 2.3 เท่า และในภาวะเศรษฐกิจผันผวนควรมีประมาณ 2 -2.5 เท่า ส่วนสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีหนี้สินส่วนใหญ่จากเงินกู้ยืมในภาวะปกติอัตราส่วนดังกล่าวควรอยู่ประมาณ 1.5 – 2 เท่า และในภาวะเศรษฐกิจผันผวนควรมีเพียงประมาณ 0.75 – 1.5 เท่า จึงจะทำให้อัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุนในส่วนของผู้ถือหุ้นสูงสุด ดังนั้นในการขยายการให้บริการของสหกรณ์ออมทรัพย์ควรใช้การระดมเงินฝากมากกว่าการกู้ยืม

2.2.4 งานวิจัย และการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง

ปรากรม ปฐมบุรณ์ (2546) ศึกษาความสามารถในการขยายสินเชื่อให้กับภาคธุรกิจเอกชนจากปริมาณสภาพคล่องส่วนเกิน และความเพียงพอของเงินกองทุนของธนาคารพาณิชย์ไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการขยายสินเชื่อให้กับภาคธุรกิจเอกชนจากปริมาณสภาพคล่องส่วนเกิน และความเพียงพอของเงินกองทุนของธนาคารพาณิชย์ไทยที่มีอยู่ ผลการศึกษาพบว่า ธนาคารพาณิชย์ไทยมีสภาพคล่องส่วนเกินเพิ่มสูงขึ้น และอยู่ในระดับสูงมาก โดยพิจารณาจากการเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์สภาพคล่องส่วนเกิน และการลดลงของอัตราส่วนเงินให้กู้ยืมต่อเงินฝาก แต่ธนาคารมีความสามารถในการขยายสินเชื่อให้กับภาคธุรกิจเอกชนอยู่ในระดับต่ำกว่าที่ควรจะเป็น เนื่องจากฐานเงินสดที่มีอยู่ไม่มาก เนื่องจาก ธนาคารได้นำสภาพคล่องส่วนเกินไปลงทุนในตราสารหนี้กับภาครัฐ เพื่อเป็นการสร้างรายได้ดอกเบี้ยรับทดแทนรายได้ดอกเบี้ยรับจากการให้สินเชื่อแก่ภาคธุรกิจเอกชนที่หดตัว ส่วนความเพียงพอของเงินกองทุนนั้นมีความแข็งแกร่ง

เรืองอุไร เศษสูงเนิน (2549) ศึกษาความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน

และวัดความเสี่ยงของสหกรณ์ออมทรัพย์ในเชิงปริมาณโดยใช้ค่าเบต้า และค่าดัชนีความเสี่ยง ซึ่งในการใช้ค่าเบต้าจะใช้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นแทน ซึ่งความเสี่ยงทางการเงินที่ได้จะนำมาเปรียบเทียบกับธนาคารพาณิชย์ ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงปี 2535 – 2544 ความเสี่ยงด้านสินเชื่อ และด้านอัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มสูงขึ้น ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง และด้านเงินทุนระยะยาวมีแนวโน้มลดลง ส่วนการวัดความเสี่ยงด้วยค่าเบต้า และค่าดัชนีความเสี่ยง พบว่า สหกรณ์ออมทรัพย์มีความเสี่ยงต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนเงินทุนของสหกรณ์การเกษตรท๊อบคัลส์ จำกัด โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ จากรายงานงบการเงิน และรายงานกิจการประจำปี 2552 (1 เมษายน 2551- 31 มีนาคม 2552) เป็นข้อมูลทางการเงินสำหรับการวิเคราะห์ต้นทุนเงินทุน และความเพียงพอของเงินทุน ร่วมกับการระดมความคิดเห็นจากคณะกรรมการ และฝ่ายจัดการ โดยวิธีการประชุมกลุ่ม (Focused Group) ซึ่งจะเป็นข้อมูลปี 2552 – 2553 สำหรับการวิเคราะห์แนวโน้มนโยบายในการบริหารจัดการเงินทุนของสหกรณ์ การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดวิธีการศึกษา ดังต่อไปนี้

3.1 สถานที่ดำเนินการวิจัย

สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้คือ สหกรณ์การเกษตรท๊อบคัลส์ จำกัด ตั้งอยู่เลขที่ 883/3 หมู่ 9 ตะพานหิน-เพชรบูรณ์ ตำบลท๊อบคัลส์ อำเภอท๊อบคัลส์ จังหวัดพิจิตร

3.2 ประชากรในการศึกษา

ในการศึกษาแนวโน้มนโยบายการบริหารเงินทุนของสหกรณ์ ได้รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการประชุมระดมความคิดเห็นกลุ่มย่อย (Focused group) จากบุคลากร 3 ฝ่ายของสหกรณ์ร่วมกับบุคลากรจากภายนอกที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์อีก 2 ฝ่าย ดังมีรายละเอียดดังนี้

1) บุคลากรสหกรณ์ 3 ฝ่ายดังนี้

ฝ่ายบริหาร ได้แก่ คณะกรรมการ 15 ท่าน ผู้ตรวจสอบกิจการ 2 ท่าน และที่ปรึกษาสหกรณ์ 1 ท่าน รวม 18 ท่าน

ฝ่ายจัดการ ได้แก่ ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ เจ้าหน้าที่สินเชื่อ 2 ท่าน รวม 4 ท่าน

ประชาชนกลุ่ม จำนวน 20 ท่าน

2) บุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2 ฝ่าย ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมสหกรณ์ 1 ท่าน และเจ้าหน้าที่จาก ธ.ก.ส. 1 ท่าน รวม 2 ท่าน

รวมประชากรทั้งสิ้นที่ใช้ในการวิจัย 44 ท่าน

3.3 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

3.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data)

ได้จากการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการระดมเงินทุน ประกอบด้วย แหล่งเงินทุน ปริมาณเงินทุนที่จะระดมจากแต่ละแห่ง อัตราดอกเบี้ย รวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับการระดมทุนเรือนหุ้น และการจัดสรรกำไรสุทธิเพื่อเฉลี่ยคืนแก่สมาชิกตามส่วนของมูลค่าหุ้นที่สามารถถือหุ้นไว้กับสหกรณ์

3.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)

ได้จากการรวบรวมข้อมูลทางงบการเงินของสหกรณ์ประจำปี 2552 (1 เมษายน 2551- 31 มีนาคม 2552) ประกอบด้วย งบดุล งบกำไรขาดทุน รายละเอียดประกอบงบการเงิน รายงานกิจการประจำปีของสหกรณ์ รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการจัดประชุมกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็น (Focused Group) โดยเชิญประชากรที่จะทำการศึกษาเข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็นรวมกัน 2 ครั้ง

ครั้งที่ 1 การประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับ ทางได้มาของเงินทุน ปริมาณเงินทุนที่ต้องการระดมเพื่อใช้ในธุรกิจสินเชื่อ (และธุรกิจอื่นๆ ถ้ามี) อัตราดอกเบี้ย หรือต้นทุนเงินทุนจากแต่ละแหล่ง ทางใช้ไปของเงินทุน หรือการให้สินเชื่อแก่สมาชิกสหกรณ์ (เงินกู้ระยะสั้น และระยะปานกลาง) การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้แต่ละระยะ

ครั้งที่ 2 การประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับ การระดมทุนจากสมาชิกในรูปทุนเรือนหุ้น และการกำหนดอัตราการปันผล หรือเฉลี่ยคืนตามมูลค่าหุ้นที่สมาชิกลงทุนไว้กับสหกรณ์

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่องต้นทุน-ผลตอบแทนเงินทุนของสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด จะทำการวิเคราะห์ต้นทุนเงินทุนของสหกรณ์ ซึ่งประกอบไปด้วยต้นทุนทางบัญชี และต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ ผลตอบแทนของเงินทุน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ต้นทุนของเงินลงทุน (The Cost of Capital) หมายถึง อัตราผลตอบแทนขั้นต่ำ ซึ่งหน่วยธุรกิจ จะได้รับจากการลงทุนในสินทรัพย์ เพื่อที่จะให้เป็นที่ยพอใจของผู้ลงทุน หรือหมายถึงอัตรา

ผลตอบแทนจากการลงทุนในสินทรัพย์ ซึ่งทำให้มูลค่าตลาด (Market Value) ของธุรกิจไม่เปลี่ยนแปลง การวิเคราะห์ต้นทุนเงินทุนของสหกรณ์ จะประกอบด้วยการวิเคราะห์ต้นทุนเงินทุนทางบัญชีของสหกรณ์ ซึ่งสหกรณ์ที่มีการจ่ายในรูปค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินจริง ได้แก่ ต้นทุนเงินฝาก (ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก) และต้นทุนเงินกู้ยืม (ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้) และการวิเคราะห์ต้นทุนเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นต้นทุนเงินทุนของสหกรณ์เอง แต่สหกรณ์ไม่ได้จ่ายเป็นตัวเงินจริง หรืออาจเรียกอีกอย่างว่า ต้นทุนตัวเลข อันได้แก่ ต้นทุนเงินทุน ในส่วนของเจ้าของ เช่น ทุนเรือนหุ้น และทุนสำรอง ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ถือว่าเงินลงทุนเหล่านี้ อย่างน้อยที่สุดก็มีต้นทุนค่าเสียโอกาสหรือ Opportunity Cost ซึ่งไม่ได้แสดงเป็นต้นทุนในรูปของเงินสดโดยตรง และหนี้สินอื่นที่เป็นแหล่งเงินทุนที่ไม่มีการจ่ายผลตอบแทนใด ๆ ให้แก่ เจ้าของเงินทุน แต่อย่างใดเช่นกัน โดยจะคำนวณได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.5.1 การวิเคราะห์ต้นทุนเงินทุนทางบัญชี

สำหรับธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์จะมีแหล่งที่มาของต้นทุนเงินทุนภายใน และภายนอกที่สำคัญ 3 แหล่ง คือ

1) ต้นทุนเงินฝาก

การวิเคราะห์ต้นทุนเงินฝากนี้จะสามารถประมาณการจากค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยเงินฝากระหว่างปีหารด้วย ปริมาณเงินฝากคงเหลือ ณ สิ้นงวดบัญชีนั้น ๆ คูณด้วยร้อย โดยสามารถเขียนอยู่ในรูปสมการได้ดังนี้

$$\text{ต้นทุนเงินฝาก} = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายเงินฝาก (ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก)}}{\text{เงินฝาก}} \times 100$$

ค่าใช้จ่ายเงินฝาก หมายถึง ดอกเบี้ยจ่ายเงินฝากที่จะต้องจ่ายออกไปในรอบบัญชี นั้น ๆ (แสดงในรายละเอียดประกอบงบการเงิน : ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน)

2) ต้นทุนเงินกู้ยืม

การวิเคราะห์ต้นทุนเงินกู้ยืม มีลักษณะเช่นเดียวกับต้นทุนเงินฝาก คือ คำนวณได้จาก ค่าใช้จ่ายเงินกู้ยืมระหว่างปีหารด้วย ปริมาณเงินกู้ยืม คูณด้วยร้อย สามารถเขียนในรูปสมการได้ดังนี้

$$\text{ต้นทุนเงินกู้ยืม} = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายเงินกู้ยืม (ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้)}}{\text{เงินกู้ยืม}} \times 100$$

ค่าใช้จ่ายเงินกู้ยืม หมายถึง ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ยืม ที่จ่ายออกไปในงวดบัญชีนั้น ๆ (แสดงในรายละเอียดประกอบงบการเงินที่ 1 หรือรายละเอียดกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจสินเชื่อ)

3) ต้นทุนเงินทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted Cost of Capital)

การระดมเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอก และภายใน ซึ่งต้องจ่ายผลตอบแทนให้แก่เจ้าของทุนในรูปดอกเบี้ยเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินจริง ในแต่ละปีนั้นมักมีสัดส่วนที่แตกต่างกัน เนื่องจากขนาดของเงินทุนจากแหล่งที่มาของทั้งสองอาจแตกต่างกัน การวิเคราะห์ต้นทุนเงินทุนจึง จำเป็นต้องใช้วิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted Average) โดยคำนวณจากสัดส่วนของเงินทุนแต่ละประเภทต่อเงินทุนทั้งสิ้น คูณด้วยต้นทุนเงินทุนประเภทนั้น ๆ แล้วนำมารวมกันจะได้ต้นทุนถัวเฉลี่ย ถ่วงน้ำหนักของเงินทุนทั้งหมด

ซึ่งสามารถเขียนในรูปสมการได้ดังนี้

$$\text{ต้นทุนเงินทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก} = (\text{สัดส่วนของเงินฝาก} \times \text{ต้นทุนเงินฝาก}) + (\text{สัดส่วนของเงินกู้ยืม} \times \text{ต้นทุนเงินกู้ยืม})$$

$$\begin{aligned} \text{โดยที่} \quad \text{สัดส่วนของเงินฝาก} &= \text{เงินรับฝาก} \div \text{เงินทุน} \\ \text{สัดส่วนของเงินกู้ยืม} &= \text{เงินกู้ยืม} \div \text{เงินทุน} \end{aligned}$$

3.5.2 การวิเคราะห์ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์

1) ต้นทุนเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์

ต้นทุนดังกล่าวอยู่ในรูปตัวเลขทางบัญชีที่ปรากฏในงบการเงิน เนื่องจากแหล่งที่มาของเงินทุนสหกรณ์ นอกจากจะมาจากเงินรับฝากจากสมาชิกและเงินกู้จากแหล่งต่าง ๆ แล้ว ส่วนหนึ่งยังมาจากทุนสหกรณ์เอง เช่น ทุนเรือนหุ้น ทุนสำรอง ซึ่งในที่นี้ควรคิดต้นทุนค่าเสียโอกาสของเงินทุนดังกล่าว เพื่อคำนวณหาต้นทุนที่แท้จริงของเงินลงทุนที่สหกรณ์นำไปใช้ลงทุนก่อให้เกิดรายได้ ฉะนั้นในการคำนวณนอกจากจะคำนวณนอกจากจะคำนวณหาต้นทุนที่แท้จริงของเงินลงทุนและต้นทุนเงินกู้ยืมแล้ว ยังต้องคำนวณค่าเสียโอกาสเงินทุนภายในสหกรณ์อีกส่วนหนึ่ง ก่อนนำมาหาต้นทุนเงินทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก สามารถคำนวณหาต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักได้ โดยถ่วงน้ำหนักจากสัดส่วนของเงินทุนจากทุนภายในกับเงินลงทุนสุทธิ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ต้นทุนเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์} &= (\text{สัดส่วนของต้นทุนทางบัญชี} \times \text{ต้นทุนถัวเฉลี่ยทางบัญชี}) + \\ &\quad \text{ถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก} \quad (\text{สัดส่วนของเงินทุนภายใน} \times \text{ต้นทุนค่าเสียโอกาส}) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{โดยที่ สัดส่วนของต้นทุนทางบัญชี} &= \frac{(\text{เงินรับฝาก} + \text{เงินกู้ยืม})}{\text{เงินทุนภายนอกและภายในนำไปลงทุน}} \\ \text{สัดส่วนเงินทุนภายใน} &= \frac{\text{เงินทุนภายในสหกรณ์}}{\text{เงินทุนภายนอกและเงินทุนภายในที่นำไปลงทุน}} \end{aligned}$$

3.5.3 การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนของเงินทุน และแนวนโยบายในการบริหารเงินทุน

1) การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน

อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนเป็นรายได้ หรือผลตอบแทนที่หน่วยธุรกิจได้รับจากการลงทุนในทรัพย์สินต่าง ๆ ได้แก่ เงินให้กู้ยืม (ลูกหนี้เงินกู้) เงินฝากในธนาคารพาณิชย์ และเงินลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ย ส่วนลดรับ และเงินปันผล ซึ่งคำนวณได้จาก ดอกเบี้ยส่วนลดรับและเงินปันผลระหว่างปีหารด้วย ปริมาณเงินลงทุน คูณด้วยร้อย สามารถเขียนออกมาในรูปสมการได้ดังนี้

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน} = \frac{\text{ดอกเบี้ย} + \text{ส่วนลดรับ} + \text{เงินปันผล}}{\text{เงินลงทุน}} \times 100$$

ดอกเบี้ย ส่วนลดรับ และเงินปันผล หมายถึง ดอกเบี้ย ส่วนลดรับ และเงินปันผลที่ได้รับจากการลงทุน โดยการให้กู้ยืม การฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์ และการลงทุนในหลักทรัพย์ในงวดบัญชีนั้น ๆ

2) ส่วนต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนกับต้นทุนของเงินลงทุน

การนำต้นทุนของเงินทุนมาเปรียบเทียบกับอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนจะทำให้ทราบว่าสหกรณ์สามารถนำเงินลงทุนที่ได้มาจากการระดมทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอกและนำไปใช้ในการลงทุนให้เกิดประโยชน์ออกมามากน้อยเพียงใด อันสามารถที่จะสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างกำไรแก่หน่วยธุรกิจนั้น

ส่วนต่างระหว่างผลตอบแทน จากการลงทุนกับต้นทุนของเงินทุนที่สหกรณ์ได้รับสามารถคำนวณได้จากส่วนต่างของต้นทุนเงินทุน (ภายใน) ถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่สหกรณ์มีค่าใช้จ่ายเป็นต้นทุนจริงได้ดังนี้

ส่วนต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนการลงทุน เท่ากับ อัตราร้อยละผลตอบแทนจากการลงทุน ลบ อัตราร้อยละ ต้นทุนเงินทุน (ภายใน) ถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

ส่วนต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนการลงทุน กับต้นทุนเงินลงทุนทางเศรษฐศาสตร์ย่อมมีค่าที่แตกต่างไปจากกรณีการคิดต้นทุนเงินลงทุนทางบัญชี ซึ่งหากนำตัวเลขอัตราผลตอบแทนเงินลงทุนของสหกรณ์มาเปรียบเทียบกับอัตราส่วนต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนการลงทุนกับต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์

ส่วนต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนการลงทุนกับต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ เท่ากับ อัตราผลตอบแทนการลงทุน ลบ ต้นทุนเงินลงทุนทางเศรษฐศาสตร์ถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

ส่วนต่างอัตราผลตอบแทนเงินลงทุนทางเศรษฐศาสตร์และทางบัญชีจะแตกต่างกันมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 2 ปัจจัย คือ

1. สัดส่วนของเงินทุนภายในที่ใช้ในการลงทุนสุทธิ ซึ่งหากขนาดของสัดส่วนเงินทุนดังกล่าวมีมากก็จะมีน้ำหนักในการถ่วงหาค่าเฉลี่ยสูงขึ้น

2. ต้นทุนค่าเสียโอกาสของเงินลงทุนที่นำมา ใช้ในการวิเคราะห์ว่าจะใช้ในอัตราที่สูงหรือต่ำนั้นก็อาจจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ที่จะทำให้ต้นทุนเงินทุนแตกต่างกันได้ และอาจขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้วิเคราะห์ซึ่งอาจจะใช้เงินปันผลคืนให้แก่สมาชิกเป็นเกณฑ์ หรือใช้ในการคำนวณต้นทุนเงินทุนของสหกรณ์เอง

3) การวัดประสิทธิภาพการใช้เงินทุน และแนวนโยบายการบริหารเงินทุน

ศิริพร กิริติการกุล (2547) สรุปไว้ว่า การวัดประสิทธิภาพการใช้เงินทุนนั้น ถ้าประสิทธิภาพการใช้เงินทุนต่ำ สหกรณ์จะมีต้นทุนทางบัญชีและต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์สูง และผลตอบแทนการลงทุนจะต่ำ แต่ถ้าประสิทธิภาพการใช้เงินทุนสูง สหกรณ์จะมีต้นทุนทางบัญชีและต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ต่ำและผลตอบแทนทางบัญชีสูง

ทางเลือกของนโยบาย

1. เลือกทางเลือกของนโยบายด้านการจัดการเงินทุน (ฝ่ายจัดการ) โดยพิจารณาจากประสิทธิภาพการใช้เงินทุน ถ้าประสิทธิภาพการใช้เงินทุนต่ำ สหกรณ์จะมีต้นทุนทางบัญชีและต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์สูงและผลตอบแทนการลงทุนจะต่ำ สหกรณ์สามารถเลือกกำหนดนโยบายการจัดการเงินทุนเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมให้สูงขึ้น ควบคุมสินเชื่ออย่างมีประสิทธิภาพกำหนดเป้าหมายสินเชื่อบริการประจำปี และพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพการลงทุนภายในภายนอกสหกรณ์โดยพิจารณาจากแหล่งลงทุนที่ให้ผลตอบแทนสูง ต้นทุนต่ำ พิจารณาเลือกทางเลือกของนโยบายโดยพิจารณาจากประสิทธิภาพการใช้เงินทุน ถ้าประสิทธิภาพการใช้เงินทุนสูง สหกรณ์จะมีต้นทุนทางบัญชีและต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ต่ำ และผลตอบแทนการลงทุนจะสูง การ

เลือกทางเลือกในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเงินทุนของสหกรณ์เกี่ยวกับการจัดการเงินทุนของสหกรณ์เกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม อาจกำหนดให้ลดลงได้ แต่ยังควบคุมสินเชื่อให้ดีขึ้นและกำหนดเป้าหมายสินเชื่อที่ชัดเจน

2. เลือกทางเลือกของนโยบายด้านการบริหารเงินทุน (ฝ่ายบริหาร) โดยพิจารณาประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงิน ถ้าประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงินต่ำ สหกรณ์จะมีต้นทุนทางบัญชีและต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์สูงและผลตอบแทนการลงทุนจะต่ำ การเลือกนโยบายด้านการบริหารเงินทุนควรปรับอัตราดอกเบี้ยด้านเงินรับฝากให้สอดคล้องกับตลาด และปรับปรุงอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ให้ให้สอดคล้องกับตลาดเช่นเดียวกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าผลตอบแทนการลงทุนที่สหกรณ์ได้รับอาจจะสูง ในขณะที่ต้นทุนเงินอาจจะสูงด้วย สหกรณ์ควรเลือกนโยบายด้านการบริหารเงินทุนโดยพิจารณาประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงินลงทุนสูง คือ ต้นทุนทางบัญชีและต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ต่ำ ผลตอบแทนการลงทุนสูง ควรเป็นทางเลือกของสหกรณ์ เพื่อประโยชน์ของสมาชิกที่จะได้รับเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนในอัตราสูง และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพเงินทุนจากการลงทุนทั้งภายในและภายนอกและภายใน ลดความเสี่ยงของการลงทุนในระยะยาว

3.5.4 การวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง

ความเพียงพอและความเข้มแข็งของเงินทุน เน้นแหล่งเงินทุนภายในสหกรณ์เป็นหลัก การมีทุนของสหกรณ์เพียงพอกับความเสี่ยงต่าง ๆ และทุนของสหกรณ์ควรมีลักษณะที่ไม่สามารถถอนได้และไม่ผูกพันที่จ่ายผลตอบแทน หากเงินทุนภายนอก (เงินกู้ยืม) มากกว่าทุนของสหกรณ์ แสดงว่าทุนของสหกรณ์ไม่เพียงพอและมีภาระผูกพันทางการเงิน ผู้บริหารสหกรณ์ต้องเพิ่มความระมัดระวังในการใช้ทุนเพื่อสร้างรายได้รองรับ

ความเสี่ยงของเงินทุน การก่อหนี้ในอัตราที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ด้วยทุนของสหกรณ์มีความเสี่ยง จากสัดส่วนหนี้สินทั้งสินต่อทุนของสหกรณ์ ถ้าผลหนี้้น้อยกว่าทุนของสหกรณ์ ย่อมสามารถรองรับหนี้ทั้งสินต่อทุนของสหกรณ์ถ้าผลหนี้้น้อยกว่าทุนของสหกรณ์ ย่อมสามารถรองรับหนี้ได้ด้วยตัวเอง และสร้างความมั่นใจให้กับเจ้าหนี้ที่ หากผลหนี้้นมากกว่าทุนของสหกรณ์มีความเสี่ยงต้องระดมทุน และบริหารสินทรัพย์เพื่อสร้างรายได้รองรับความเสี่ยง

การให้ผลตอบแทน ผลตอบแทนมากหรือน้อย วัดจากอัตรากำไรต่อส่วนของทุน สหกรณ์ หากมีอัตราสูงแสดงว่าทุนไปสร้างรายได้ดี หรือลงทุนในสินทรัพย์คุณภาพดีเพื่อสร้างรายได้

คำอธิบายแบบ

ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง

1. เงินทุนดำเนินงาน หมายถึง หนี้สินและทุนของสหกรณ์ในงบดุล

ผลตอบแทนต่อส่วนของทุน หมายถึง ร้อยละของผลตอบแทนจากเงินลงทุน โดยใช้กำไรสุทธิเทียบกับทุนของสหกรณ์ตัวเฉลี่ย (ทุนของสหกรณ์ปีปัจจุบัน+ปีก่อนแล้วหาร 2)

2. แหล่งเงินทุน หมายถึง แหล่งที่มาของเงินทุนดำเนินงาน ดูจากงบดุล แบ่งเป็นทุนภายในสหกรณ์ (เงินรับฝากสมาชิก และทุนของสหกรณ์ ฯลฯ) และทุนภายนอกสหกรณ์ (เงินกู้ยืม เงินรับฝากจากสหกรณ์ และอื่น ๆ)

ทุนสำรองต่อสินทรัพย์ หมายถึง สัดส่วนของทุนสำรองเทียบกับสินทรัพย์รวมทั้งสิ้น ดูจากงบดุล

3. สัดส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุน หมายถึง การเทียบสัดส่วนระหว่างหนี้สินทั้งสิ้นกับทุนของสหกรณ์ ดูจากงบดุล

การเติบโตทุนของสหกรณ์/หนี้สิน หมายถึง อัตราการเพิ่ม/ลดทุนของสหกรณ์และหนี้สิน เทียบปีปัจจุบันกับปีก่อน

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดให้ผู้สอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร วิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ทั้งระดับจุลภาคและระดับมหภาคในมุมมอง 6 มิติ โดยการประยุกต์ใช้ CAMELS analysis เพื่อสร้างตัวชี้วัดที่เป็นมาตรฐานในการวิเคราะห์และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ต่อฝ่ายบริหารของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เพื่อการเฝ้าระวังการเตือนภัยทางการเงิน เพื่อส่งสัญญาณเตือนให้ผู้บริหารสหกรณ์ได้ทราบภาวะเศรษฐกิจสหกรณ์ให้สามารถวางแผนงานรับสถานการณ์ได้ทันเวลา รวมทั้งเสนอผลการวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจ ให้ข้อเสนอแนะเพื่อลดความเสี่ยงทางการเงินและป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย

การวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง (Capital strength) ใช้เครื่องมือทางบัญชีวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ดังนี้

1. อัตราหนี้สินต่อทุน (เท่า) แสดงให้เห็นสัดส่วนของหนี้สินต่อทุน ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสามารถในการชำระหนี้ของสหกรณ์ อัตราส่วนที่ค่อนข้างต่ำ แสดงถึงความเพียงพอของเงินทุนในการชำระหนี้สินของสหกรณ์ ถ้าอัตราส่วนดังกล่าวสูงเท่าใด แสดงว่าสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรมีความเสี่ยงสูงที่จะไม่สามารถชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้ไม่สุจริตในการคำนวณ คือ

$$\text{หนี้สินต่อทุน} = \frac{\text{หนี้สินทั้งสิ้น}}{\text{ทุนของสหกรณ์}} \text{ เท่า}$$

2. อัตราทุนสำรองต่อสินทรัพย์ (เท่า) แสดงให้เห็นสัดส่วนของทุนสำรองต่อสินทรัพย์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีทุนที่ไม่สามารถถอนได้ เว้นไว้แต่การชดเชยผลขาดทุนและไม่ผูกพันที่จะจ่ายผล คอบแทน (ทุนสำรอง) หากอัตราส่วนดังกล่าวต่ำ สหกรณ์จะมีความเสี่ยงสูง มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\text{ทุนสำรองต่อสินทรัพย์} = \frac{\text{ทุนสำรอง}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้น}} \text{ เท่า}$$

3. อัตราการเติบโตทุนของสหกรณ์ (%) แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้น (เติบโต) หรือลดลง (ถดถอย) ของทุนของสหกรณ์ อัตราส่วนดังกล่าวแสดงถึงการเติบโตที่มากขึ้น มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราการเติบโตทุนของสหกรณ์} = \frac{\text{ทุนของสหกรณ์ปีปัจจุบัน} - \text{ทุนปีก่อน}}{\text{ทุนปีก่อน}} \times 100$$

4. อัตราการเติบโตของหนี้สิน (%) แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้น (เติบโต) หรือลดลง (ถดถอย) ของหนี้สินทั้งสิ้น ถ้าอัตราส่วนดังกล่าวสูงเท่าใด แสดงถึงการเติบโตที่มากขึ้น มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราการเติบโตของหนี้สิน} = \frac{\text{หนี้สินของสหกรณ์ปีปัจจุบัน} - \text{หนี้สินปีก่อน}}{\text{หนี้สินปีก่อน}} \times 100$$

5. อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน (%) บอกให้ทราบถึงผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุน มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ทุนของสหกรณ์เฉลี่ย}} \times 100$$

การวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงนั้น จะเป็นการนำอัตราส่วนที่คำนวณได้จากสมการข้างต้น ไปเปรียบเทียบกับ ข้อมูลและอัตราส่วนสำคัญ of สหกรณ์การเกษตร เฉลี่ย (Peer Group) ปี 2552 (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, ออนไลน์) แล้วแปลความหมายค่าอัตราส่วน of สหกรณ์ที่คำนวณได้ (สามารถดูรายละเอียดได้ในภาคผนวก)

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาในบทนี้ ได้จากการนำข้อมูลจากรายงานงบการเงิน และจากการประชุมกลุ่ม (Focused Group) ของสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด มาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผลการศึกษาที่ได้ แบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้คือ

- ส่วนที่ 1 แหล่งที่มา และใช้ไปของเงินทุนของสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด
- ส่วนที่ 2 ต้นทุน และผลตอบแทนเงินทุนของสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด
- ส่วนที่ 3 ความเพียงพอของเงินทุนสหกรณ์
- ส่วนที่ 4 แนวนโยบายการบริหารเงินทุน และการจัดการธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์

ส่วนที่ 1 แหล่งที่มา และใช้ไปของเงินทุนของสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด

1. แหล่งที่มาของเงินทุนของสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด

สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด เป็นสหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่มาก ในปี 2552 มีสมาชิกจำนวน 2,433 คน เพิ่มจากปี 2551 ซึ่งมีจำนวน 1,307 คน สินทรัพย์ของสหกรณ์ เพิ่มขึ้น จาก 119.0 ล้านบาทในปี 2551 เป็น 194.6 ล้านบาทในปี 2552 การเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์รวม เกิดจากการเพิ่มหนี้ในรายการในงบดุล จาก 88.56 ล้านบาทในปี 2551 เพิ่มขึ้น เป็น 157.95 ล้านบาทในปี 2552 สำหรับการเพิ่มของทุนสหกรณ์ 6.2 ล้านบาท (จาก 30.4 ล้านบาทในปี 2551 เพิ่มขึ้น เป็น 36.6 ล้านบาท ในปี 2552) จากรายการทุนเรือนหุ้น 2.5 ล้านบาท ทุนสำรอง 0.8 ล้านบาท ทุนสะสม 0.8 ล้านบาท และกำไรสุทธิเพิ่มขึ้น 2.1 ล้านบาท

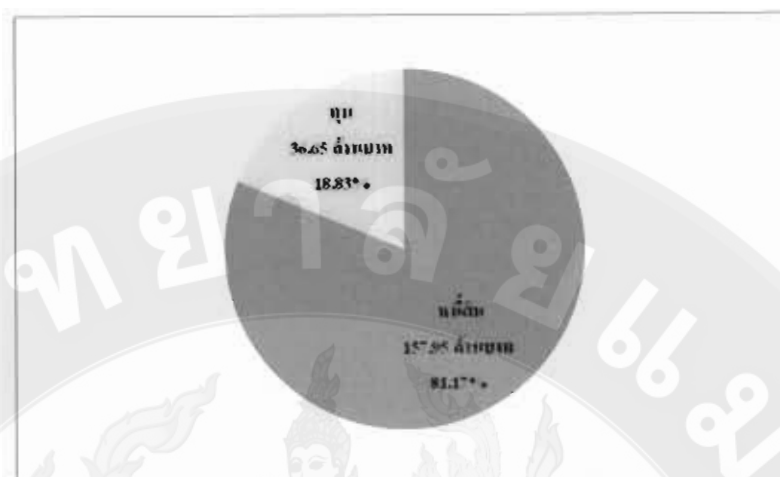
ทั้งนี้การเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์รวมของสหกรณ์ ได้มาจากการสร้างหนี้มากกว่าส่วนของเจ้าของ ซึ่งสหกรณ์มีภาระผูกพันที่จะต้องชำระหนี้ กล่าวคือ ในปี 2552 สหกรณ์มีหนี้สิน 157.95 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 81.17 ของสินทรัพย์รวม และมีทุน 36.65 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18.83 ของสินทรัพย์รวม ดังแสดงในภาพที่ 4.1 ซึ่งเปรียบเทียบทางได้มาของสินทรัพย์ของสหกรณ์ ที่มาจากหนี้สิน ร้อยละ 81.17 และทุนสหกรณ์ร้อยละ 18.83 ทั้งนี้สหกรณ์ได้ลงทุนสินทรัพย์ สหกรณ์ไปในกิจการ หรือธุรกิจของสหกรณ์ ประกอบด้วย ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจการจัดหาสินค้ามา จำหน่าย (วัสดุการเกษตร, สินค้าน้ำมัน และสินค้าอื่นๆ) ธุรกิจรวบรวมผลผลิต (ข้าวและข้าวโพด) ธุรกิจการแปรรูป (ข้าวสาร) และธุรกิจให้บริการส่งเสริมการเกษตร หากทำการจัดอันดับ ความสำคัญของธุรกิจของสหกรณ์ โดยใช้ปริมาณเงินทุนหมุนเวียนและรายได้จากธุรกิจเป็นเกณฑ์ ธุรกิจสินเชื่อสูงสุดเป็นอันดับหนึ่ง และรองลงมาเป็น ธุรกิจรวบรวมผลผลิต ธุรกิจจัดหาสินค้ามา

จำหน่าย ธุรกิจการแปรรูป และธุรกิจให้บริการส่งเสริมการเกษตร มีความสำคัญตามลำดับสินทรัพย์ที่มีทางได้มาจากการสร้างหนี้มากกว่า ส่วนของเจ้าของ ซึ่งทำให้สหกรณ์มีภาระที่ต้องชำระหนี้ในรูปของต้นทุนเงินทุน แก่เจ้าของเงินทุน ได้แก่ เงินฝากของสมาชิก (ในรูปดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก) และดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ (ในรูปดอกเบี้ยเงินกู้ยืม) ทั้งนี้พบว่าสหกรณ์มีเงินกู้ยืมมากกว่าเงินรับฝาก กล่าวคือเงินกู้ยืมมีมากถึงร้อยละ 69.46 ของหนี้สิน ในขณะที่เงินรับฝากมีเพียงร้อยละ 26.71 ของหนี้สิน หรือ 42.20 ล้านบาท สำหรับผลการดำเนินงานของสหกรณ์ในปี 2552 ซึ่งสหกรณ์มีปริมาณธุรกิจ 192.61 ล้านบาท มีต้นทุนและค่าใช้จ่ายในธุรกิจหลักทั้ง 4 ธุรกิจ รวม 188.61 ล้านบาท ผลการประกอบการสหกรณ์มีกำไรสุทธิ 4.42 ล้านบาท ดังตารางที่ 4.1 และภาพที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร ทับคล้อ จำกัด ปี 2552
(หน่วย: ล้านบาท)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ฐานะทางการเงิน		
1. สินทรัพย์	194.6	100.00
2. หนี้สิน	157.95	81.17
(2.1) เงินรับฝาก	42.2	26.71
(2.2) เงินกู้ยืม	109.71	69.46
3.ทุน	36.65	18.83
ผลการดำเนินงาน		
4. ปริมาณธุรกิจ	192.61	100.00
5. ต้นทุน/ค่าใช้จ่าย	188.19	97.71
6. กำไร (ขาดทุน) สุทธิ	4.42	2.29

ที่มา : งบการเงิน สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด ; 2552

ภาพที่ 4.1 เปรียบเทียบทางได้มาของสินทรัพย์ของสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด ปี 2552

ที่มา : งบการเงิน สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด ; 2552

สหกรณ์มีวัตถุประสงค์ในการระดมเงินทุนเพื่อใช้ในธุรกิจที่สำคัญ 2 ธุรกิจได้แก่ ธุรกิจสินเชื่อ สหกรณ์ให้สินเชื่อแก่สมาชิก โดยแยกเป็นเงินกู้ระยะสั้น และระยะปานกลาง เมื่อสิ้นบัญชีปี 2552 มีลูกหนี้เงินกู้ทั้งระยะสั้นและระยะปานกลาง คงเหลือ 80.2 ล้านบาท

1. ธุรกิจรวบรวมผลผลิต โดยการรับจำนำข้าว แม้จะใช้เงินทุนหมุนเวียนจำนวนมาก สหกรณ์ได้รับการสนับสนุนด้านเงินกู้ยืมปลอดดอกเบี้ย (ชำระคืนภายใน 3 เดือน หากชำระช้าเกินกว่า 3 เดือน ดอกเบี้ยเท่ากับ 3% ต่อปี) จำนวน 52 ล้านบาท เพื่อใช้ในการรวบรวมข้าวเปลือก จากสมาชิก มูลค่ากว่า 109 ล้านบาท และสามารถชำระคืนเงินกู้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด

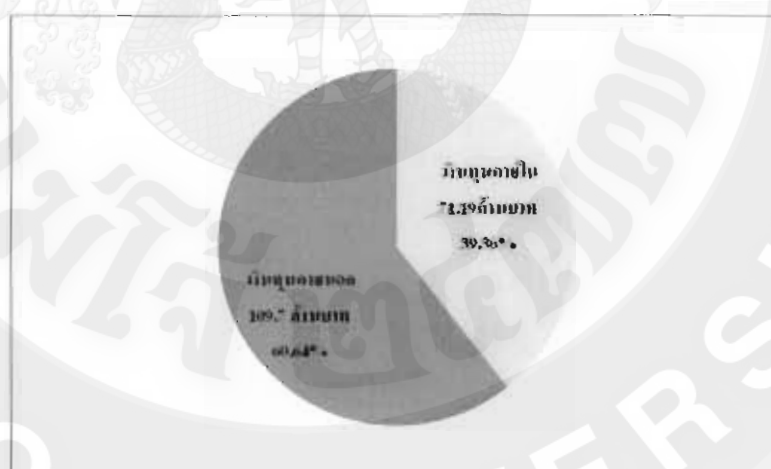
นอกจากการลงทุนในธุรกิจหลักแล้ว สหกรณ์ยังมีความจำเป็นต้องอาศัยเงินทุนเพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนสำหรับธุรกิจอื่นๆ ซึ่งการระดมเงินทุนของสหกรณ์ได้มาจาก แหล่งเงินทุนภายใน ประกอบด้วย เงินรับฝาก เงินรื้อนหุ้น และเงินสำรอง ในปี 2552 สหกรณ์สามารถระดมเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายในได้ 71.19 ล้านบาท หรือร้อยละ 39.36 ของเงินทุนทั้งหมด ซึ่งประกอบไปด้วย เงินรับฝาก 42.20 ล้านบาท หรือร้อยละ 59.28 ของเงินทุนภายใน เงินรื้อนหุ้น 20.53 ล้านบาท หรือร้อยละ 28.84 และเงินสำรอง 8.46 ล้านบาท หรือร้อยละ 11.88 ของเงินทุนภายใน นอกจากนี้สหกรณ์สามารถระดมเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอก ในรูปเงินกู้ยืมจาก สถาบันการเงินต่างๆ ได้แก่ ธ.ก.ส. และ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ซึ่งในปี 2552 สหกรณ์กู้ยืม 109.70 ล้านบาท หรือร้อยละ 60.64 ของเงินทุนทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วย เงินกู้ยืมจาก ธ.ก.ส. 57.70 ล้านบาท หรือร้อยละ 52.60 ของเงินทุนภายนอก และเงินกู้ยืมจาก กรมส่งเสริมสหกรณ์ 52 ล้านบาท หรือร้อยละ 47.40 ของเงินทุนภายนอก ดังตารางที่ 4.2 และภาพที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แหล่งที่มาและปริมาณเงินทุน ของสหกรณ์การเกษตร ทับคล้อ จำกัด ปี 2552

(หน่วย: ล้านบาท)

รายการ; แหล่งที่มาของเงินทุน	จำนวน	ร้อยละ
1. เงินทุนภายใน	71.19	39.36
(1.1) เงินรับฝาก	42.20	23.33
(1.2) ทุนเรือนหุ้น	20.53	11.35
(1.3) ทุนสำรอง	8.46	4.68
2. เงินทุนภายนอก	109.70	60.64
(2.1) เงินกู้ยืมจาก ธ.ก.ส.	57.70	31.90
(2.2) เงินกู้ยืมจาก กรมส่งเสริมสหกรณ์	52.00	28.74
รวมเงินทุนของสหกรณ์	180.89	100.00

ที่มา : งบการเงิน สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด ; 2552

ภาพที่ 4.2 เปรียบเทียบแหล่งที่มาของเงินทุนสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด ปี 2552

ที่มา : งบการเงิน สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด ; 2552

2. แหล่งที่มาของเงินทุนภายใน

สหกรณ์ระดมเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายในที่สำคัญ ได้แก่ เงินรับฝากจากสมาชิก ทุนเรือนหุ้น และทุนสำรองที่เป็นผลจากกำไรที่ได้รับในอดีต ในปี 2552 การระดมเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายในของสหกรณ์ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เงินรับฝาก

เงินรับฝากจากสมาชิก ถือเป็นแหล่งเงินทุนภายในที่สำคัญที่สุด กล่าวคือ ในปี 2552 สหกรณ์สามารถระดมเงินฝากจากสมาชิก เพื่อใช้เป็นเงินทุนของสหกรณ์ได้ทั้งสิ้น 42.20 ล้านบาท หรือร้อยละ 59.28 ของเงินทุนภายในทั้งหมด โดยสหกรณ์มีบริการรับฝากเงินจากสมาชิก 4 ประเภท ได้แก่ เงินฝากออมทรัพย์ ออมทรัพย์พิเศษ สัจจะออมทรัพย์ และ เงินฝากประจำ ปริมาณเงินฝากรวมทั้ง 4 ประเภท ณ วันสิ้นปี มีจำนวน 42.20 ล้านบาท เงินฝากที่ได้รับความนิยมจากสมาชิกมากที่สุดคือ เงินฝากออมทรัพย์พิเศษ มีปริมาณเงินฝากจำนวน 37.12 ล้านบาท หรือร้อยละ 87.96 ของเงินฝากทั้งหมด รองลงมาได้แก่ เงินฝากออมทรัพย์ 4.2 ล้านบาทหรือร้อยละ 9.95 เงินฝากสัจจะออมทรัพย์ 0.85 ล้านบาท หรือร้อยละ 2.01 และเงินฝากประจำ 0.03 ล้านบาท หรือร้อยละ 0.07 ของเงินฝากทั้งหมด ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ปริมาณรับฝาก และประเภทเงินรับฝากของสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด ปี 2552
(หน่วย: ล้านบาท)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ออมทรัพย์	4.20	9.95
อัตราดอกเบี้ย (%)	3.00	
2. ออมทรัพย์พิเศษ	37.12	87.96
อัตราดอกเบี้ย (%)	4.00	
3. สัจจะออมทรัพย์	0.85	2.01
อัตราดอกเบี้ย (%)	3.00	
4. ประจำ	0.03	0.07
อัตราดอกเบี้ย (%)	4.00	
รวม	42.20	100.00

ที่มา : งบการเงิน สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด ; 2552

(2) ทุนเรือนหุ้น

สหกรณ์มีนโยบายส่งเสริมให้สมาชิกมีการเพิ่มหุ้นระหว่างปี และการเปิดรับสมาชิกใหม่ และมีการจ่ายผลตอบแทนในรูปแบบเงินปันผลคืนให้กับสมาชิก จากการดำเนินธุรกิจที่มีกำไรของสหกรณ์ ซึ่งในปี 2551 สหกรณ์จ่ายเงินปันผลคืนแก่สมาชิก ในอัตราร้อยละ 6 ซึ่งสูงกว่า

อัตราดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารพาณิชย์ ทำให้สมาชิกมีความศรัทธาเชื่อมั่น ในการเข้าร่วมเป็นสมาชิก และมีการเพิ่มหุ้นกับสหกรณ์อย่างต่อเนื่องทุกปี ซึ่งทุนเรือนหุ้น เป็นแหล่งเงินทุนภายในที่สหกรณ์สามารถนำไปใช้ในการลงทุนระยะยาวได้ เนื่องจากทุนหรือหุ้นสมาชิกจะสามารถถอนหุ้นคืนได้เมื่อลาออก หรือเสียชีวิตเท่านั้น สหกรณ์จึงสามารถนำไปลงทุนระยะยาวได้ การเพิ่มขึ้นของทุนเรือนหุ้นจึงเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นศรัทธาของสมาชิกที่มีส่วนร่วมในการลงทุนกับสหกรณ์ตามอุดมการณ์ของสหกรณ์ นอกจากนี้สหกรณ์ยังมีการดำเนินนโยบายการส่งเสริมการเพิ่มหุ้นของสมาชิก โดยการหักค่าหุ้นจากสมาชิกที่กู้ยืมเงินจากสหกรณ์ในอัตราร้อยละ 5 ของเงินกู้ ทุนเรือนหุ้นจึงเป็นที่มาของแหล่งเงินทุนที่สำคัญที่สุดของสหกรณ์ ในปี 2552 สหกรณ์มีทุนเรือนหุ้น 20.53 ล้านบาท หรือร้อยละ 28.84 ของเงินทุนภายในทั้งหมดที่สหกรณ์ระดมได้ ในปี 2552

(3) ทุนสำรอง

ทุนสำรองเป็นที่มาของเงินทุนภายในที่สำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาแก่สมาชิก ทั้งนี้การเพิ่มขึ้นของทุนสำรองอย่างต่อเนื่องแสดงให้เห็นถึงผลการดำเนินงานด้านการเงินที่มีกำไร และสามารถจัดสรรไว้เป็นทุนสำรอง ร้อยละ 10 กำไรสุทธิ ในปี 2552 สหกรณ์ มีทุนสำรอง 8.46 ล้านบาทหรือร้อยละ 11.88 ของเงินทุนทั้งหมด

3. แหล่งที่มาของเงินทุนภายนอก

สหกรณ์กู้ยืมจากแหล่งเงินทุนภายนอก มีปริมาณเงินกู้รวม 109.70 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 60.64 ของเงินทุนที่ระดมได้ทั้งหมดในปี 2552 โดยที่ร้อยละ 47.40 ของการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนภายนอก หรือ 52.0 ล้านบาท เป็นการกู้ยืมจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในโครงการรับจำนำข้าวภายใต้ นโยบายของรัฐบาล ซึ่งสหกรณ์ ได้รับการสนับสนุนด้านเงินกู้ยืมปลอดดอกเบี้ยจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ (ชำระคืนภายใน 3 เดือน หากชำระช้าเกินกว่า 3 เดือน ดอกเบี้ยเท่ากับ 3% ต่อปี) เพื่อใช้ในการรวบรวมข้าวเปลือก จากสมาชิก และสามารถชำระคืนเงินกู้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ทั้งนี้ก็ร้อยละ 52.60 ของเงินกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนภายนอก หรือ 57.7 ล้านบาทเป็นเงินทุนที่สหกรณ์นำไปใช้ในการทำธุรกิจของสหกรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจสินเชื่อ โดยแหล่งเงินทุนภายนอกที่สำคัญ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตร (ธ.ก.ส.) และกรมส่งเสริมสหกรณ์

จะเห็นได้ว่าการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ มีแหล่งเงินทุนที่สำคัญ ได้มาจากแหล่งเงินทุนภายนอก ในรูปของเงินกู้ยืม โดยคิดเป็นร้อยละ 60.64 ของเงินทุนทั้งหมดที่สหกรณ์ระดมได้ ในปี 2552 ซึ่งสหกรณ์มีภาระผูกพันที่จะต้องชำระหนี้ และสหกรณ์ต้องรับภาระดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ ซึ่งทำให้สหกรณ์มีต้นทุนค่าใช้จ่ายสูงกว่าการจัดหาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายใน

ส่วนที่ 2 ต้นทุน และผลตอบแทนเงินทุนของสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด

สหกรณ์ทำหน้าที่ในการระดมเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอก และแหล่งเงินทุนภายใน เพื่อนำเงินทุนดังกล่าวไปใช้ในการประกอบธุรกิจ เพื่อสร้างรายได้ให้กับสหกรณ์ เงินทุนที่สหกรณ์ระดมได้นั้น สหกรณ์มีภาระที่จะต้องจ่ายต้นทุนคืนให้แก่เจ้าของเงินทุน ซึ่งก็คือต้นทุนเงินทุนของสหกรณ์ และผลตอบแทนที่สหกรณ์ได้รับจากการประกอบธุรกิจในรูปรายได้ที่เป็นตัวเงิน ก็คือผลตอบแทนเงินทุนของสหกรณ์

1 ต้นทุนเงินทุนของสหกรณ์

การระดมเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายในและภายนอกของสหกรณ์นั้น เงินทุนดังกล่าวที่สหกรณ์ระดมได้ ต่างก็มีต้นทุนที่สหกรณ์ต้องจ่ายให้แก่เจ้าของเงินทุน ซึ่งต้นทุนเงินทุนจากแหล่งต่างๆ จะแตกต่างกันออกไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก

เงินที่สมาชิกฝากไว้กับสหกรณ์ทั้ง 4 ประเภทนั้น (ตารางที่ 2.3) สหกรณ์มีต้นทุนในรูปของดอกเบี้ยจ่าย ซึ่งสหกรณ์กำหนดอัตราดอกเบี้ยของเงินฝากประเภทต่างๆ ไว้ในอัตรา 3-5 % ซึ่งเป็นอัตราที่สูงกว่าธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ประมาณร้อยละ 1-2% ในปี 2552 สหกรณ์จ่ายดอกเบี้ยเงินฝากให้แก่สมาชิก จำนวน 1.40 ล้านบาท หรือร้อยละ 56.07 ของต้นทุนเงินทุนภายใน ดังตารางที่ 4.4

(2) เงินปันผล (เฉลี่ยคืนตามหุ้น)

การระดมเงินทุนของสหกรณ์ โดยการส่งเสริมให้สมาชิกสะสมหุ้นเพิ่ม นับเป็นหน้าที่ที่สำคัญของสหกรณ์ เนื่องจากทุนจากทุนเรือนหุ้นนั้น สหกรณ์สามารถนำไปใช้ลงทุนเพื่อให้เกิดรายได้ในระยะยาวได้ เนื่องจากสมาชิกจะไม่สามารถถอนหุ้นคืน ยกเว้นในกรณีที่ลาออก หรือเสียชีวิตเท่านั้น นอกจากนี้สหกรณ์จะจ่ายคืนให้แก่สมาชิกเมื่อสหกรณ์ดำเนินธุรกิจและได้รับกำไรและปันผลคืนแก่สมาชิกในอัตราเท่าใดนั้น ก็ขึ้นอยู่กับผลกำไรที่สหกรณ์ได้รับและอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาด ในปี 2552 สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด มีการระดมทุนเรือนหุ้นจากทั้งสมาชิกเดิม และสมาชิกใหม่เป็นจำนวน 20.53 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้านี้ร้อยละ 17.16 สหกรณ์มีการจ่ายผลตอบแทนแก่สมาชิกในรูปของเงินปันผลทั้งสิ้น 1.10 ล้านบาท หรือร้อยละ 43.93 ของต้นทุนเงินทุนภายใน ดังตารางที่ 4.4

(3) ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ยืม

สหกรณ์ระดมเงินทุนจากการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนภายนอกเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง กล่าวคือ ในปี 2552 สหกรณ์ระดมเงินทุนจากการกู้ยืมแหล่งเงินทุนภายนอกเป็นจำนวนทั้งสิ้น 109.70 ล้านบาท หรือร้อยละ 60.64 ของเงินทุนทั้งหมดที่สหกรณ์ระดมได้ในปี 2552 การกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนภายนอกทำให้สหกรณ์มีต้นทุนที่สูงกว่าเมื่อเทียบกับการระดมทุนจากแหล่งเงินทุน

ภายใน ในปี 2552 สหกรณ์มีดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ยืม 2.18 ล้านบาท หรือร้อยละ 46.58 ของต้นทุนเงินทุน ทั้งหมด ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ต้นทุนของเงินทุนของสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด ปี 2552

(หน่วย: ล้านบาท)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ต้นทุนเงินทุนภายใน	2.5	53.42
(1.1) ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก	1.4	56.07
(1.2) เงินปันผล (เฉลี่ยคืนตามส่วนของหุ้น)	1.1	43.93
อัตราเงินปันผล (เฉลี่ยคืนตามส่วนของหุ้น)	6	
2. ต้นทุนเงินทุนภายนอก (ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ยืม)	2.18	46.58
รวมต้นทุนเงินทุน	4.68	100

ที่มา : งบการเงิน สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด ; 2552

(4) ต้นทุนของเงินรับฝาก

ในปี 2552 สหกรณ์มีเงินรับฝากจากสมาชิกทั้งสิ้น 42.20 ล้านบาท สหกรณ์จ่ายดอกเบี้ยเงินรับฝากทั้งสิ้น 1.40 ล้านบาท หรือร้อยละ 3.32 บาทต่อปี ดังตารางที่ 4.5

(5) ต้นทุนเงินกู้ยืม

ในปี 2552 สหกรณ์มีการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนภายนอกทั้งสิ้น 109.70 ล้านบาท มีการจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ยืมทั้งสิ้น 2.18 ล้านบาท คิดเป็นต้นทุนเงินกู้ยืม อัตราร้อยละ 1.98 บาทต่อปี ดังตารางที่ 4.5

(6) ต้นทุนของทุนเรือนหุ้น

ในปี 2552 สมาชิกสะสมหุ้นกับสหกรณ์ทั้งสิ้น 20.53 ล้านบาท สหกรณ์มีการจ่ายผลตอบแทนคืนแก่สมาชิกในรูปของเงินปันผล เป็นจำนวน 1.10 ล้านบาท หรือคิดเป็นอัตรากาปันผล เฉลี่ยคืนตามหุ้นในอัตราร้อยละ 5.35 บาทต่อปี ดังตารางที่ 4.5

(7) ต้นทุนเงินทุนสำรอง

ในปี 2552 สหกรณ์มีเงินทุนสำรองที่ได้จากการจัดสรรจากกำไรสุทธิประจำปี จำนวน 8.47 ล้านบาท หากคิดค่าเสียโอกาสของเงินทุนดังกล่าว ณ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ทั่วไป สหกรณ์จะมีค่าเสียโอกาสของเงินสำรอง ในปี 2552 คิดเป็นจำนวนเงิน 0.358 ล้านบาท หรือร้อยละร้อยละ 4.23 บาทต่อปี ดังตารางที่ 4.5

2 ต้นทุนเงินทุนทางบัญชี และต้นทุนเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์

(1) ต้นทุนเงินทุนทางบัญชี

การพิจารณาต้นทุนทางบัญชี จะเป็นการพิจารณาเงินลงทุนทั้งภายนอก และภายในของสหกรณ์ ซึ่งเป็นต้นทุนในรูปของตัวเงินจริง ๆ ที่ สหกรณ์ต้องจ่ายให้แก่เจ้าของเงินทุน อันประกอบไปด้วย ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก และดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ยืม ซึ่งในปี 2552 สหกรณ์รับฝากเงินจากสมาชิกทั้งสิ้น 42.20 ล้านบาท มีต้นทุนที่ต้องจ่ายเป็นดอกเบี้ยเงินฝากจำนวน 1.40 ล้านบาท และสหกรณ์มีการระดมเงินทุนจากการกู้ยืมแหล่งเงินทุนภายนอกทั้งสิ้น 109.70 ล้านบาท มีต้นทุนดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้จำนวน 2.18 ล้านบาท รวมต้นทุนที่สหกรณ์ต้องจ่ายเท่ากับ 3.58 ล้านบาท หรือคิดเป็นต้นทุนทางบัญชีร้อยละ 2.36 บาทต่อปี

(2) ต้นทุนเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์

ในปี 2552 สหกรณ์ระดมเงินทุนได้ทั้งจากแหล่งเงินทุนภายนอก และแหล่งเงินทุนภายใน ทั้งสิ้นเป็นจำนวน 180.91 ล้านบาท มีต้นทุนเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์ ตัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักร้อยละ 2.94 บาทต่อปี ซึ่งการคำนวณต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ จะเป็นการคำนวณจากต้นทุนของเงินทุนที่จ่ายให้แก่เจ้าของเงินทุนทั้งในรูปของค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินที่สหกรณ์มีการจ่ายออกไปจริงในรอบบัญชีนั้น ได้แก่ ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝากจากสมาชิก และดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ สำหรับทุนของสมาชิกในรายการทุนเรือนหุ้น และรายการทุนสำรองของสหกรณ์ นั้น ตามหลักการทางเศรษฐศาสตร์ จะคำนวณเป็นต้นทุนที่สหกรณ์ต้องจ่ายคืนแก่สมาชิกในรูปของเงินปันผลและส่วนเฉลี่ยคืน (ค่าเสียโอกาส) ซึ่งเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนจะไม่ปรากฏเป็นค่าใช้จ่ายในงบกำไร-ขาดทุนของสหกรณ์ในงวดบัญชานั้น แต่สหกรณ์จะจัดสรรจากกำไรสุทธิประจำปี เมื่อทราบผลการดำเนินงานแล้ว ดังนั้นการที่เงินปันผลและส่วนเฉลี่ยคืนไม่ถูกนำมาพิจารณาเป็นต้นทุนทางบัญชี จึงทำให้ต้นทุนดังกล่าวไม่ได้เป็นค่าใช้จ่ายของสหกรณ์ อย่างไรก็ตามในทางเศรษฐศาสตร์แล้วจะนำมาคำนวณเป็นต้นทุนด้วย เนื่องจากสหกรณ์จะต้องจ่ายคืนให้แก่สมาชิกซึ่งเป็นเจ้าของเงินทุนนั่นเอง

ตารางที่ 4.5 อัตราต้นทุนของเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์ และทางบัญชีของสหกรณ์การเกษตร
ทับคล้อ จำกัด ปี 2552

(หน่วย: ล้านบาท)

รายการ	จำนวน
1. ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก	1.40
(1.1) เงินรับฝาก	42.20
(1.2) ต้นทุนเงินฝาก (%)	3.32
2. เงินปันผล	1.10
(2.1) มูลค่าทุนเรือนหุ้น	20.53
(2.2) ต้นทุนเงินทุนจากทุนเรือนหุ้น (%)	5.35
3. ค่าเสียโอกาส (คิด ณ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์)	0.36
(3.1) เงินทุนสำรอง (%)	8.47
(3.2) ต้นทุนเงินทุนสำรอง (%)	4.23
4. ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ยืม	2.18
(4.1) เงินกู้ยืม	109.71
(4.2) ต้นทุนเงินกู้ยืม (%)	1.98
5. เงินทุนทางบัญชี (1+4)	
(5.1) เงินทุน	151.92
(5.2) ต้นทุนเงินทุน (%)	3.58
(5.3) ต้นทุนเงินทุนถ่วงน้ำหนัก (%)	2.36
6. เงินทุนทางเศรษฐศาสตร์ (1+2+3+4)	
(6.1) เงินทุน (%)	180.91
(6.2) ต้นทุนเงินทุน	5.04
(6.3) ต้นทุนเงินทุนถ่วงน้ำหนัก (%)	2.94

หมายเหตุ : 1. ต้นทุนทางบัญชีหมายถึง ต้นทุนที่สหกรณ์ต้องจ่ายผลตอบแทนให้แก่เจ้าของเงินทุน เป็นค่าใช้จ่ายทางตัวเลขที่เกิดขึ้นในรอบบัญชีนั้นๆ

2. ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ต้นทุนที่สหกรณ์จะต้องจ่ายให้เจ้าของเงินทุน ทั้งทางบัญชี และรวมถึงจ่ายแก่เงินทุนสหกรณ์ในรูปค่าเสียโอกาสเงินทุน และรวมเงินปันผลที่จ่ายคืนสมาชิก ซึ่งค่าเสียโอกาสไม่มีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายของสหกรณ์

ที่มา : งบการเงิน สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด ; 2552

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์จะมีค่าสูงกว่าต้นทุนทางบัญชี ทั้งนี้เนื่องมาจากเงินทุนของสหกรณ์ส่วนใหญ่มาจากทุนเรือนหุ้น ซึ่งสหกรณ์ไม่ได้คำนวณต้นทุนเงินทุน ซึ่งจะต้องรวมเงินปันผลเข้าไปในการคำนวณ นอกจากนี้ยังพบว่า ส่วนต่างของต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์และต้นทุนทางบัญชี คือผลตอบแทนที่สหกรณ์จ่ายคืนให้แก่สมาชิกในรูปของเงินปันผล นั่นก็คือ ถ้าส่วนต่างดังกล่าวมีค่ามากสมาชิกจะได้รับค่าตอบแทนเงินทุน (ทุนเรือนหุ้น) ในรูปของเงินปันผลที่สูงและทำให้สมาชิกเกิดความเชื่อมั่นศรัทธาในการสะสมหุ้นกับสหกรณ์เพิ่มขึ้น

3 ผลตอบแทน การใช้เงินทุนของสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด

(1) การใช้ไปในเงินทุนของสหกรณ์

การระดมเงินทุนของสหกรณ์ทั้งจาก การส่งเสริมการออมของสมาชิก ทั้งในรูปของเงินฝากและทุนเรือนหุ้น รวมทั้งการกู้ยืมนั้น สหกรณ์ได้ใช้เงินไปในธุรกิจหลักของสหกรณ์ ได้แก่ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย (วัสดุการเกษตร, สินค้าน้ำมัน และสินค้าอื่นๆ) ธุรกิจรวบรวมผลผลิต (ข้าวและข้าวโพด) ธุรกิจการแปรรูป (ข้าวสาร) และธุรกิจให้บริการส่งเสริมการเกษตร หากทำการจัดอันดับความสำคัญของธุรกิจของสหกรณ์ โดยใช้สหกรณ์มีการใช้เงินทุนหมุนเวียนในธุรกิจสินเชื่อสูงสุดเป็นอันดับหนึ่ง และรองลงมาเป็น ธุรกิจรวบรวมผลผลิต ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจการแปรรูป และธุรกิจให้บริการส่งเสริมการเกษตร มีความสำคัญตามลำดับ นอกจากนี้สหกรณ์ยังใช้เงินทุนบางส่วนไปลงทุนในสินทรัพย์รายการอื่น เช่น พันธบัตรรัฐบาล และให้กู้แก่สหกรณ์อื่น รวมทั้งการดำรงเงินสดไว้เพื่อรักษาสภาพคล่องของสหกรณ์ รายการเงินสดและเงินฝากธนาคาร รายการใช้ไปของเงินทุนของสหกรณ์ในปี 2552 ดังแสดงในตารางที่ 4.6 จะเห็นว่าในแต่ละปี สหกรณ์ มีการลงทุนสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้แก่สหกรณ์ใกล้เคียงกับเงินทุนที่ระดมได้ กล่าวคือในปี 2552 สหกรณ์สามารถระดมเงินทุน(จากเงินรับฝาก เงินกู้ยืม และทุนของสหกรณ์) ได้ 180.89 ล้านบาท และสหกรณ์มีการใช้ไปของเงินทุนรวม 173.94 ล้านบาท (ในรายการเงินสด เงินฝากธนาคาร และเงินลงทุนประเภทต่างๆ ลูกหนี้เงินกู้ทั้งระยะสั้นและระยะยาว และการใช้หมุนเวียนในโครงการรับจำนำข้าว) ซึ่งสหกรณ์ใช้เงินลงทุนส่วนหนึ่งในการให้กู้ระยะยาวแก่สมาชิกซึ่งก่อให้เกิดรายได้ที่มั่นคงและหลักประกันรายได้ให้แก่สหกรณ์ หากหนี้ค้างชำระและดอกเบี้ยเงินกู้ค้างรับ ไม่อยู่ในระดับที่สูงจนเกออดความเสี่ยงต่อธุรกิจ และมีต้นทุนหนี้สงสัยจะสูญ ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ ซึ่งรายการดังกล่าวจะทำให้สหกรณ์มีค่าใช้จ่ายทางบัญชีที่เพิ่มขึ้น ในปี 2552 สหกรณ์มีดอกเบี้ยค้างรับ 5.8 ล้านบาท และลูกหนี้เงินกู้จำนวน 78.86 ล้านบาท

เงินสดและเงินฝากธนาคาร สหกรณ์มีความจำเป็นที่จะต้องมีสภาพคล่อง เพื่อเอาไว้ในการชำระหนี้ เมื่อเจ้าหน้าที่ทวงถาม การรักษาสภาพคล่องจากภาระหนี้เงินกู้ยืม และการเบิก

เงินฝากของสมาชิกในเงินฝากประเภทต่างๆ จำนวน 42.2 ล้านบาท ซึ่งสหกรณ์ได้กระจายสินทรัพย์ในรายการเงินสด และเงินฝากธนาคารจำนวน 41.87 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 21.52 ของสินทรัพย์รวม 194.60 ล้านบาท ซึ่งในส่วนเงินฝากธนาคารสหกรณ์จะได้รับผลตอบแทนในรูปแบบดอกเบี้ยเงินฝาก แม้ว่าจะอยู่ในอัตราที่ต่ำ แต่วัตถุประสงค์ของการใช้เงินทุนในรายการดังกล่าวเพื่อวัตถุประสงค์การรักษาสภาพคล่องของสหกรณ์ ไม่ใช่เพื่อผลตอบแทนจากการลงทุน

เงินลงทุน ในปี 2552 สหกรณ์มีการใช้เงินลงทุนทั้งในระยะสั้น และระยะยาว กล่าวคือ เงินลงทุนในระยะยาว สหกรณ์ลงทุนใน การซื้อหุ้นชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์ จังหวัด พิจิตร หุ้น ธกส. และหุ้นของบริษัทสหประกันชีวิต จำกัด รวม 0.079 ล้านบาท

ลูกหนี้เงินกู้ เป็นรายการสินทรัพย์ที่มีความสำคัญมากที่สุดสินทรัพย์รวมของสหกรณ์ ธุรกิจสินเชื่อเป็นธุรกิจหลักของสหกรณ์ใช้เงินทุนที่ระดมได้เพื่อการลงทุนให้สมาชิกกู้ยืม โดยสหกรณ์ให้สินเชื่อ 2 ประเภท ได้แก่ สินเชื่อระยะสั้น และระยะปานกลาง สหกรณ์ได้ขยายปริมาณสินเชื่อแก่สมาชิกทุกประเภท โดยในปี 2552 สหกรณ์มีลูกหนี้เงินกู้สุทธิ 79.94 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2551 ที่มีลูกหนี้เงินกู้สุทธิ 76.92 ล้านบาท โดยส่วนใหญ่สมาชิกจะกู้ยืมประเภทเงินกู้ระยะสั้น คิดเป็นร้อยละ 74.41 ของเงินกู้ทั้งหมด ในขณะที่สินเชื่อระยะปานกลางมีเพียงร้อยละ 25.59 ของสินเชื่อทั้งหมด

ตารางที่ 4. 6 ประเภทลูกหนี้เงินกู้ของสหกรณ์การเกษตร ทับคล้อ จำกัด ปี 2551-2552

(หน่วย: ล้านบาท)

ประเภทของลูกหนี้	2551		2552	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ระยะสั้น	59.29	77.09	59.48	74.41
2. ระยะปานกลาง	17.62	22.91	20.46	25.59
รวม	76.92	100.00	79.94	100.00

ที่มา : งบการเงิน สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด ; 2552

(2) ผลตอบแทนจากเงินลงทุนของสหกรณ์

การใช้ไปของเงินทุนสหกรณ์ โดยกระจายเงินทุนในสินทรัพย์ที่สำคัญทั้ง 3 รายการดังกล่าวข้างต้น สินทรัพย์ในแต่ละรายการ สหกรณ์อาจมีวัตถุประสงค์ของการดำรงสินทรัพย์เหล่านั้นไว้เพื่อเหตุผลที่แตกต่างกัน แต่วัตถุประสงค์หลักของการใช้ประโยชน์จาก

สินทรัพย์ก็เพื่อการลงทุนเพื่อให้เกิดรายได้หรือผลตอบแทนสูงสุดแก่สหกรณ์ ในปี 2552 สหกรณ์ได้รับผลตอบแทนจากเงินลงทุนดังนี้

ดอกเบี้ยจากเงินให้กู้และเงินฝากธนาคาร การลงทุนในรายการเงินฝากธนาคาร (เพื่อรักษาสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์) และการให้กู้แก่สมาชิกในธุรกิจสินเชื่อซึ่งเป็นธุรกิจหลักของสหกรณ์นั้น สหกรณ์จะได้รับผลตอบแทนในรูปเงินฝาก (จากธนาคาร) และดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้

จากตาราง 4.7 จะเห็นว่าสหกรณ์มีรายได้จากการให้กู้ยืม และดอกเบี้ยเงินฝาก ในปี 2552 คิดเป็นร้อยละ 99.97 ของรายได้ทั้งหมด หรือคิดเป็นมูลค่า 7.82 ล้านบาท ที่เหลืออีกร้อยละ 0.03 เป็นรายได้ที่สหกรณ์ได้รับจากการลงทุนอื่น จำนวน 0.0026 ล้านบาท ได้แก่ ผลตอบแทนจากการซื้อหุ้นกับชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์ จังหวัดพิจิตร และการซื้อหุ้นบริษัท ประกันภัย

ผลตอบแทนจากเงินลงทุน สำหรับผลตอบแทนของเงินทุนของสหกรณ์ในปี 2552 สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การให้กู้ยืมแก่สมาชิกเป็นการใช้เงินทุนเพื่อให้เกิดรายได้แก่สหกรณ์ (ในธุรกิจสินเชื่อ) โดยเฉพาะสินเชื่อระยะสั้น มีสัดส่วนร้อยละ 59.48 ของเงินทุนทั้งหมด
2. สหกรณ์มีการลงทุนภายนอกอื่นๆ (หุ้นขององค์กรต่างๆ) น้อยมาก ประมาณร้อยละ 0.079 ของเงินทุนทั้งหมด ทำให้การลงทุนดังกล่าวให้ผลตอบแทนเพียงร้อยละ 0.03 ของผลตอบแทนจากการลงทุนทั้งหมด
3. การถือเงินสด และเงินฝากธนาคาร ให้ผลตอบแทนค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้การลงทุนในสินทรัพย์ดังกล่าวเป็นไปเพื่อการรักษาสภาพคล่องทางการเงินให้สหกรณ์เท่านั้น

ตารางที่ 4.7 การใช้เงินทุนและผลตอบแทนเงินทุนของสหกรณ์การเกษตร ทับคล้อ จำกัด ปี 2552
(หน่วย: ล้านบาท)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. การใช้ไปของเงินทุน	173.94	100.00
(1.1) เงินสด และเงินฝากธนาคาร	41.92	24.10
(1.2) เงินลงทุน	0.079	0.05
- หุ้น ชสก. พิจิตร จำกัด	0.037	0.02
- หุ้น รกส.	0.020	0.01
- หุ้นบริษัทสหประกันชีวิต จำกัด	0.022	0.01
(1.3) ลูกหนี้เงินกู้	79.94	45.96
- ระยะสั้น	59.48	34.20
- ระยะปานกลาง	20.46	11.76
(1.4) โครงการรับจำนำข้าว	52.00	29.90
2. ผลตอบแทนของเงินลงทุน	7.82	100.00
(2.1) ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้และเงินฝาก	7.82	99.97
(2.2) เงินลงทุน	0.0026	0.03

ที่มา : งบการเงิน สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด ; 2552

4 การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนของเงินทุนสหกรณ์

1) ส่วนต่างระหว่างอัตราผลตอบแทน และต้นทุนเงินทุนของสหกรณ์

ในปี 2552 จะพบว่าเงินทุนที่สหกรณ์ระดมได้จากแหล่งเงินทุนทั้งภายในและภายนอกสหกรณ์ สหกรณ์มีวัตถุประสงค์สนับสนุนให้สมาชิกออมทรัพย์ไว้กับสหกรณ์ทั้งในรูปเงินฝากและการออมในรูปหุ้นเรือนหุ้น กล่าวคือ สหกรณ์มีนโยบายในการให้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากสูงกว่าธนาคารพาณิชย์ทั่วไป และมีนโยบายการจ่ายเงินปันผลในอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารพาณิชย์ (ร้อยละ 6 ต่อปี) นโยบายดังกล่าวเป็นการสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกมีการออมทรัพย์กับสหกรณ์เพิ่มขึ้น ดังนั้นการระดมเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายในจากสมาชิกในลักษณะดังกล่าว ส่งผลให้ต้นทุนเงินทุนของสหกรณ์อยู่ในอัตราที่สูง การลงทุน หรือการใช้ประโยชน์ในสินทรัพย์ต่างๆ ของสหกรณ์จะต้องสร้างรายได้และผลตอบแทนที่สูงกว่าต้นทุนเงินทุน และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสหกรณ์ที่จะเกิดขึ้นในรอบบัญชีนั้นๆ ในการวิเคราะห์ต้นทุนของ

สหกรณ์ จึงต้องแยกทำการวิเคราะห์ตามการคำนวณต้นทุนเงินทุนของสหกรณ์ทั้ง 2 วิธี ดังตารางที่ 4.8 ดังนี้

2) การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์

จากตาราง 4.8 ในปี 2552 สหกรณ์ใช้เงินทุนจำนวน 173.94 ล้านบาท และได้รับผลตอบแทนจากเงินทุนดังกล่าวจำนวน 7.82 ล้านบาท หรือคิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 4.50 บาทต่อปี หากพิจารณาด้านทุนทางเศรษฐศาสตร์ที่รวมต้นทุนที่สหกรณ์จ่ายในรูปเงินปันผล และค่าเสียโอกาสของเงินทุน จะพบว่าต้นทุนค่าเสียโอกาสในปี 2552 คิดเป็นร้อยละ 2.94 บาทต่อปี และมีส่วนต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนของการลงทุน และต้นทุนของเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์ของสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 1.56 บาทต่อปี

3) การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนเงินทุนทางบัญชี

จากตารางที่ 4.8 ในปี 2552 สหกรณ์มีปริมาณการลงทุน 173.94 ล้านบาท ได้รับผลตอบแทนจากเงินทุน 7.82 ล้านบาท หรือร้อยละ 4.50 บาทต่อปี เมื่อพิจารณาด้านทุนเงินทุนเฉพาะที่จ่ายเงินจริง (ไม่รวมการจ่ายคืนปันผลแก่สมาชิก) จึงทำให้ต้นทุนทางบัญชีต่ำกว่าต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ สหกรณ์มีต้นทุนทางบัญชีเพียงร้อยละ 2.36 บาทต่อปี ส่วนต่างของผลตอบแทนและต้นทุนทางบัญชีจึงมีค่าร้อยละ 2.14 บาท ต่อปี

ข้อสังเกตผลต่างต้นทุน-ผลตอบแทนเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์และบัญชีของเงินทุนสหกรณ์

(1) เมื่อพิจารณาด้านทุนของสหกรณ์ทางเศรษฐศาสตร์ จะทำให้ต้นทุนของสหกรณ์ สูงกว่าต้นทุนทางบัญชี ส่วนต่างระหว่างผลตอบแทนกับต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์จึงมีค่าเพียงร้อยละ 1.56 บาทต่อปี ทั้งนี้ส่วนต่างดังกล่าวยังไม่ได้รวมค่าใช้จ่ายในธุรกิจ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสหกรณ์ การคำนวณต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์จะสะท้อนให้เห็นต้นทุนที่แท้จริงที่รวมต้นทุนเงินทุนของสมาชิกในรูปของทุนเรือนหุ้นแล้ว

(2) การพิจารณาด้านทุนทางบัญชี ซึ่งคำนึงถึงต้นทุนที่จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายจริงในงบกำไรขาดทุน มิได้คำนวณเงินปันผลเฉลี่ยคืน (จากการจัดสรรกำไรสุทธิ) ทำให้งบกำไร-ขาดทุนของสหกรณ์มีผลการดำเนินงานที่มีกำไรสุทธิสูงกว่าวิธีการคำนวณต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ (ทั้งนี้เงินปันผลเฉลี่ยคืนนั้น สหกรณ์นำกำไรสุทธิมาทำการจัดสรร จึงไม่ได้เป็นค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นในงบกำไร-ขาดทุน) การคำนวณอัตราการทำกำไรเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ หนี้สิน และทุน จะทำให้อัตรากำไรของสหกรณ์มีค่าสูงและมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 4.8 คำนวณเงินทุน อัตราผลตอบแทนการลงทุนของสหกรณ์การเกษตร ทับคล้อ จำกัด
ปี 2552

(หน่วย: ล้านบาท)	
รายการ	จำนวน
คำนวณเงินทุน และอัตราผลตอบแทนการลงทุน	
1. เงินลงทุน (ล้านบาท)	173.94
2. ผลตอบแทนเงินลงทุน (ล้านบาท)	7.82
3. อัตราผลตอบแทนเงินทุน (%)	4.50
4. คำนวณเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์ถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (%)	2.94
5. คำนวณเงินทุนทางบัญชีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (%)	2.36
ส่วนต่างระหว่างอัตราผลตอบแทน	
1. ส่วนต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนของเงินทุน และคำนวณเงินทุนทางบัญชีของสหกรณ์ (%) (3-5)	2.14
2. ส่วนต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนของการลงทุน และคำนวณเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์ของสหกรณ์ (%) (3-4)	1.56

ที่มา : จากการคำนวณ

ส่วนที่ 3 ความเพียงพอของเงินทุนสหกรณ์

ในการวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์นั้น เป็นการวิเคราะห์ความเข้มแข็งของเงินทุนว่าสหกรณ์มีแหล่งเงินทุนที่สามารถรองรับ หรือ ป้องกันผลกระทบจากความเสี่ยงทางด้านธุรกิจและการเงินต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นสหกรณ์ เนื่องจากเงินทุนของสหกรณ์ซึ่งประกอบด้วย ทุนของสหกรณ์ และเงินทุนที่เกิดจากการจัดหาในรูปแบบของการก่อหนี้ผูกพัน (เช่น เงินรับฝากและเงินกู้ยืม) ความเพียงพอและความเข้มแข็งของเงินทุนจึงมุ่งเน้นการได้มาของเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายในเป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องจากเงินทุนนั้นสมาชิกไม่สามารถถอนคืนได้ทันที ต้องลาออกหรือเสียชีวิตเท่านั้น รวมทั้งเป็นเงินทุนที่สหกรณ์ไม่มีข้อผูกพันที่จะต้องจ่ายผลตอบแทน ดังเช่น เงินทุนจากทุนเรือนหุ้น ทุนสำรอง และทุนอื่นๆ ของสหกรณ์ย่อมมีผลคือความเข้มแข็งของเงินทุนสหกรณ์ แต่หากเงินทุนของสหกรณ์มาจากแหล่งเงินทุนภายนอก (เงินกู้ยืม) มากกว่าทุนของสหกรณ์ แสดงว่าทุนของสหกรณ์ไม่เพียงพอและมีภาระผูกพันทาง

การเงิน ในสถานการณ์ดังกล่าวผู้บริหารสหกรณ์ย่อมจะต้องเพิ่มความระมัดระวังในการใช้เงินทุน เพื่อสร้างรายได้รองรับความเสี่ยงต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้นการก่อกำหนดอัตราที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ด้วยทุนของสหกรณ์ จะแสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงของเงินทุนสหกรณ์

ในการวิเคราะห์ความเสี่ยงสามารถวิเคราะห์ได้จากสัดส่วนหนี้สินต่อทุนของสหกรณ์ (หรืออัตราส่วนน้อยกว่า 1) แสดงให้เห็นว่าทุนของสหกรณ์สามารถรองรับหนี้สินได้ด้วยตัวเอง และสร้างความมั่นใจให้เจ้าหนี้ของสหกรณ์ แต่หากผลของหนี้มากกว่าทุนของสหกรณ์ สหกรณ์ย่อมมีความเสี่ยงทางการเงินที่จะต้องระดมทุนเพิ่มอีก ทั้งนี้การบริหารสินทรัพย์ให้มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างรายได้รองรับความเสี่ยง ดังกล่าว ดังนั้นในการวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการเงิน ย่อมต้องพิจารณาอยู่กับความสามารถในการสร้างผลตอบแทนได้มากหรือน้อย ซึ่งการวิเคราะห์การสร้างผลตอบแทนจากเงินทุนสามารถวัดได้จากอัตรากำไรต่อส่วนของทุนของสหกรณ์ หากมีอัตรากำไรสูง จะแสดงให้เห็นว่าสหกรณ์มีความสามารถในการใช้เงินทุนไปสร้างรายได้ดี หรือลงทุนในสินทรัพย์คุณภาพนั้นเอง ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จะทำการวิเคราะห์ทั้งความเสี่ยงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงของสหกรณ์ และความสามารถในการสร้างผลตอบแทนจากเงินทุนสหกรณ์ด้วยอัตราส่วนทางการเงินของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ดังตารางที่ 4.9

1) อัตราหนี้สินต่อทุนสหกรณ์

ในปี 2552 สหกรณ์หนี้สินมากกว่าทุนของสหกรณ์ นั้นหมายถึง สหกรณ์มีภาระหนี้สินผูกพันเท่ากับ 4.31 เท่าของทุน แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์ยังไม่มี ความเข้มแข็งของเงินทุนของสหกรณ์เพียงพอ นั่นคือสหกรณ์ไม่สามารถรองรับหนี้สินทั้งหมดได้ด้วยตนเอง ดังนั้นสหกรณ์จึงมีความเสี่ยงทางการเงิน ซึ่งอาจทำให้สมาชิกและเจ้าหนี้ของสหกรณ์ขาดความมั่นใจในสหกรณ์ได้

2) อัตราทุนสำรองต่อสินทรัพย์

การพิจารณาอัตราทุนสำรองต่อสินทรัพย์ แสดงให้เห็นสัดส่วนของทุนสำรองต่อสินทรัพย์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีทุนที่ไม่สามารถถอนได้ เว้นไว้แต่การชดเชยผลขาดทุนและไม่ผูกพันที่จะจ่ายผล ดอกเบี้ย (ทุนสำรอง) หากอัตราส่วนดังกล่าวต่ำ สหกรณ์จะมีความเสี่ยงสูง นอกจากนี้การพิจารณาอัตราทุนสำรองต่อสินทรัพย์นั้น แสดงให้เห็นผลประกอบการของสหกรณ์ที่สามารถเพิ่มทุนสำรองเพื่อสร้างสินทรัพย์ให้แก่สหกรณ์ จะเห็นว่าในปี 2552 สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด มีอัตราส่วนดังกล่าวต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ย่อมแสดงให้เห็นว่า สหกรณ์มีความเสี่ยง

3) อัตราการเติบโตของทุนสหกรณ์

ในการพิจารณาการเพิ่มขึ้นทุนของสหกรณ์ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความมั่นใจ และศรัทธาที่สมาชิกมีให้ต่อสหกรณ์ โดยการนำเงินทุนมาสะสมในรูปของทุนเรือนหุ้น รวมทั้งความสำเร็จจากการดำเนินธุรกิจที่มีประสิทธิภาพ ทำให้มีกำไรและมีทุนสำรอง ทุนสะสมประเภทต่างๆ เพิ่มขึ้น ในปี 2552 การเติบโตของทุนสหกรณ์ เติบโตขึ้นร้อยละ 20.42

4) อัตราการเติบโตของหนี้สิน

การเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์ในปี 2552 มีทางได้มาจากการก่อหนี้มากกว่า การเพิ่มทุนจากแหล่งทุนภายในสหกรณ์เอง จากการวิเคราะห์อัตราการเติบโตของหนี้ จะเห็นว่า การเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์ทั้งหมดเกิดจากการก่อหนี้ เฉลี่ยร้อยละ 78.34 การเติบโตของหนี้ในอัตราที่สูงกว่า ทุน แสดงให้เห็นถึงความไม่เพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงในธุรกิจของสหกรณ์มีอยู่มาก

5) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน

การเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์ ในปี 2552 มีที่มาของสินทรัพย์จากการก่อหนี้ มากกว่าการเพิ่มทุน ที่มาจากแหล่งเงินทุนภายในสหกรณ์เอง สหกรณ์สามารถนำสินทรัพย์ในส่วน ของทุนไปสร้างรายได้และผลตอบแทนให้แก่สหกรณ์ได้เฉลี่ยในอัตราร้อยละ 13.18 บาทต่อ สินทรัพย์ในส่วนของทุนทุกๆ 100 บาท

ตารางที่ 4.9 อัตราส่วนวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงของสหกรณ์การเกษตร ทับคล้อ จำกัด ปี 2552

อัตราส่วน	ค่าอัตราส่วน	เกณฑ์*	ความหมาย
1. อัตราหนี้สินต่อทุน (เท่า)	4.31	1.96	เสี่ยงในการชำระหนี้ในระยะสั้น
2. อัตราทุนสำรองต่อสินทรัพย์ (เท่า)	0.04	0.07	ไม่มีทุนสำรองเพียงพอที่จะรับความเสี่ยงจากภาระหนี้สินของสหกรณ์
3. อัตราการเติบโตของทุนสหกรณ์ (%)	20.42	10.20	ทุนสหกรณ์มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เพิ่มขึ้น
4. อัตราการเติบโตของหนี้สิน (%)	78.34	19.94	หนี้สินมีการเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น และสูงกว่าเกณฑ์ถึง 4 เท่า ดังนั้นมีความเสี่ยงจากอัตราการเพิ่มของทุนต่ำกว่า
5. อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน (%)	13.18	8.48	สหกรณ์ได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนในอัตราที่สูง ทำให้ทุนสำรองอาจไม่เพียงพอ

ที่มา : จากการคำนวณ โดยใช้ข้อมูลจากงบการเงินของสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด ปี 2552

*ข้อมูลและอัตราส่วนสำคัญของสหกรณ์การเกษตรเฉลี่ย ปี 2552 (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2553:ออนไลน์)

ส่วนที่ 4 แผนนโยบายการบริหารเงินทุน และการจัดการธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์

จากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดเห็น ในการบริหารจัดการเงินทุนของสหกรณ์ สหกรณ์มีการระดมเงินทุนจากทั้งแหล่งเงินทุนภายในและภายนอก เพื่อลงทุนในการให้สมาชิกกู้ยืม และหมุนเวียนในธุรกิจต่างๆ ซึ่งผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุนนั้น มากกว่าต้นทุนเงินทุนที่จะต้องรับภาระ แต่เนื่องจากสหกรณ์มีการสัดส่วนการพึ่งพาเงินทุนจากแหล่งทุนภายนอกมากกว่า แหล่งเงินทุนภายใน ทำให้การวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนนั้นสะท้อนให้เห็น ถึงสถานการณ์ที่เงินทุนที่สหกรณ์ระดมได้ไม่เพียงพอ และไม่สามารถรองรับภาระหนี้สินด้วยทุนของสหกรณ์เองได้

ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนนโยบายการบริหารจัดการเงินทุนที่สหกรณ์ระดมมาได้ และทำให้ทราบว่าควรระดมเงินทุนมาจากแหล่งใดที่จะสอดคล้องกับความสามารถในการสร้างรายได้ และผลตอบแทนจากเงินทุนนั้นที่สหกรณ์จะได้รับ เพื่อป้องกันความเสี่ยงทั้งการเงิน และการจัดการเงินทุนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

1) นโยบายด้านการบริหารเงินทุน

ในการทำบัญชี มิได้ระบุแหล่งที่มาและใช้ไปของเงินทุนของสหกรณ์ รวมทั้ง การวิเคราะห์ต้นทุนเงินทุนทางบัญชีที่ว่า สหกรณ์ต้องรับภาระจ่ายค่าดอกเบี้ย การใช้ไปของเงินทุนในธุรกิจต่างๆ ให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าและสอดคล้องกับต้นทุนเงินทุนที่ระดมจากแต่ละแหล่งหรือไม่ ทั้งนี้การกู้ยืมจาก ธ.ก.ส. และการรับฝากเงินจากสมาชิกมีต้นทุนที่แตกต่างกัน รวมทั้งการมีส่วนร่วมของทุนสหกรณ์ (ทั้งทุนเรือนหุ้น และทุนสำรอง) สหกรณ์มิได้คิดต้นทุนทางบัญชี และมีได้บันทึกบัญชีเป็นค่าใช้จ่าย ซึ่งในทางปฏิบัติสหกรณ์จ่ายเงินปันผลแก่สมาชิกในอัตราร้อยละ 6 (ในปี 2552) การปันผลคืนแก่สมาชิก จัดได้ว่าเป็นต้นทุนทางอ้อมของเงินทุนของสหกรณ์ที่ควรนำมาคำนวณในการบริหารจัดการเงินทุนของสหกรณ์ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นต้นทุนที่แท้จริง เพื่อให้ นโยบายการบริหารจัดการเงินทุนของสหกรณ์มีประสิทธิภาพ การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินรับฝาก และเงินกู้ (สินเชื่อ) สอดคล้องกับสถานะทางการเงินที่แท้จริง ป้องกันการขาดสภาพคล่อง และสภาพคล่องส่วนเกิน หากกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินรับฝากไว้สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยในตลาด และสหกรณ์ไม่สามารถนำเงินทุนไปลงทุนให้เกิดผลตอบแทนที่สูงกว่าต้นทุนของเงินทุนได้ คณะกรรมการและฝ่ายจัดการของสหกรณ์จึงควรทำการวิเคราะห์ถึงแหล่งที่มา-ใช้ไปของเงินทุน สหกรณ์ ต้นทุนและผลตอบแทนของเงินทุนของสหกรณ์เพื่อกำหนดแนวนโยบายในการบริหารจัดการเงินทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

(1.1) นโยบายด้านเงินฝาก

การวางแผนนโยบายด้านการรับฝากเงินจากสมาชิก ควรกำหนดแนวทาง
ดังนี้

(1.1.1) การกำหนดเป้าหมายปริมาณเงินรับฝาก

การกำหนดเป้าหมายปริมาณเงินรับฝากที่คาดว่าจะขยายในอนาคต
ควรจะมีสัดส่วนไม่มากไปกว่าการเพิ่มของทุนเรือน ทั้งนี้แม้ว่าต้นทุนของเงินรับฝากจะต่ำกว่า
ต้นทุนจากการระดมเงินทุนจากทุนเรือนหุ้น แต่เนื่องจากภาระผูกพันจากการก่อหนี้จากเงินรับฝาก
นั้นมีระยะเวลาที่สั้นกว่าและมีกำหนดในการจ่ายคืนในเวลาที่สั้นกว่าการระดมทุนจากทุนเรือนหุ้น
ที่สมาชิกจะสามารถถอนคืนได้ก็ต่อเมื่อลาออกหรือเสียชีวิตเท่านั้น สหกรณ์จึงไม่ต้องคำนึงถึง
ระยะเวลาในการชำระคืน

(1.1.2) การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินรับฝาก ควรกำหนดให้ใกล้เคียงกับตลาด
หรือสูงกว่าเล็กน้อย เนื่องจากการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่สูงอาจทำให้สมาชิกหันมาฝากเงิน
กับสหกรณ์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งการระดมทุนจากเงินรับฝากอาจทำให้สหกรณ์มีต้นทุนที่ต่ำกว่าการกู้ยืม
จาก ธ.ก.ส. แต่การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่สูงกว่าท้องตลาดนั้นจะทำให้สหกรณ์ต้องแบกรับ
ภาระดอกเบี้ยจ่ายเงินฝากเพิ่มมากขึ้น อนึ่งการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่สูงกว่าท้องตลาด
อาจจะทำให้เงินทุนไหลเข้ามาจนมากกว่าสัดส่วนของทุนเรือนหุ้น ซึ่งทุนเรือนหุ้นถือเป็นเงินทุนที่
สหกรณ์สามารถนำไปลงทุนได้ในระยะเวลาที่ยาวนานกว่าการระดมทุนจากเงินรับฝาก

(1.1.3) เพิ่มผลิตภัณฑ์เงินฝากให้สอดคล้องเหมาะสมกับกลุ่มลูกค้า ที่มีความ
แตกต่างกันทางด้านรายได้ นอกจากนี้ สหกรณ์ควรมีการประชาสัมพันธ์และสร้างความเชื่อมั่น
ให้แก่สมาชิกที่มาฝากเงินไว้กับสหกรณ์

(1.2) นโยบายด้านทุนเรือนหุ้น

(1.2.1) การเพิ่มสัดส่วนการถือหุ้น ของสมาชิก โดยสร้างความเชื่อมั่น และ
ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกเห็นข้อดีของการลงทุนกับสหกรณ์

(1.2.2) การกำหนดอัตราเงินปันผล ควรกำหนดให้สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยของ
เงินฝากทุกประเภท (ในอัตราที่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 4 บาทต่อปี) แต่ไม่ควรสูงเกินอัตราผลตอบแทนต่อ
ส่วนของทุน (ร้อยละ 4.50 บาทต่อปี) เพราะจะทำให้ต้นทุนที่แท้จริงไม่สามารถรองรับต้นทุน
เงินทุน และค่าใช้จ่ายทั้งหมดได้ แม้ว่าสหกรณ์จะมีผลการดำเนินงานที่มีกำไร แต่ถ้าปันผลในอัตรา
ที่สูงกว่าอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน ซึ่งก็หมายความว่าสหกรณ์ไม่มีการสำรองเงินทุนไว้เพื่อ
รองรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเลย

(1.2.3) ควรเร่งหาแนวทางการประชาสัมพันธ์การรับสมาชิกใหม่โดยจัดทำเป็นแผนกลยุทธ์ระยะยาว เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง ความเข้มแข็งของทุนเรือนหุ้นอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการขยายฐานการระดมหุ้นให้กว้างขึ้น

2) แนวนโยบายการจัดการธุรกิจสินเชื่อ

ธุรกิจสินเชื่อเป็นทางใช้ไปของเงินทุนของสหกรณ์ที่สำคัญที่สุด และเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้ให้กับสหกรณ์มากที่สุด ดังนั้นคณะกรรมการ และฝ่ายจัดการของสหกรณ์ควรมีนโยบายการจัดการเงินทุนในธุรกิจสินเชื่อให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับต้นทุนของเงินทุนที่สหกรณ์ระดมได้ กับผลตอบแทนจากการใช้เงินทุน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ถึงแม้ว่าสหกรณ์ควรให้ความสำคัญกับการระดมเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายใน แต่ทั้งนี้สหกรณ์ก็ยังมีจำเป็นต้องระดมเงินทุนจากสถาบันการเงิน ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนภายนอก เพราะเงินที่ได้จากการกู้ยืมนั้น สหกรณ์มีระยะเวลาในการผ่อนชำระที่แน่นอน ชัดเจนกว่าเมื่อเทียบกับการระดมเงินทุนจากการรับฝากจากสมาชิก สหกรณ์ควรมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการกู้ยืมดังนี้

(2.1) นโยบายการกำหนดสัดส่วนของประเภทเงินกู้ให้เหมาะสมกับสัดส่วนของเงินฝาก และทุนเรือนหุ้น เนื่องจากทุนเรือนหุ้นเป็นเงินทุนที่สหกรณ์สามารถนำไปลงทุนในระยะยาวได้เมื่อเทียบกับเงินทุนที่ระดมได้จากเงินรับฝากจากสมาชิก ในปี 2552 สหกรณ์มีสัดส่วนเงินรับฝากต่อทุนเรือนหุ้นประมาณ 2:1 ดังนั้น ควรกำหนดสัดส่วนประเภทเงินกู้ให้กู้ระยะสั้น ต่อเงินกู้ระยะยาว ในสัดส่วน 2:1 เช่นกัน ซึ่งในปี 2552 พบว่า สหกรณ์มีลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นเท่ากับ 35.45 ล้านบาท และลูกหนี้ระยะปานกลางเท่ากับ 36.86 ล้านบาท ซึ่งอยู่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งอาจจะต้องทำให้สหกรณ์ต้องดำรงสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่อง เช่น เงินสด เงินฝากธนาคาร ไว้ในอัตราที่สูงซึ่งสินทรัพย์ดังกล่าวสามารถสร้างรายได้ผลตอบแทนให้สหกรณ์ในอัตราที่ต่ำ

(2.2) กำหนดวงเงินกู้ยืมแต่ละประเภทให้เหมาะสม เพราะสหกรณ์มีภาระผูกพันที่จะต้องชำระหนี้แก่เจ้าของเงิน นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงต้นทุน และผลตอบแทนของเงินทุนที่ระดมได้จากแหล่งเงินทุนภายนอกด้วย ถึงแม้ว่าการกู้ยืมจะมีต้นทุนที่ต่ำกว่าการระดมเงินทุนจากทุนเรือนหุ้น และเงินรับฝากจากสมาชิกก็ตาม

(2.3) ควรปรับสัดส่วนของหนี้สินระยะสั้น และระยะยาวให้เหมาะสมกับประเภทสินเชื่อที่สหกรณ์ให้สมาชิกกู้ยืม

(2.4) การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ ควรกำหนดให้ใกล้เคียงกับอัตราดอกเบี้ย MLR เฉลี่ย ในตลาด หรือน้อยกว่าแต่ไม่เกินร้อยละ 0.25 เพราะถ้าหากสหกรณ์มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ที่ต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดมาก จะทำให้สมาชิกหันมากู้เงิน

กับสหกรณ์มากขึ้น จนทำให้สหกรณ์มีความต้องการเงินทุนเพิ่มสูงมากขึ้น จนต้องกู้ยืมจากแหล่งเงินที่มีต้นทุนสูง

(2.5) นโยบายการดูแลคุณภาพสินเชื่อ

(2.5.1) การดูแลติดตามการชำระคืนสินเชื่อ สหกรณ์ควรดูแลคุณภาพสินเชื่อ เพราะหากสหกรณ์ปล่อยสินเชื่อดูแลความไม่รัดกุม อาจทำให้สมาชิกกู้เงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ของการกู้ และหากสหกรณ์ปล่อยสินเชื่อโดยไม่สอดคล้องกับความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกผู้กู้ อาจเป็นสาเหตุนำมาซึ่งปัญหาการมีหนี้ค้างชำระ และนำไปสู่หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในอนาคต ต่อไปได้

(2.5.2) แผนการติดตามหนี้ค้างชำระ

สหกรณ์ควรมีแผนการติดตามหนี้ค้างชำระที่แน่นอน ชัดเจน และมีประสิทธิภาพ โดยมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ติดตามหนี้ค้าง อย่างเข้มข้นและการนำแผนสู่การปฏิบัติอย่างเป็น รูปธรรม อีกทั้งมีหน่วยงานภายนอกให้ความร่วมมือในการติดตามและประเมินผลเป็นระยะตลอดทั้งปี ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งฝ่ายจัดการ และคณะกรรมการในการติดตามหนี้จากสมาชิกที่มีหนี้ค้างชำระ เนื่องจากหนี้ค้างชำระที่กลายเป็นหนี้สงสัยจะสูญ ผู้สอบบัญชีจะตัดเป็นค่าใช้จ่ายในรอบบัญชีถัดไป ทำให้สหกรณ์มีต้นทุนค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งจะทำให้แผนกลยุทธ์การติดตามหนี้ค้างมีผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูง

จากการวิเคราะห์ที่ผ่านมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์มีการระดมเงินทุน ทั้งภายในและภายนอก เพื่อเป็นทุนในการให้สมาชิกกู้ยืม รวมทั้งลงทุนในธุรกิจของสหกรณ์ ซึ่งผลตอบแทนที่สหกรณ์ได้รับจากการลงทุนดังกล่าว มากกว่าต้นทุนเงินทุนที่สหกรณ์จะต้องรับภาระ แต่จากการวิเคราะห์ความพอเพียง สามารถสะท้อนให้เห็นว่า เงินทุนที่ระดมได้ยังไม่มีความเพียงพอ และสหกรณ์ยังไม่สามารถรองรับภาระหนี้สินด้วยทุนของสหกรณ์ได้เอง

ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างแนวนโยบายการบริหารเงินทุนที่ระดมมาได้ และเงินทุนที่ควรระดมเพิ่มว่าควรระดมจากแหล่งใด และควบคุมต้นทุนเงินทุนในแต่ละแหล่งให้สอดคล้องกับความสามารถในการสร้างรายได้ หรือผลตอบแทนจากเงินทุนเหล่านั้น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจ และความเสี่ยงทางการเงิน

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนเงินทุนของสหกรณ์การเกษตร กรมศึกษา สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแหล่งที่มา และการใช้ไป และความเพียงพอของเงินทุนของสหกรณ์ รวมถึงการวิเคราะห์ต้นทุนเงินทุน ได้แก่ ต้นทุนเงินทุนทางบัญชี และต้นทุนเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์ และอัตราผลตอบแทนเงินทุน ความเพียงพอของเงินทุน และนโยบายการบริหารจัดการเงินทุนของสหกรณ์ โดยทำการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการประชุมกลุ่ม (Focused Group) ระหว่างฝ่ายจัดการและคณะกรรมการของสหกรณ์ และการศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมจากงบการเงินของสหกรณ์ปี 2552 ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการการศึกษา

การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนของเงินทุน และความเพียงพอของเงินทุนสหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด ซึ่งผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1.1 ที่มาและต้นทุนของเงินทุนสหกรณ์

สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด มีการระดมเงินทุนจากทั้งแหล่งเงินทุนภายในร้อยละ 39.36 จาก การระดมเงินฝากทั้งหมด 4 ประเภท ทุนเรือนหุ้น และทุนสำรองของสหกรณ์ โดยในปี 2552 สหกรณ์สามารถระดมเงินทุนได้จากแหล่งเงินทุนภายในทั้งสิ้น 71.91 ล้านบาท และจากแหล่งเงินทุนภายนอกร้อยละ 60.64 จากการกู้ยืมสถาบันการเงินต่างๆ และในปี 2552 สหกรณ์มีการระดมเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอกทั้งสิ้น 109.7 ล้านบาท จากการกู้ยืมจาก ธ.ก.ส. และกรมส่งเสริมสหกรณ์ (ในโครงการรับจำนำข้าว) สหกรณ์มีต้นทุนเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์ร้อยละ 2.94 ต่อปี และต้นทุนเงินทุนทางบัญชีร้อยละ 2.36 ต่อปี

5.1.2 ผลตอบแทนจากเงินทุนสหกรณ์

สหกรณ์นำเงินไปลงทุนในสินทรัพย์ 3 รายการ ได้แก่ เงินสดและเงินฝากธนาคาร เพื่อการดำรงสภาพคล่องของสหกรณ์ การเงินของสหกรณ์ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ และเงินลงทุนกับหน่วยงานภายนอก เช่น การถือหุ้นชุมนุมสหกรณ์การเกษตร และหุ้น ธ.ก.ส. และการให้สมาชิกกู้ยืมทั้งระยะสั้น และระยะยาว โดยสหกรณ์ได้ผลตอบแทนในปี 2552 จำนวน 7.8 ล้านบาท ส่วนค่าระหว่างอัตราผลตอบแทนและต้นทุนเงินทุนของสหกรณ์ พบว่า ส่วนค่าระหว่างอัตราผลตอบแทน-ต้นทุนเงินทุนทางบัญชีมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 2.14 ต่อปี ซึ่งมีค่าสูงกว่าต้นทุน-ผลตอบแทนเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์ที่มีค่าร้อยละ 1.56 ต่อปี

5.1.3 การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนของเงินทุน

การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนของเงินทุนจากส่วนต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนและต้นทุนของเงินทุนสหกรณ์ พบว่า หากพิจารณาต้นทุนของเงินทุนทางบัญชีถ่วงเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนัก สหกรณ์มีต้นทุนเฉลี่ยของเงินทุนร้อยละ 2.36 ต่อปี ทำให้ส่วนต่างระหว่างผลตอบแทนและต้นทุนทางบัญชีเท่ากับร้อยละ 2.14 ต่อปี ซึ่งมีค่าสูงกว่าส่วนต่างระหว่างต้นทุนเงิน-ผลตอบแทนเงินทุนทางเศรษฐศาสตร์มีค่าเพียงร้อยละ 1.56 ต่อปี

5.1.4 การวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงในการชำระหนี้

การวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนของสหกรณ์ โดยอัตราส่วนทางการเงินของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ในภาพรวมพบว่าสหกรณ์ยังไม่มีทุนที่เพียงพอสำหรับการชำระหนี้ เนื่องจากสหกรณ์มีหนี้สิน 4.31 เท่าของทุน สหกรณ์มีการจ่ายผลตอบแทนแก่สมาชิกตามส่วนของทุนเรือนหุ้นเฉลี่ยร้อยละ 6 ต่อปี ทั้งนี้สหกรณ์ยังมีความเสี่ยงจากความไม่พอเพียงเงินทุน

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการบริหารจัดการเงินทุนของสหกรณ์

สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด เป็นสหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่มาก ที่แม้จะมีฐานะการเงินที่มั่นคง จากปริมาณสินทรัพย์กว่า 194.6 ล้านบาท ปริมาณธุรกิจ 192.61 ล้านบาท จากการวิเคราะห์ทางได้มาของเงินทุนของสหกรณ์ ซึ่งมาจากการแหล่งเงินทุนภายนอก 109.7 ล้านบาท (กู้ยืมจาก ธ.ก.ส และกรมส่งเสริมสหกรณ์) สูงกว่า การระดมเงินทุนจาก แหล่งเงินทุนภายใน (หุ้นและเงินรับฝาก) จำนวน 71.19 ล้านบาท เงินทุนที่ระดมได้ทั้งหมด 180.89 ล้านบาท ยังไม่เพียงพอในการบริหารจัดการธุรกิจของสหกรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจสินเชื่อ และรวบรวมผลผลิต (ข้าวเปลือก ทางเศรษฐศาสตร์ เฉลี่ยสูงถึง 5.04 %) คณะกรรมการบริการงานสหกรณ์และฝ่ายจัดการของสหกรณ์จึงควรมีแนวนโยบายการบริหารจัดการเงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้มีการควบคุมต้นทุนเงินทุนที่เหมาะสม รวมทั้งนำเงินทุนที่ระดมได้ไปลงทุนให้เกิดผลตอบแทนสูงสุดแก่สหกรณ์ แนวนโยบายในการบริหารจัดการเงินทุนของสหกรณ์

1. การระดมเงินทุนของสหกรณ์ควรมีการกำหนดแนวนโยบายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการระดมเงินทุน ภายในควบคู่ไปกับการลดต้นทุนเงินทุนให้มีต้นทุนที่เหมาะสมดังต่อไปนี้

1.1 การระดมเงินทุนภายในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น ทั้งจากการระดมหุ้น (การเพิ่มหุ้นของสมาชิกเก่า) โดยการประชาสัมพันธ์และรณรงค์การเพิ่มหุ้นฝ่ายประธานกลุ่ม การระดมเงินรับฝากจากสมาชิก ซึ่งในปัจจุบันสหกรณ์กำหนดอัตราดอกเบี้ย เงินฝากสูงกว่า อัตราดอกเบี้ยเงินฝากของสหกรณ์การเกษตรภายนอก การกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม จะลดความเสี่ยงทางด้านภาระ

ค่าใช้จ่ายและต้นทุน ตลอดจนสภาพคล่องส่วนเกิน หากสหกรณ์ไม่มีประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงินที่ระดมได้ในธุรกิจหลักของสหกรณ์

1.2 การระดมเงินทุนจากภายนอก ควรคำนึงถึงแหล่งที่มาหรือสถาบันการเงินที่มีต้นทุนเงินกู้ยืมที่เหมาะสม และมีการใช้เงินทุนที่ตรงกับวัตถุประสงค์ในการกู้ยืม

2. มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของเงินทุนภายในและภายนอกจากการนำเงินไปใช้ในธุรกิจต่าง ๆ ของสหกรณ์เพื่อการลดความเสี่ยงของธุรกิจแต่ละด้าน อีกทั้งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมต้นทุนเงินทุน

3. การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก และอัตราเงินปันผล ควรสอดคล้องกับผลตอบแทนเงินทุนที่สหกรณ์ใช้ลงทุนในธุรกิจต่าง ๆ ตลอดจนอัตรากำไรของสหกรณ์

4. ควรมีการดำเนินแผนนโยบายการเพิ่มทุนสำรองของสหกรณ์โดยการจัดสรรกำไรสุทธิของสหกรณ์เพื่อเป็นทุนสำรองไว้เกินกว่า พ.ร.บ. กำหนด เพื่อลดความเสี่ยงทางด้านความเพียงพอของเงินทุนสหกรณ์ในระยะยาว

5. ควรมีการกำหนดแผนนโยบายการบริหารจัดการเงินทุนในระยะยาว เพื่อการเสริมสร้างความยั่งยืน มั่นคงของเงินทุนของสหกรณ์ การพึ่งพาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายในของสหกรณ์ โดยการจัดทำแผนกลยุทธ์ การระดมเงินทุนภายใน (เงินรับฝากและทุนเรือนหุ้น) ด้วยการจัดทำแผน 3-5 ปี ซึ่งผลสำเร็จของการระดมเงินทุนภายใน จะเกิดจากปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การสร้างศรัทธาและความมีส่วนร่วมของสมาชิกของสหกรณ์ คณะกรรมการ ประธานกลุ่ม และฝ่ายจัดการควรกำหนดเป็นแผน และนำเป็นวาระในการประชุมใหญ่สามัญ ประจำปี เพื่อขอความเห็นชอบและร่วมมือจากสมาชิก

5.3 ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความเสี่ยงของธุรกิจสินเชื่อ 5 ด้านของสหกรณ์ ประกอบด้วย ด้านความเสี่ยงด้านการให้สินเชื่อ ความเสี่ยงด้านการตลาด ความเสี่ยงด้านความเพียงพอของเงินทุนระยะยาว การให้สินเชื่อ ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง และความเสี่ยงด้านการปฏิบัติการ

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบอัตราการเจริญเติบโตของหนี้สินและการเติบโตของเงินทุนและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวของสหกรณ์

3. ควรศึกษาแนวทางในการเพิ่มเงินทุน สำรองของสหกรณ์ด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ ด้วยแนวทางหลักการและอุดมการณ์ของสหกรณ์

4. ควรศึกษากลยุทธ์การระดมเงินทุนภายในด้วยการรณรงค์ให้สมาชิกมีการออมในรูปเงินฝากและหุ้น โดยให้ประธานกลุ่มเป็นกลไกในการผลักดันกลยุทธ์การระดมเงินทุนภายใน

5. ควรศึกษาและวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจการเงินของสหกรณ์ด้วยสัญญาณเตือนภัยทางการเงิน (CFSAW_{ss}) เพื่อเฝ้าระวังและหาสาเหตุตลอดจนหาแนวทางแก้ไขที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตของสหกรณ์

เอกสารอ้างอิง

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. 2548.วิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร โดย

ประยุกต์ใช้ CAMELS analysis. กรุงเทพฯ.

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. 2552.ระบบเฝ้าระวังเดือนภัยทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร
ระยะที่ 1. กรุงเทพฯ.

กรมส่งเสริมสหกรณ์. 2546.สถิติสหกรณ์ในประเทศไทย ณ วันที่ 1 มกราคม 2546. กรุงเทพฯ.

กิตติภูมิ ทองเจริญ. 2546.การวิเคราะห์พัฒนาการและความมั่นคงของสหกรณ์ออมทรัพย์

กรณีศึกษา สหกรณ์ออมทรัพย์ 17 รามอินทรา จำกัด.

จิรินทร์ เทศวานิช. 2545. การเงินและการธนาคาร. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: บริษัท
ไอ.เอส.พรินติ้ง เฮาส์.

จิรัตน์ สังข์แก้ว. 2543. การลงทุน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.

จุฑาทิพย์ ภัทราวาท. 2546.เอกสารประกอบการฝึกอบรมการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสหกรณ์.

เต็มใจ สุวรรณทัต. 2536. การประเมินค่าสหกรณ์จากงบการเงินและบัญชี เอกสารประกอบการ
ประชุมเรื่อง เทคนิคการควบคุมภายในสหกรณ์ออมทรัพย์. ชุมชุมสหกรณ์ออมทรัพย์
แห่งประเทศไทย จำกัด. กรุงเทพฯ.

ถนอมจิตต์ ท้าวเคนคำ. 2544. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการระดมเงินทุนภายในและ
ประสิทธิภาพการบริหารเงินทุนของสหกรณ์การเกษตรสันทราย จำกัด. เชียงใหม่ :
ปัญหาพิเศษปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2547. ประวัติการก่อตั้ง. (ออนไลน์). แหล่งที่มา:
<http://www.baac.or.th/about.php?id=1>

นวลละออ เตกาญจนวาม. 2531.การวิเคราะห์การบริหารเงินทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูโรงเรียน
รัฐบาล. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นินนาท ชนรัตน์สุทธิกุล; กฤษฎา หุตะเสรี ; และสุรศักดิ์ บุญประกอบ. (2534).

เอกสารการสอนชุดวิชา ตลาดการเงิน สถาบันการเงิน และนโยบายการเงิน หน่วย
ที่ 8-15. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

บทเรียนออนไลน์. วิชาหลักการสหกรณ์เบื้องต้น, วิทยาลัยการอาชีพพนมมณฑราชินี. มุกดาหาร

ประพันธ์ เสวตนันท์. 2538. เศรษฐศาสตร์สหกรณ์. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประกาศรี กล่อมมานพ. 2543. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ปรากรม ปฐมบูรณ์. 2546. ความสามารถในการขยายสินเชื่อให้กับภาคธุรกิจเอกชนจากปริมาณสภาพคล่องส่วนเกิน และความเพียงพอของเงินกองทุนของธนาคารพาณิชย์ไทย. กรุงเทพฯ.

พวงผกา วรธนะปกรณ์. 2536. การวิเคราะห์การบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู นครราชสีมา จำกัด จังหวัดนครราชสีมา.

พสุ สัตถาภรณ์. 2533. การบริหารงานสหกรณ์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

รณชิต ชุมทอง. 2538. ผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำกัด ประจำปี 2535 – 2537. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

รุ่งทิพย์ กมลพรพันธ์. 2540. การบริหารโครงสร้างเงินทุนเมื่อกิจการมีการเพิ่มทุน ในช่วงระยะเวลา ปี 2537 – 2539.

เรืองอุไร เศษสูงเนิน. 2549. ความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ และอัตราส่วนหนี้สิน ต่อส่วนของผลถือหุ้นของสหกรณ์ออมทรัพย์.

วรศ อุปปาดิก. 2541. เศรษฐศาสตร์การเงินและการธนาคาร. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศรีวงศ์ สุมิตร; และ สาลินี วรบัณฑิต. 2542. เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพร กิตติการกุล. 2547. บัญชีสหกรณ์เพื่อการจัดการ เอกสารการสอนบัญชีสหกรณ์เพื่อการจัดการ. มหาวิทยาลัยแม่โจ้ : เชียงใหม่.

สหกรณ์การเกษตรทับคล้อ จำกัด. 2552. รายงานกิจการประจำปี 2552 : พิจิตร.

สาโรช อังสุมาลิน. 2528. การบริหารการเงินของสหกรณ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สินีนารถ สุภรณ์ไพฑูรย์. 2547. เศรษฐศาสตร์การเงินและการธนาคาร. EC 331. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุจิน ปลื้หะจินดา. 2537. การวิเคราะห์งบการเงิน และอัตราส่วนทางการเงิน. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุมาลี (อุณหะนันท์) จิระมิตร. 2541. การบริหารการเงิน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรุงเทพฯ.

สุวรรณา เจียรนัยกุล. 2530. การวิเคราะห์ข้อมูลทางบัญชีเพื่อการบริหารการเงิน. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

แสงจันทร์ ศรีประเสริฐ; และ อภินันท์ จันตะนี. 2543. เศรษฐศาสตร์การเงินการธนาคาร.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร.

หทัยชนก ศิริพัฒน์กุล. 2545. ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุนในส่วนของผู้

ถือหุ้นของสหกรณ์ออมทรัพย์. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. 2544. เงิน ตลาดการเงินและสถาบันการเงิน. กรุงเทพฯ: บริษัท

ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน).

_____. 2547. ความเป็นมาและกรอบนโยบายการเงิน. (ออนไลน์). แหล่งที่มา:

<http://www.bot.or.th/bothomepage/BankAtWork/>

Monetary&FXPolicies/index_th_i.asp.

_____. 2547. นโยบายการค้าเงินธุรกิจ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา:

<http://www.exim.go.th/about.exim/policy.asp>

_____. ; ถัดดา วังนะสาริกกุล; และกัลยาณี พิริยะพันธุ์. 2534. เอกสารการสอนชุดวิชา

ตลาดการเงิน สถาบันการเงิน และนโยบายการเงิน หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

<http://master-coop.eco.ku.ac.th>, ออนไลน์

Millet, J. D., Management in Public Service, Mcgraw-Hill : New York, 1954

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ข้อมูลและอัตราส่วนสำคัญของสหกรณ์การเกษตรเจดีย์

ข้อมูลและอัตราส่วนสำคัญของสหกรณ์การเกษตรเจดีย์

รายการ	หน่วย	ขนาด เล็ก	ขนาด กลาง	ขนาด ใหญ่	ขนาด ใหญ่มาก	โดยรวม	กลุ่ม 25%ล่าง (ควอไทล์ที่ 1)	กลุ่ม 25%บน (ควอไทล์ที่ 4)
	ตาราง	132	784	1,136	903	2,955	745	754
ฐานะการเงิน								
สินทรัพย์	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
สินทรัพย์หมุนเวียน	%	88.17	91.12	82.28	72.22	72.65	92.60	72.04
ลูกหนี้ระยะยาว	%	0.00	0.00	0.16	1.07	1.04	0.00	1.08
เงินลงทุนระยะยาว	%	2.45	0.57	0.59	0.58	0.58	0.63	0.57
ที่ดินอาคารอุปกรณ์และสินทรัพย์ไม่มีตัวตน	%	5.68	5.39	9.91	6.99	7.09	4.43	7.04
สินทรัพย์อื่น	%	3.70	2.93	7.06	19.15	18.64	2.35	19.26
หนี้สิน	%	18.32	50.95	54.12	66.24	65.73	47.14	66.21
หนี้สินหมุนเวียน	%	14.98	37.40	45.53	62.12	61.42	35.58	62.11
หนี้สินระยะยาว	%	0.00	1.69	4.20	1.23	1.34	1.42	1.26
หนี้สินอื่น	%	3.34	11.86	4.39	2.89	2.97	10.15	2.84
ทุนสหกรณ์	%	81.68	49.05	45.88	33.76	34.27	52.86	33.79
ทุนเรือนหุ้น	%	67.63	28.59	21.98	21.42	21.46	33.31	21.45
ทุนสำรอง	%	21.43	13.77	13.34	6.91	7.17	14.26	6.85
อื่นๆ	%	(7.38)	6.70	10.57	5.44	5.64	5.29	5.48
ผลการดำเนินงาน								
รายได้	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
ธุรกิจสินเชื่อ	%	80.11	5.35	1.14	6.02	5.34	17.00	5.83
ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย	%	14.12	32.92	15.51	48.35	43.75	49.88	47.65
ธุรกิจรวบรวมผลผลิต	%	3.01	30.80	49.14	35.79	37.64	14.14	36.07
ธุรกิจแปรรูป	%	0.00	26.10	33.72	9.61	13.01	10.71	10.24
ธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร	%	2.76	4.83	0.49	0.22	0.27	8.28	0.22
ต้นทุนขาย	%	27.39	90.57	95.62	90.82	91.49	78.17	90.99
ธุรกิจสินเชื่อ	%	3.78	0.76	0.19	1.53	1.34	2.24	1.49
ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย	%	12.60	31.23	14.81	45.93	41.57	47.78	45.27
ธุรกิจรวบรวมผลผลิต	%	2.82	27.94	47.86	34.76	36.57	13.04	35.04
ธุรกิจแปรรูป	%	5.51	27.90	32.52	8.51	11.90	10.52	9.10
ธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร	%	2.68	2.74	0.24	0.09	0.12	4.59	0.09
กำไร(ขาดทุน)ขั้นต้น	%	72.61	9.43	4.38	9.18	8.51	21.83	9.01
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	%	490.15	6.43	1.84	3.60	3.36	15.99	3.47
รายได้ (ค่าใช้จ่าย) อื่นๆ	%	385.79	(1.10)	(1.23)	(2.34)	(2.18)	(2.45)	(2.35)
กำไร(ขาดทุน)สุทธิประจำปี	%	(111.75)	1.91	1.31	3.24	2.97	3.39	3.18

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บเป็นตัวเลขที่แสดงถึงความแตกต่าง, อัตราที่มาจากผลขาดทุน

NA (Not Available) หมายถึง จำนวนไม่ได้

0.00 หมายถึง มีค่าศูนย์ไม่สามารถแสดงด้วยทศนิยมของตำแหน่ง

ข้อมูลและอัตราส่วนสำคัญของสมรรถนะการเกษตรเจดีย์

รายการ	หน่วย	ขนาด เล็ก	ขนาด กลาง	ขนาด ใหญ่	ขนาด ใหญ่มาก	โดยรวม	กลุ่ม 25%ต่ำ (ควอเตอร์ที่ 1)	กลุ่ม 25%บน (ควอเตอร์ที่ 4)
	สหกรณ์	132	784	1,136	903	2,955	745	754
โครงสร้าง								
สินทรัพย์ต่อสหกรณ์	บาท	55,782	420,952	3,985,966	126,856,275	40,411,731	268,490	146,383,094
สมาชิกต่อสหกรณ์	คน	59	129	300	5,655	1,680	115	6,416
มิติที่ 1 ความแข็งแกร่งของเงินทุนต่อความเสี่ยง (Capital Strength)								
1.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	เท่า	0.22	1.04	1.18	1.96	1.92	0.89	1.96
1.2 อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์	เท่า	0.21	0.14	0.13	0.07	0.07	0.14	0.07
1.3 อัตราการเติบโตของสหกรณ์	%	(18.28)	(4.59)	3.79	10.20	9.78	38.00	7.59
1.4 อัตราการเติบโตของหนี้	%	(68.61)	(19.44)	10.30	19.94	19.48	112.87	17.12
1.5 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	%	(1.78)	3.20	10.03	8.48	8.53	2.20	8.45
มิติที่ 2 คุณภาพของสินทรัพย์ (Asset Quality)								
2.1 อัตราการค้างชำระของลูกหนี้	%	53.34	38.80	33.00	34.94	34.87	42.84	34.83
2.2 อัตราหนี้ของสินทรัพย์	บาท	0.01	0.79	3.58	0.91	1.01	0.37	0.92
2.3 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	%	(1.25)	1.49	4.67	2.94	3.00	1.23	2.93
2.4 อัตราการเติบโตของสินทรัพย์	%	(36.83)	(12.78)	7.22	16.46	15.97	65.43	13.72
มิติที่ 3 ความสามารถในการบริหาร (Management Ability)								
3.1 อัตราการเติบโตของธุรกิจ	%	(37.08)	(10.02)	(9.05)	19.22	16.01	(38.91)	23.60
มิติที่ 4 การทำกำไร (Earning Sufficiency)								
4.1 กำไร(ขาดทุน)ต่อสมาชิก	บาท	(15.34)	52.35	599.44	612.29	600.42	25.10	628.51
4.2 เงินออมต่อสมาชิก	บาท	667.21	1,014.28	4,278.61	10,496.79	9,928.37	901.70	10,698.41
4.3 หนี้สินต่อสมาชิก	บาท	126.08	1,699.39	6,289.21	13,777.63	13,078.57	1,498.30	13,949.94
4.4 อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	%	129.53	77.12	58.53	52.65	53.14	82.52	52.16
4.5 อัตราการเติบโตของทุนสำรอง	%	(30.83)	(6.70)	4.48	7.16	6.87	32.60	(6.70)
4.6 อัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่น	%	28.83	(0.52)	5.60	6.66	6.52	40.26	3.02
4.7 อัตราการเติบโตของกำไรสุทธิ	%	(77.24)	(27.01)	(28.74)	24.28	18.75	93.28	24.14
4.8 อัตรากำไร(ขาดทุน)สุทธิ	%	(111.75)	1.91	1.31	3.24	2.97	3.39	3.18
มิติที่ 5 สภาพคล่อง (Liquidity)								
5.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	เท่า	5.89	2.44	1.81	1.16	1.18	2.60	1.16
5.2 อัตราหนี้ของสินค้า	ครั้ง	0.17	26.77	26.09	22.25	22.42	22.15	22.32
5.3 ภาระหนี้ของสินค้า	วัน	2,139.13	13.63	13.99	16.41	16.28	16.48	16.35
5.4 อัตราลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตรงกำหนด	%	46.66	61.20	67.00	65.06	65.13	57.16	65.17

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บเป็นตัวลบที่แสดงถึงความผดผอม, อัตราที่มาจากผลขาดทุน

NA (Not Available) หมายถึง คำนวณไม่ได้

0.00 หมายถึง มีข้อมูลไม่สามารถแสดงด้วยทศนิยมสองตำแหน่ง

ภาคผนวก ข

งบการเงินของสหกรณ์การเกษตรท้งค้อ จำกัด

ตารางภาคผนวกที่ 1 สรุปภาพรวมการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

ที่	รายการ	ปี 2551	ปี 2552	เพิ่มขึ้น(ลดลง)	ร้อยละที่เพิ่มขึ้น(ลดลง)
1	จำนวนสมาชิก (คน)	1,307.00	2,433.00	1,126.00	86.15
2	จำนวนกลุ่มสมาชิก	37.00	41.00	4.00	10.81
3	สินทรัพย์ทั้งสิ้น	119,118,877.96	194,600,285.27	75,481,407.31	63.37
4	หนี้สินทั้งสิ้น	88,565,507.79	157,948,366.70	69,382,858.91	78.34
5	ทุนของสหกรณ์	30,437,001.59	36,651,918.57	6,214,916.98	20.42
6	ยอดขาย/บริการ	70,875,031.08	192,611,032.83	121,736,001.75	171.76
7	ทุนเรือนหุ้น	4,373,170.00	4,794,270.00	421,100.00	9.63
8	กำไร (ขาดทุน) สุทธิ ประจำปี	2,766,544.28	4,419,829.98	1,653,285.70	59.76
1. สมาชิกภาพ					
1	จำนวนสมาชิกต้นปี	1,244.00	1,307.00	63.00	5.06
2	เพิ่มขึ้นระหว่างปี	82.00	1,151.00	1,069.00	1303.66
3	ลดลงระหว่างปี	19.00	25.00	6.00	31.58
4	จำนวนสมาชิกสิ้นปี	1,307.00	2,433.00	1,126.00	86.15

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

2. กลุ่มสมาชิก

ที่	รายการ	กลุ่มที่	จำนวนกลุ่ม	จำนวนสมาชิก (คน)
1	ตำบลทับคล้อ	10,11,12,13,14,23,24,26,28,31,36,37	12	579
2	ตำบลเขาทราย	1,2,3,15,16,17,18,22,25,27,29,30,32,33,34,35,38	17	443
3	ตำบลท้ายทุ่ง	4,5,6,7,8,9,39	7	242
4	ตำบลเขาเจ็ดยอด	19,20,21,40	4	148
5	สมาชิกสมทบ	99	1	1,021

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ที่	รายการ	ปี 2551	ปี 2552	เพิ่มขึ้น(ลดลง)	ร้อยละที่เพิ่มขึ้น(ลดลง)
3. สินทรัพย์					
1	ลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น	32,721,900.50	35,452,994.65	2,731,094.15	108.35
2	ลูกหนี้เงินกู้ระยะปานกลาง	46,140,388.90	48,865,779.86	2,725,390.96	105.91
3	สินค้าคงเหลือ	2,398,798.62	56,932,568.13	54,533,769.51	2373.38
4	ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ - สุทธิ	9,741,277.32	9,005,580.15	- 735,697.17	92.45
4. หนี้สิน					
1	เงินกู้ยืม	46,145,160.25	109,708,725.00	63,563,564.75	137.75
2	เงินรับฝาก	37,595,446.65	42,207,338.31	4,611,891.66	12.27
3	หนี้สินระยะยาว	2,400,000.00	2,000,000.00	- 400,000.00	-16.67
5. ทุนของสหกรณ์					
1	ทุนเรือนหุ้น	17,523,750.00	20,531,530.00	3,007,780.00	17.16
2	ทุนสำรอง	7,661,769.74	8,465,999.02	804,229.28	10.50
3	ทุนสะสมตามข้อบังคับระเบียบอื่นๆ	2,484,937.57	3,234,559.57	749,622.00	30.17

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ที่	รายการ	ปี 2551	ปี 2552	เพิ่มขึ้น(ลดลง)	ร้อยละที่เพิ่มขึ้น(ลดลง)
6. แหล่งเงินทุน					
6.1	ช.ก.ส. ดอกเบี้ย	5.50	5.25	- 0.25	-4.55
1.1	ต้นทุนกู้ยืมมา	39,905,338.50	46,145,160.25	6,239,821.75	15.64
1.2	กู้ระหว่างปี	102,177,000.00	267,281,085.00	165,104,085.00	161.59
(6.1.3)	ชำระระหว่างปี	95,937,178.25	203,717,520.25	107,780,342.00	112.34
(6.1.4)	ต้นทุนกู้คงเหลือ	46,145,160.25	109,708,725.00	63,563,564.75	137.75
6.2	กรมส่งเสริมสหกรณ์ ดอกเบี้ย	2.50	2.50	-	0.00
(6.2.1)	ต้นทุนกู้ยืมมา	2,800,000.00	2,400,000.00	- 400,000.00	-14.29
(6.2.2)	กู้ระหว่างปี	-	-	-	0.00
(6.2.3)	ชำระระหว่างปี	400,000.00	400,000.00	-	0.00
(6.2.4)	ต้นทุนกู้คงเหลือ	2,400,000.00	2,000,000.00	- 400,000.00	-16.67
ปริมาณธุรกิจของสหกรณ์รวม		70,875,031.08	192,611,032.83	121,736,001.75	171.76

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ที่	รายการ	ปี 2551	ปี 2552	เพิ่มขึ้น(ลดลง)	ร้อยละที่เพิ่มขึ้น(ลดลง)
	7. ปริมาณธุรกิจของสหกรณ์				
	7.1 ธุรกิจสินเชื่อ				
1	ลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น				
1.1	ลูกหนี้ค้ำปียกมา	27,718,393.37	32,721,900.50	5,003,507.13	18.05
1.2	จำนวนสัญญา	1,225.00	1,241.00	16.00	1.31
1.3	จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	23,175,000.00	31,179,000.00	8,004,000.00	34.54
1.4	จำนวนสัญญา	562.00	718.00	156.00	27.76
1.5	ชำระคืนระหว่างปี	18,152,190.87	28,447,905.85	10,295,714.98	56.72
1.6	ลูกหนี้คงเหลือสิ้นปี	32,721,900.50	35,452,994.65	2,731,094.15	8.35
1.7	จำนวนสัญญา	1,241.00	1,422.00	181.00	14.59

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ที่	รายการ	ปี 2551	ปี 2552	เพิ่มขึ้น(ลดลง)	ร้อยละที่เพิ่มขึ้น(ลดลง)
2	ลูกหนี้เงินกู้ระยะปานกลาง				
2.1	ลูกหนี้ต้นปียกมา	36,605,299.68	46,140,388.90	9,535,089.22	26.05
2.2	จำนวนสัญญา	349.00	322.00	- 27.00	-7.74
2.3	จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	21,699,000.00	26,592,000.00	4,893,000.00	22.55
2.4	จำนวนสัญญา	129.00	302.00	173.00	134.11
2.5	ชำระคืนระหว่างปี	12,163,910.78	23,866,609.04	11,702,698.26	96.21
2.6	ลูกหนี้คงเหลือสิ้นปี	46,140,388.90	48,865,779.86	2,725,390.96	5.91
2.7	จำนวนสัญญา	322.00	474.00	152.00	47.20
3	ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้				
3.1	ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ที่ชำระ	6,593,667.91	7,754,051.45	1,160,383.54	17.60
3.2	ดอกเบี้ยค้างรับชำระจริงระหว่างปี	3,926,661.41	5,008,559.18	1,081,897.77	27.55
4	ดอกเบี้ยค้างรับ				
4.1	ดอกเบี้ยค้างรับทั้งสิ้น	5,092,466.90	5,800,826.79	708,359.89	13.91

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ที่	รายการ	ปี 2551	ปี 2552	เพิ่มขึ้น(ลดลง)	ร้อยละที่เพิ่มขึ้น(ลดลง)
4.2	ดอกเบี้ยค้างรับชำระจริงระหว่างปี	1,144,316.44	1,877,619.83	733,303.39	64.08
5	ค่าปรับรับจากเงินให้กู้				
5.1	ค่าปรับจากเงินให้กู้ทั้งชำระ	624,291.94	851,000.24	226,708.30	36.31
5.2	ค่าปรับชำระจริงระหว่างปี	190,242.63	359,282.99	169,040.36	88.86
6	ค่าปรับค้างรับ				
6.1	ค่าปรับค้างรับทั้งสิ้น	718,044.20	922,887.38	204,843.18	28.53
6.2	ค่าปรับค้างรับชำระจริงระหว่างปี	205,149.27	302,196.22	97,046.95	47.31
7	อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ร้อยละ	9.00	9.00	-	0.00
8	อัตราค่าปรับ ร้อยละ	3.00	3.00	-	0.00
	กำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ	3,704,388.98	3,362,492.76	- 341,896.22	-9.23
7.2	ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย				
1	ขายสินค้าด้านการเกษตร	3,722,159.00	8,433,695.00	4,711,536.00	126.58
2	ขายน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	56,356,077.82	69,646,429.37	13,290,351.55	23.58
3	ขายสินค้าทั่วไป	532,782.00	278,383.00	- 254,399.00	-47.75

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ที่	รายการ	ปี 2551	ปี 2552	เพิ่มขึ้น(ลดลง)	ร้อยละที่เพิ่มขึ้น(ลดลง)
	รวม	60,611,018.82	78,358,507.37	17,747,488.55	29.28
	กำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ	664,256.63	2,332,164.25	1,667,907.62	251.09
	7.3 ธุรกิจรวบรวมผลิตผล, โครงการรับจำนำ				
1	ข้าวเปลือกยกมาตันปี	635,266.05	1,713,082.18	1,077,816.13	169.66
2	ซื้อข้าวเปลือกระหว่างปี	3,134,556.35	159,735,069.46	156,600,513.11	4995.94
3	ขายข้าวเปลือกระหว่างปี	2,218,998.21	105,776,296.98	103,557,298.77	4666.85
4	ข้าวเปลือกคงเหลือสิ้นปี	21,125.00	55,671,854.66	55,650,729.66	263435.41
5	ข้าวสาร	1,083,758.00	-	- 1,083,758.00	-100.00
6	ข้าวท่อน	129,370.00	-	- 129,370.00	-100.00
7	ปลายข้าว	49,440.00	-	- 49,440.00	-100.00
	กำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ	905,077.12	1,055,191.10	150,113.98	16.59
	7.4 ธุรกิจแปรรูปผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์				
1	ข้าวสาร	-	2,143,297.00	2,143,297.00	#DIV/0!
2	รำ	-	3,432.00	3,432.00	#DIV/0!

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ที่	รายการ	ปี 2551	ปี 2552	เพิ่มขึ้น(ลดลง)	ร้อยละที่เพิ่มขึ้น(ลดลง)
3	ข้าวท่อน	-	152,750.00	152,750.00	#DIV/0!
4	ปลายข้าว	-	32,746.00	32,746.00	#DIV/0!
	รวม	-	2,332,225.00	2,332,225.00	#DIV/0!
	กำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ	-	922,186.74	922,186.74	#DIV/0!
7.5 ธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร					
1	รายได้ค่าบริการตลาดกลาง	93,041.31	71,058.41	- 21,982.90	-23.63
2	รายได้ค่าจ้างข้าวเปลือก	79,740.19	26,103.29	- 53,636.90	-67.26
3	รายได้ค่าตากข้าวเปลือก	-	-	-	#DIV/0!
4	รายได้ค่าอบข้าวเปลือก	-	-	-	#DIV/0!
	รวม	172,781.50	97,161.70	- 75,619.80	-43.77
	กำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ	28,895.50	30,924.93	2,029.43	7.02

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ที่	รายการ	ปี 2551				ปี 2552			
		ออมทรัพย์	ประจำ	สั่งจะ	พิเศษ	ออมทรัพย์	ประจำ	สั่งจะ	พิเศษ
		(3%)	(4%)	(3%)	(4%)	(3%)	(4%)	(3%)	(4%)
7.6 ธุรกิจรับฝากเงินจากสมาชิก									
1	ต้นปียกมา	2,484,138.07	45,987.40	584,399.15	12726396.85	2,739,031.82	46,811.04	718,035.68	34,091,568.11
2	ฝากเพิ่ม	10,768,541.26	823.64	140,504.99	45774291.14	16,910,865.26	1234.85	137,296.09	33,125,001.78
3	ถอน	10,513,647.51	-	6,868.46	24,409,119.88	15,441,941.76	15,673.83	8,342.09	30,096,584.64
4	คงเหลือสิ้นปี	2,739,031.82	46,811.04	718,035.68	34,091,568.11	4,207,955.32	32,372.06	846,989.68	37,120,021.25

ตารางภาคผนวกที่ 2 การวิเคราะห์การเพิ่มขึ้นและลดลงงบดุล

	ปี 2552	ปี 2551	เพิ่มขึ้น (ลดลง)	ร้อยละที่ เพิ่มขึ้น (ลดลง)
สินทรัพย์				
สินทรัพย์หมุนเวียน				
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	41,874,768.97	23,884,715.20	17,990,053.77	75.32
เงินฝากสหกรณ์อื่น	41,541.31	39,180.41	2,360.90	6.03
เงินให้กู้ระยะสั้น-สุทธิ	59,481,964.75	59,294,531.98	187,432.77	0.32
ลูกหนี้ระยะสั้น-สุทธิ	617,602.25	648,061.14	-30,458.89	-4.70
ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ-สุทธิ	5,436,749.10	4,805,878.08	630,871.02	13.13
สินค้าคงเหลือ	56,932,568.13	2,398,798.62	54,533,769.51	2,273.38
สินค้าขาดบัญชีหรือหาผู้รับผิดชอบ	58,184.29	58,184.29	-	0.00
หัก ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ	58,184.29	58,184.29	-	0.00
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	333,595.61	96,640.02	236,955.59	245.19
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	164,718,790.12	91,167,805.45	73,550,984.67	80.68
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน				
เงินลงทุนระยะยาว	79,100.00	71,300.00	7,800.00	10.94
เงินให้กู้ระยะยาว	20,460,000.00	17,622,500.00	2,837,500.00	16.10
ลูกหนี้ระยะยาว-สุทธิ	303,500.00	366,311.61	- 62,811.61	- 17.15
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์-สุทธิ	9,005,580.15	9,741,277.32	- 735,697.17	- 7.55
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น	33,315.00	33,315.00	-	-
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	29,881,495.15	27,834,703.93	2,046,791.22	7.35
รวมสินทรัพย์	194,600,285.27	119,002,509.38	75,597,775.89	63.53

ตารางภาคผนวกที่ 2 (ต่อ)

	ปี 2552	ปี 2551	ร้อยละที่ เพิ่มขึ้น (ลดลง)	ร้อยละที่ เพิ่มขึ้น (ลดลง)
หนี้สินและทุนของสหกรณ์				
หนี้สินหมุนเวียน				
เงินกู้ยืมระยะสั้น	109,708,725.00	46,145,160.25	63,563,564.75	137.75
เจ้าหนี้การค้า	88,480.00	-	88,480.00	#DIV/0!
ค่าบำรุงดินนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย	30,000.00	20,000.00	10,000.00	50.00
ส่วนของหนี้สินไม่หมุนเวียนที่ถึงกำหนดชำระ ภายใน 1 ปี	399,616.44	400,000.00	- 383.56	- 0.10
เงินรับฝาก	42,207,338.31	37,595,446.65	4,611,891.66	12.27
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	<u>2,201,490.86</u>	<u>906,720.53</u>	1,294,770.33	142.80
รวมหนี้สินหมุนเวียน	<u>154,635,650.61</u>	<u>85,067,327.43</u>	69,568,323.18	81.78
หนี้สินไม่หมุนเวียน				
เงินกู้ยืมระยะยาว	2,000,000.00	2,400,000.00	- 400,000.00	- 16.67
หนี้สินไม่หมุนเวียนอื่น	<u>1,312,716.09</u>	<u>1,098,180.36</u>	214,535.73	19.54
รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน	<u>3,312,716.09</u>	<u>3,498,180.36</u>	- 185,464.27	- 5.30
รวมหนี้สิน	<u>157,948,366.70</u>	<u>88,565,507.79</u>	69,382,858.91	78.34
ทุนของสหกรณ์				
ทุนเรือนหุ้น (มูลค่าหุ้นละ 10.00 บาท)				
ทุนของสหกรณ์				
ทุนเรือนหุ้น	20,531,530.00	17,523,750.00	3,007,780.00	17.16
ทุนสำรอง	8,465,999.02	7,661,769.74	804,229.28	10.50
ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบอื่นๆ	3,234,559.57	2,484,937.57	749,622.00	30.17
กำไรสุทธิประจำปี	4,419,829.98	2,766,544.28	1,653,285.70	59.76
รวมทุนของสหกรณ์	<u>36,651,918.57</u>	<u>30,437,001.59</u>	6,214,916.98	20.42
รวมหนี้สินและทุนของสหกรณ์	<u>194,600,285.27</u>	<u>119,002,509.38</u>	75,597,775.89	63.53

ตารางภาคผนวกที่ 3 งบกำไรขาดทุน

งบกำไรขาดทุน	ปี 2552	ปี 2551	เพิ่มขึ้น(ลดลง)	ร้อยละ
ขาย/บริการ	192,611,032.83	70,875,031.08	121,736,001.75	171.76
หัก ต้นทุนขาย/บริการ	<u>182,465,039.02</u>	<u>63,599,483.15</u>	118,865,555.87	186.90
กำไรขั้นต้น	10,145,993.81	7,275,547.93	2,870,445.88	39.45
บวก รายได้เฉพาะธุรกิจ	<u>1,852,996.08</u>	<u>677,644.94</u>	1,175,351.14	173.45
	11,998,989.89	7,953,192.87	4,045,797.02	50.87
หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ	<u>4,296,030.11</u>	<u>2,650,574.64</u>	1,645,455.47	62.08
กำไรเฉพาะธุรกิจ	7,702,959.78	5,302,618.23	2,400,341.55	45.27
บวก รายได้อื่น	<u>155,953.51</u>	<u>42,410.34</u>	113,543.17	267.73
รวม	7,858,913.29	5,345,028.57	2,513,884.72	47.03
หัก ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	<u>3,439,083.31</u>	<u>2,758,481.29</u>	680,602.02	24.67
กำไรสุทธิก่อนรายการพิเศษ	4,419,829.98	2,586,547.28	1,833,282.70	70.88
กำไรจากการจำหน่ายทรัพย์สิน	=	<u>179,997.00</u>	-179,997.00	-100.00
กำไรสุทธิ	4,419,829.98	2,766,544.28	1,653,285.70	59.76

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	อาจารย์อัมรินทร์ คีรีแก้ว
วันเดือนปีเกิด	20 เมษายน 2521
ภูมิลำเนา	จังหวัดเชียงราย
ประวัติการศึกษา	2542 ปริญญาตรี เศรษฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2549 ปริญญาโท เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ประวัติการทำงาน	2549 – ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาการจัดการทั่วไป ปัจจุบัน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ - วิทยากรโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่สหกรณ์ ด้วยการจัดทำแผนกลยุทธ์ธุรกิจ
สาขาที่เชี่ยวชาญ	การจัดการธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ การบริการเปลี่ยนแปลง การบริหารกลยุทธ์